

Sednik Paşa Pirsultanlı

Altın Beşik ve Anne Geğik (düzyazı)

Gence-2010

Redaktör: Muhammed Veliyev

Türkçeye çevireni: Ahmet Hakkı Kara

Sednik Paşa Pirsultanlı

“Altın Beşik ve Anne Geçik”

Bugüne kadar altmışa yakın ilmi ve bedii kitapların yazarı olan Sednik Paşa Pirsultanlı'nın “Altın Beşik ve Anne Geçik” adlı bu kitabı okuyucular için yazarın yaratıcılığında açılmamış bir sayfa gibidir. Folklorcu bilim adamı ve şair olan Sednik Paşa Pirsultanlı bu eserinde okuyucularının karşısına nasir olarak çıkar.

Kısa bir süre önce “Pirsultan Pınarı” adlı şiir kitabı (on şiir kitabından toplanmış şiirler), “Saz Nefesli Şiirlerim” ve daha önceki kitaplarında yer almayan şiirlerden oluşan “Lilpar Bulak” kitapları siz okuyucuların sevgi ve saygısını kazanmıştır.

Ümid ederiz ki, çocuklar ve gençler için gerçek bir hayat dersi niteliğinde olan bu eser daha önceki eserler gibi tarafınızdan beğenilir ve kütüphanenizdeki hakettiği yeri alır.

Ön söz

Sednik Paşa Pirsultanlı'nın adı duyulduğunda ayağında demir çarık, elinde demir bir asa, söz söz, cümle cümle, kitap kitap, halktan topladığı serveti düzenleyerek tekrardan bu halkın hizmetine sunan bir folklorcu hatırlarız. Bu folklörcünün mısra mısra, beyit beyit şiirleri dilden dile geçerek geniş kitlelere ulaştı. Şimdi ise biz Sednik Paşa Pirsultanlı simasında revan dili, akıcı fikirleri, bedii hayalgücü olan bir şairi de keşfetmiş olduk. Folklor örnekleri ile olan irtibatı onun okuyucuya daha hızlı ulaşmasını sağladı. Aynı zamanda bu folklor örnekleride, şiirleride ilme dayanarak ondan güç aldı. Her bir bedii eser dünyaya geldiğinde onunla beraber bizler Sednik Paşayev'in incelemelerinden ve ilmi eserlerinden feyizlendik.

Son zamanlarda Sednik Paşayev'in yeni bir kitabının basıma hazırlandığını gördüğümde bu ilim adamının, folklörcü bilim adamının, şairin başka bir tarafını yani nasirlik yeteneğini de keşfettim. Aslında okuyucular Sednik Paşayev'in ayrı-ayrı yıllarda ve çeşitli kaynaklardan düzyazısını okudular. Ancak bir kitabın düz yazıya, hikayelere, epik şiirlere ve küçük sahne

eserlerine yer verdiğini gördüğümde bu insanın fenomen bir şahsiyet olduğuna kesin kanaat getirdim. En önemlisi ise, Sednik Paşayev’in dilinde renklenen düzyazısı daha güzel daha gerçekçi ve hafızalarda daha uzun süreli kalan olmuştur. Onun eserlerinin bedii muhtevası, Azerbaycan diline olan sevgisi, folklör örnekleri – el mirasları, efsaneler, atmaca ve bilmeceler, gülmeceler vs. ile zengindir. Folklördan su içip büyüyen ve canlanan eserler ise hiçbir vakit ölemez ve hafızalaradan silinemez.

Sednik Paşayev’in düzyazıdaki orjinalliği, kendine özgü uslubu verdiği hayat dersi adeta bir bilgelik abidesidir. Buna örnek olarak “Ağaç adam” hikayesinden bahsetmek istiyorum.

“Ağaç Adam” hikayesinin ilk satırından bu eserin şiirsel düşünceli, bedii portreler yaratıcısı bir ressamın, heykeltraşın, genellikle de gerçek bir nasirin kaleminden çıktığının şahidi oluruz: “Yaz mevsimi bu yerlere daha yeni gelmesine rağmen tarlalar baştan başa gül çiçekleriyle kapanmıştı. Ormanda kuşlar ötmeye başlamıştı. Arılar bir çiçekten diğerine uçar, sanki çiçekleri sayarlardı. Sarıköynek, ormanhorozu, karatavuk, orman güvercini daldan dala atlardı. Otlığın bir tarafında ibibikler nazlanır, diğer tarafında ise elikler şirin şirin otlardı.” Burada ilk

baharı, tabiatın bayramını okuyucu sanki gözleriyle görür ve kuşların arıların seslenişini işitir ve adeta gülün kokusuna aşık olur. Aslında bu duyguyu yaratmakta yazar esere güzel ve okunaklı bir giriş vermekten ziyade insanla doğa arasındaki bütünlükten ve birlikten bahseder. Doğada yaşayan ve faaliyet gösteren insanı yerleştiği ortamda gözler önüne serer. Eserin amacı ve gayesi olan peyzajı eserin sonunda düşünen ve konuşan canlı bir insan gibi göreceğiz.

Aslında biraz dikkat edersek sözlerinde bir birine olan harmonik yakınlığını, mantıksel uyumunu, adeta gül leçekleri misali birbirine nasıl uyum içinde dizelendiğini göreceğiz.

Hikayenin konusu temel bir mantığa, felsefi bir anlama dayansa da, genelde halkın diline ve düşünce tarzına uygun kaleme alınmıştır: “Uzak yoldan gelen üç yolcu çimenlerin üzerine uzanmış tatlı tatlı uyuyorlardı. Ansızın bu yolculardan biri uyanıp ayağa kalktı ve düşünceli bir şekilde sağa sola bakındı. Daha sonra ne düşündüyse çantasından bir balta çıkarıp ormanın derinliklerine doğru yol aldı. Ağaçlardan pürtüksüzünü seçip kökünen ayırdı ve aynı ağacı güzelce yonup o ağaçtan adam yaptı. Yapılan adamdan yolcunun aslında bir marangoz olduğu anla-

şılmaktaydı, çünkü ağaçtan yapılan adam gayet güzel olmuştu.”

Bunun gibi sade, anlaşılır bir anlatımla başlayan eser edebi bir çizgiye ve aynı zamanda da felsefi anlamlara yüklüdür. Burada doğanın bir parçası olan Ağaç adamın aslında canlı ama dili olmayan tabiatın insanlığa ve beşeriyete olan yakarmasının ve şikayetinin şahidi oluruz.

Yine de eserin anlatımından bahs edeceksek;” Aradan kısa bir süre geçmişti ki diğer ikinci yolcu da uyandı. Arkadaşının yaptığı adamı gördü ve çantasından iğne, iplik ve bir kaç parça bez çıkardı. Anlaşıldığına göre o da bir terziydi ve maharetini gösterdi. Ağaçtan yapılmış adama güzel mi güzel bir giysi biçti. Ağaçtan yapılan bu adamın artık insandan hiçbir farkı yoktu fakat insanlar gibi konuşamıyor vede yiyemiyordu. Tam bu sırada üçüncü yolcu da uykusundan uyandı ve etrafına bakındı. Ağaçtan yapılmış adamı görür görmez olan biteni anladı hemen torbasına elini attı ve binbir çeşit ilaçla ağaçtan yapılmış adama can verdi.”

Burada eserin edebi çizgisi okuyucu tarafından anlaşılır olsa da, eserdeki tartışmalar, aksilikler düzlük ve uyum açısından devamlılığı bozar buna göre de olaylar karışıklıktan basite, basitlikden karışıklığa akıp gider. Eserin tam bu

yerinde biz ana hattın ikinci bir etaba geçtiğini görürüz. Yani olaylar bir düğüne rastlar sanki. Bu üç sanatçının yarattığı insan hareketlenmeye başladığı gibi insanlardan kaçarak doğaya geldiği yere doğru kaçmaya başlar; “Tabib’in hayat verdiği Ağaç adam daha yeni nefes almaya başlamıştı ki, yüzünü çevirip ormanın derinliklerine doğru kaçmaya başladı.” Burada okuyucunun esere olan merakı daha da artar. İster istemez düşünmeye başlar; güzel elbise, güzel vücut ve akıl, peki neden kaçıyor ki insanlıktan bu adam! Bu ise yazarın seçtiği mevzuda bu konuda yanılmadığını, baya hayat deneyimine sahip olduğunu, okuyucuyu hedef almak ve aynı zamanda terbiyelendirmek bakımından sahip olduğu yeteneğini gösterir.

Ağaç adama “neden kaçıyorsun?” diye sorar insan. Bilmeden yarattığı mucize karşı-sında aciz kaldığını birkez daha gösterir. Buradan tasarrufa doğru bir yol açılır. Yazar her bir yaratılan canlının yalnız ve yalnız Tanrı’ya ait olduğunu, nefesin canlılara Tanrı tarafından verilebileceğini gösterir. Aynı zamanda insanın her bir şeyi yaratma gücü vardır ama bunlar Tanrı’nın yarattıklarıyla çakışır ve Tanrı’ya Tanrılık yapmaya kalkarsa bununla beraber insan oğlu kendini alçatmış ve adileştirmiş olur.

Henüz bugüne kadar hiçbir eserde, genellikle hiçbir yerde Tanrı'nın yarattığı insanın kafasını çevirerek insanlıktan kaçtığına rastlamadık. Burada ise Ağaç adam kaçır ve bu bize insan oğlunun Tanrı'dan ne kadar aşağıda olduğunu gösterir.

Bundan böyle Ağaç adamla insan muhabbet etmeye başlar ve sorunlar yumağı yavaş-yavaş çözülmeye koyulur.”Ağaç adam! Ben sana nefes verdim, akıl verdim, şüür verdim, seni mutlu ederem, bekle”- der...

Ağaç adam:

- İstemem senin bana vereceğin mutluluğu. Sen beni köklerimden ayırmadan önce zaten dünyanın en mutlusuydum. Dallarına kuşlar yuva yapardı, güzel güzel şarkılar söylerlerdi, gelip serin gölgemde dinlenirlerdi. Siz ise beni rahat yerimden, yeşil yurdumdan ayırdınız. Dertsiz ve tasasız dünyamdan beni bu eziyete mahkum ettiniz. Biz ağaçlar siz insanları çok iyi biliriz.....”

Burada okuyucuda derin bir teessüf oluşur. “Peki neden?” sorularıyla eserin devamını merak eder. Yazar kaleminin ustalığını kullanarak okuyucunun hislerinin renkten renge girmesini sağlar. Okuyucuların vereceği soruları bilirmişçesine yazar, tabibin simgelediği suret Ağaç adama

bakar ve: -Ağaç adam, siz insanlardan ne kötülük gördünüz ki.....

Ağaç adam:

- Hayata gözümüzü açtığımızdan beri sizi köklerimizi baltalayan, hayranlarımız olan geğikleri, elikleri ve kuşları katleden onları öldürenler olarak bildik.....”

Eserin finali de bütün bölümlerde olduğu gibi çok içlikli, hisleri dilegetiren ve aynı zamanda düşündürücüdür: “Ağaç adama akıl veya şuur paylama tabib. Onu aranızda ihtiyacı olanlara ver. O insan aklını ve şuurunu benden uzak tut”.

İşte budur yazarın gücü ve bilgeliği; küçük bir hikaye ile büyük bir problemden, akıllı şuurlu insanın akılsız ve şüursuz doğanın karşısında nasıl çaresiz bir duruma düştüğünü ustalıkla anlatır.

Genellikle Sednik Paşayev’in herbir hikayesinde bizler bunun gibi ibretli ve değerli cümlelere rastlar aynı zamanda gençlerin gelecek yıllarda nasıl düzgün bir hayat tarzı oluşturmalarına katkı sağladığının şahidi oluruz.

“Bu da Bir Ömürdür” hikayesi, kendine özgü hattına, bedii muhtevasına, eserdeki olayların gelişimine göre çok dikkat edilmesi gereken bir yapıttır. Eserde yaratılan karakterler hayatımızdaki insanlardan seçildiği için eseri daha bir

heyecanlı kılmıştır okuyucuya. Bahsedilen kişi Azerbaycan'ın efsanevi şarkıcısı Cabbar Karayağdıoğludur; “Cabbar Karayağdıoğlu henüz çok genç olmasına rağmen toplum arasında adamakıllı bir şarkıcı gibi bilinirdi. Tatlı uzun havaları sayesinde adı oba oba, oymak oymak gezerdi. Onu yediden yetmişe herkez tanırdı. Bir sözle düğünlerin şahı olmuştu. Hangi düğünde şarkı söylese davetlilerden ziyade davet edilmeyenler olurdu düğünde.”

Burada eserin kahramanı C. Karyagdıoğlu olsa da müellif bir çeşit kendini yazmaya ve yaratmaya gayret göstermiştir. Eserin başında “Sefure Hanımın Hatırasına” yazılmıştır. Sefure Pirsultanlı okuyucular tarafından bilindiği gibi, Sednik Pirsultanlı'nın hayatında kısa bir yer almış ama erkeğinin kalbinde daima yaşayan ömür yolaşıcıdır. Aynı zamanda Sefure Pirsultanlı tatlı bir dili olan şair, düşündürücü düz yazıya sahip bir nasir hanımdır. Lâkin onun eserleri halk arasında yayılmamış ve karanlıkta kalmıştır. Bu ise Sednik Paşayev'in çok tessüfle kaydettiğine göre kıskançlığı yüzünden olmuştur. Aradan yıllar geçtikten sonra bunları itiraf eden Sednik Paşayev bu eseri ile birlikte bir nevi Sefure Pirsultanlı'nın ruhunda teselli aramaktadır.

Cabbar Karyağdıoğlu Güney Azerbaycan'a gelir ve orada her ikisi güzel sanatkar olan bi aile ile tanışır. Eserin sonunda bu aile müziğe duyduğu hayranlıklarını kıskançlık yüzünden içlerine gömerek sanattan uzlaşırılar. Bütün bunlara eserin kahramanı açıklık getirir.

“Bak kardeş dinle beni, buda bir hayat. Sana anlatayım. Eşim şarkı söylerdi ben de onun yanında tar çalardım. Ona çok aşkıttım. Bunu kendisi de anlamıştı. Sonunda duygularımı ona anlattım. Ama bir koşulum vardı. Evlilikten sonra şarkıcılık yapmayacaktı. Sonunda anlaştık ama o da bana bir şartını bildirdi ve işimi değişmemi istedi. Ben o günden bu güne tüccar olarak çalışıyorum eşim de ev kadını olarak günlerini geçiriyor. Fakat her ikimizin de içindeki sanat ateşi hala yanmaktadır. Ara sıra evimizde duyulan müzikler az da olsa yüreğimize su serpiyor.”

“Kura Düşmanım Olsun” hikayesi adıyla beraber ilk bakışta okuyucuların dikkatini çekmiştir. Bedii eserlere isim bulmakda aslında yazarın ayrı bir ustalığıdır. Kitabın adında hayretedici, olağan üstü ve dikkatçekici imgeler bulan okuyucu kitabı okumak için adeta can atar. Bu yüzden “Kura Düşmanım Olsun” ismi hikayenin konusuna göre gayet uygundur.

Bütün eserlerinde olduğu gibi S.Paşayev öğretmek ülküsünü ölçüt olarak almıştır. Hikayenin daha başlarında yazar okuyucuyu Azerbaycan'ın Batı kısımlarına seyahate çıkarır ve oradaki yer adlarından bahsederek bir nevi tarihe tanıklık eder. Geçmişten ders çıkarmak ilkesini okuyucularına telkin eder. “Hasenkara Samuh ilinin en zengin ve bilinen ağalarından biriydi. Bu yerin doğası da Hasenkara'nın ruh alemi gibi kendine özgü güzellikleriyle ünlüydü. Yellenkuş dağı, Eldar şamı, Kanık ve Kura nehirleri, Ceyrançöl ve Eldar yazıları belli başlı güzelliklerdi.”

Samuh parkının doğal güzelliği de bedii bir dille, bedii bir üslubla göz önünde canlanır. Aynı zamanda okuyucu bu eser sayesinde Samuh etrafının yerlilerinin etnografisinden de haberdar olur; “Samuh parkındaki keklikler, av kuşları, orman horozları ses sese verdikçe gönülleri saz gibi akord ederdi. İlk baharda yeşerip kalkan nar çalıları Gülüstan ovasının lalelerini hatırlatırdı. Sonbaharda ise, dallara boncuk gibi dizilen narlar uzaktan ateş parçası gibi görünürdü. Yıllardır bostançılığın meskeni sayılan bu yerlerde bahar ayları yaklaştığında karpuz ve kavunlar tarla boyunca koyun ve kuzu gibi yatardı.”

“Kura Düşmanım Olsun” hikayesinde konu helâl ve haram arasında helâlin zafer kazan-

masından bahsetse de burada geçen asıl olaylar hikayeyi daha da olgunlaştırmıştır: “Rivayete göre, Köroğlu Yelkenkuş dağında delileri ile beraber yaşamış. Kırat her defasında Kura (Kür) nehrinin üzerinden atladığında arka ayaklarından biri suya düşmüş. Bundan rahatsız olan Köroğlu bir çobandan bu nehrin adını öğrenmiş sonrada gürültülü ama tatlı tatlı masmavi akan nehre dönerek; “Ey Kura (Kür)! Sen inatçı ben inatçı bu böyle yürümez.” Köroğlu delilerini de yanına alarak başka biyere göç eder.”

Helâl kazancıyla bilinen Hasenkara'nın atlarına bir hırsız dadanır ve Hasenkara Kura nehrinden geçerken bu hırsızla karşılaşır. Çok ilginçtir ki hırsız kendini tanıtır ve çok pişman olduğunu söyler. “Efendim, uzun zamandır sizi izliyorum ve insanlığınız karşısında mum gibi eridiğimden kendimi size tanıtıyorum. Şimdi size bir sır vermek istiyorum. Ahırınızdan değerli atları çalıp başka yerlerde yok pahasına satan benim. Onca atınızı çalıp satmama rağmen ben yayayım siz ise atlı.....”

Eserin bu yerinde okuyucunun iyi bir karakter olarak tanımadığı at hırsızına olan tavrı değişmeye başlamaktadır. Yanlışını anlayıp bunu itiraf etmek erdemlik ve yiğitlik göstergesidir. Bu itiraftan sonra yiğit Azeri türkü olan Hasen-

kara hırsızı bağışlar hatta ona malından biraz verir. Bu arada adeta bir ata sözü de yaranmıştır: “Onca atınızı çalmama rağmen ben yayayım siz atlı.”

Daha sonra özür dileyen hırsız der: “Özür dilerim efendim, beni affedin. Yemin ederim bir daha yapmayacam. Eğer yaparsam, bu nehri (Kura, Kür) yüzüp geçmek nasib olmasın. Eğer yaparsam Kura bana düşman olsun!” Bu isimle Azerbaycan’ın taşı, toprağı gibi suyunun da kutsal olduğu, halk arasında kutsal kabullendiğini anlatılır.

Hikayenin sonunda Hasenkara şöyle bir ifade sarfeder: “Erkek adam diz çökmez.” Burada Azerbaycan erkeklerine özgü şeref, namus, bilgelik kendisini gösterir ve “İyiliğe iyiliği herkez yapar ama nankörlüğe karşı iyilikle cevap vermek er kişinin işidir.” Ata sözünün doğruluğu birkez daha kanıtlanmış olur.

“Kaynana ve Gelin Parmağı” hikayesi duygu yüklü bir hikayedir. Burda da şair sözlü halk örneklerinden yazılı edebiyata bağlantı kurar. Sözlü halk örneklerinden istifade etmek yazılı edebiyatı zenginleştirdiğı bellidir. Gün geçtikçe farklı bedii boyalara maruz kalan sözlü edebiyat kendine has özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Ama Sednik Paşayev’in folklörcü

olarak farklılıklarından biri de, topladığı efsaneleri, rivayetleri hiçbir şekilde değiştirmeden orjinal şekliyle halka sunmasıdır.

Bu hikayenin kendine ait özelliği de, hikayede sözlü edebiyatla yazılı edebiyatın bir birine bağlanmasıdır. Hikayede bu iki edebiyat türü bir birine hem yakın hem de uzak görünür. Yazar öyle mükemmel bir üslupla bu iki türü birbiriyle birleştirir ve ayırır ki, edebiyatı bilen bir okuyucu yazarın bu üslubuna hayran kalır.

Hikaye eski zamanlardan günümüze kadar kendi küreselliğini kaybetmeyen bir problemden bahseder. Asırlar boyunca devam eden kaynana ve gelin tartışması burada ön plandadır.

Kaynana aynı zamanda bir annedir. Anne adını eserin başından beri zirvelere çıkaran yazar, zalim kaynana karakterinin olumsuzluklarını da vermekten kaçınmamıştır. Onun davranışlarını annenin kızına olan muhabbeti gibi bazı detaylarla karşılaştırarak okuyucuya anlatır. ”Annesini zamansız kaybetmişti; ailenin özü, toplumun yapı taşı, adı vatana ve güneşe eş tutulan, şiirler, kitaplar, şarkılar yazılan ama vasfına söz bulunmayan anasını kaybetmişti.”

Atasının ağzından düşmeyen bir dörtlük onunda kalbine yeretmiştir.

*Ateş böceği kendini ateşe atar,
Güneş göl kurutur, ada yakar,
Güneşten daha sıcaktır kucağın ana,
Fakat, ne karartır, ne de yakar.*

Başka bir bölüme bakalım; “Kargayı güzel bir kuş yavrusu getirmesi için kuşların yuvasına gönderirler. Karga da kendi yavrusunu getirir. Kuşların lideri der:

- Ben de sandımki atmaca yavrusu getireceksin.

- Karga der:

Herkezin yavrusu kendine göre atmacadır.” Burada zalim kaynana okuyucunun gözüne iyi görünür.

Hikayenin esas özelliklerinden biri de Tükezban hanımın diliyle okuyuculara ulaştırdığı nasihatlarıdır. Burada Tükezban hanım zalim kaynanayı yola getirmeye çalışır. Aynı zamanda bazı hikayelerde onun yanlış yolda olduğunu kaynanaya anlatmak ister. “Sen ne konuşuyosun be kadın! Kim kimi idare etmeli? Deneğimsiz, aile hayatına henüz yeni girmiş kız mı, yoksa önce kız, sonra gelin, sonra anne en sonunda da kaynana olmuş hanım ağa mı? Bu konuda anneler daha geniş yürekli ve sabırlı olmalıdır. Bırakma ki, yuvalar yıkılsın, dağılsın. Fırsat verme buna.”

Burada her bir okuyucu kendine bir ders çıkarır. Nerede doğru yaptığını ve nerede yanlış yaptığını bulmaya çalışır.

“Kaynana ve Gelin Parmağı” hikayesinde yazarın üslublardan - relizm ve romantizmden ne derece ustalıkla yararlanması dikkate şayandır.

Eserin sonunda anlatılan efsane ise bütün bir eser boyunca denilmek istenilen ama yazarın bile korka korka yanaşarak söyleyemediği, gizli arzu ve fikirlerini ortaya çıkarır. “Genç bir delikanlı delice sevdiği bir kızla evlenir. Delikanlı işten ne kadar yorgun gelirse gelsin sevgilisinin yumuşak ellerini zarif parmaklarını okşadıkça kendine güç toplar ve yorgunluğunu unuttur. Delikanlı bu beyaz ellere, ince parmaklara sahip olmanın mutluluga, huzura sahip olmakla aynı anlama geldiğini düşünür. Delikanlı için bu zarif parmalardan daha aziz başka birşey yoktur.

Lakin bu manzara anneyi rahatsız eder ve oğlunun bu kız için yaptıklarına dayanamaz. Oğlunun gelinin parmaklarından iğrenmesi ve gelinle çok fazla vakit geçirmesini önlemek için gece uyurken kızın parmaklarından birini keser ve bahçeye atar.

Delikanlı sabah evden çıkınca bahçede güzelliği ile sevgilisinin parmağına benzeyen bir

çiçek olduğunu keşfeder. Hayretler içinde bu çiçeğe bakakalır ve adeta aşık olur.

Oğlunun bahçede adeta hareketsiz bir şekilde durduğunu gören anne sorar:

- Oğlum neden öylece duruyosun?

Oğlu der:

- Anne, bahçemizde bir çiçek yeşermiş, güzelliğiyle de gelininin parmağına benziyor, ben ona vurulup kaldım buracıkta.”

Burada gerçek sevginin kazandığını göstermekle yazar genç ailelere adeta bir hayat dersi verir. Onları her bir zorluğa karşı dayanmaya, kalplerinin sesini dinlemeye davet eder.

“Altın Beşik ve Anne Geçik” hikayesi efsane ve rivayetlerden kaynaklansa da günümüz şartlarıyla da alakadardır. Böylece yazar efsanevi Sarı Abdal’dan bahsetmek için onun son yavrusu olan Sarı Yakup’un hayalleri ile geçmişe gider:” Buğaç oğlu Hasan’ın evlatlarından en küçüğü Sarı Yakup ellerini kaldırıp selavat getire getire Sarı Abdal tepesine vardı. Tepenin zirvesinde bir kabir, etrafında ise taşlar ve kayalar, ve bu kayaların yanında koyunlar yatardı. Kabirin üzerinde bir anne geçik kabire bakarak ağlıyordu. Yakınlarda ise çadırlar gözükiyordu. Atasının vasiyeti aklına geldi ama akli bir anda şiddetli yağın kar yağışına gitti...”

Bu hikayede yazar helâllığa ve doğru davranışa hitapta bulunur. Aynı zamanda geçmişe bağlılık ve ihtiram gibi amaçlar da hikayenin anlatmak istediklerindedir.

“Yatağa düşen Boğac oğlu Hasan’ın ailesi onun yanı başında toplanır ve Hasan hanımına seslenir.

-Yazgül! (kesik kesik konuştu)

Yazgül çocuklarının önünde eşi ile konuşmazdı ama hemen eşarfını takınıp ayağa kalktı ve eşinin gözlerine baktı.

- Yazgül hatırladın mı? Bir kaç yıl önce çok ağır hastalanmıştım. Beni iyileştiren şey geğik yoğuruydu.”

Burada okuyucu dünyanın faniliğine de teessüf etse de, karı koca arasındaki saygı, ihtiram ve evlada verilen terbiye gibi faktörler eserin farklılıkları olarak göz önünde bulunur.

Hikaye boyunca bilge insanlar tarafından söylenen öylükler de muhteva yönünden derin, aynı zamanda felsefi ve ibretlidir. “Ağbabalı yaşlı adam elindeki tesbihi çevirerek söze başlar:

Bir avcı geğik avlama üzerine halk arasında tanınır ve günlerden bir gün yine ava çıkar ama oğlu da onu takip eder, yorulur ve bir samanlıkta uyuya kalır. Buarada avını takip eden avcı yavru bir geğiği avlar. Tam o sırada anne

geğigin de kendisine doğru geldiğini farkedene avcı bir ok da anne geğige atar ama ok samandırlıkta uyuyan kendi oğluna saplanır. Geğik kendi yavrusuna ağıt yakarken, avcı da kendi oğlu için ağıt yakar. Avcı o gün bir daha geğik avlamamak için yemin eder. Bu gösterirki geğiklere kıyan hiçbir zaman cezasız kalmaz.”

Aynı zamanda, “Şehirde herkez geğik sütü ile geçimini sağlıyormuş. Her gün bir kadın geğikleri sağarak boş tencerelere dökermiş. Adamlar da istedikleri kadar süt alarak yoğurt yapar, cacık yapar ve yemek için kullanırlar. Bir gün şehire kötü niyetli bi kadın gelin olarak gelir ve ona sağma sırası geldiğinde geğikler bu kadının kendilerinden süt sağmasına izin vermez. Geğikler kendi sütlerini sağarak göl oluştururlar ve kadın o gölde boğularak ölür. Geğikler helalliği severler. Bir kez daha buna benzer bir olay vuku bulur. Avcı geğiyi ateşe verir ama kaçmaz. Avcı, ona yaklaştığında geğikin bir çok yerinden yaralanmasına rağmen yavrusunu okşadığını görür. Bu onun avcı ateşine karşı dayandığını ama yavrusundan ayrı kalmaya karşı dayanmadığını gösterir”.

Hikayenin sonunda yatakta can veren Buğac, oğlu Hasan’ın dili ile Sednik Paşayev’in her bir eserinde olduğu gibi güzel bir söz söyler. Bu-

rada her bir canlının fani olduğu yalnız vatanın ve vatana olan sevginin büyüklüğü ve bakiliğı anlatılır. Bu ise genç okuyucular için gerçek bir vatanseverlik dersi niteliğindedir. “Evlatlar! Atalarımız der ki! Seksen, doksan ve artık yoksun. Sizlere bir vasiyetim var, bir birinizle güzel ilişkiler kurun, aranızda hiç bir şekilde dargınlıklar ve küskünlükler girmesin, vatanınızı ve milletinizi sevin. Sevdiği insanı kaybeden bir yıl ağlar ama vatanını kaybeden ömür boyu. Gerçek evlat doğduğu toprağı vatan bilendir, diğeri ise karnının doyduğu yeri.”

“Hasret Bitti” hikayesi sadece realizm üzerine kurulmuştur. Bu hikayede SSCB zamanında Azerbaycan’da vuku bulan olaylardan ve bu olayların her bir Sovyet devletinde olduğu gibi Azerbaycan’a vurduğu darbelerden bahseder. “Konsey hükümeti geldi ve yerini sağlama aldı. İki ineğı ve dört danası olanları “kulak” diye adlandırdılar. Muhammed’i de yerinden ve yuvasından ayırırlar ama o uzun bir vakitten sonra ailesine tekrar kavuşur. Değirmenci Muhammed’in içinde bitmek tükenmek bilmeyen arzular vardır. Bu ise “insanı arzular yaşatır” sözünü bir kez daha akıllara getirir. “Düğünden sonra Muhammed, oğulları, gelinleri, kızları ve torunları ile beraber fotoğraf çektirir. Muhammed, oğlu ve

gelini ile beraber Züleyha'ya düğün hediyesi gönderdi. Oğlu babasına sorar:

- Baba! Başka bir arzun kaldı mı?

- Kaldı yavrum kaldı. Torunum Adil'in düğününü görmek.”

Hikayeyi okuduğumuzda eserin folklörçü bir insanın kaleminden çıktığını anlarız. Burada da yazar farklı ata sözlerinden ve ibretli sözlerden yararlanaraq eserin felsefi yönünü zenginleştirir. “Değirmensiz şehir olmaz” Benden sana güzel bir öğüt: “Kendi buğdayını kendin ügüt”, “Su, gelen çukura bir daha gelir” vs.

Sednik Paşayev'in düzyazısındaki bi başka özelliği de sizlerle paylaşmak istiyorum. O eserlerinin hiç birinde sözlerin grammerdeki sıralanışlarının bozulmasına fırsat tanımaz. Bu ise yazarın Azerbaycan diline olan saygısından ve dikkatinden kaynaklanmaktadır.

Sednik Pirsultanlı yaratıcılık ve muhteva yönünden ne kadar zenginse, janra çeşitliliği yönünden de o kadar da farklıdır. Onun düz yazıları içerisinde hatıra hikayelerine de rastlarız. Bu hikayeler yazarın yaşamı boyunca yaşadıklarının karakterler tarafından yansıtılmasıdır. Buna “Talih” ve “Dayını da Bul Getir” hikayelerini örnek gösterebiliriz.

“Talih” yazarın dünyadan çok genç yaşlarında ayrılan öğretmeni Elabbas Kasımov’un hatırasına kaleme alınmıştır. Bu hikaye genelde duygu yüklü bir hikaye olmasından ireli gelecek ki okuyucuları duygulandırır. Lâkin bütün bunların yazarın yaşadıkları olduğunu hisseden okuyucu duygu ve yaşantılarının bu kadar doğru bir şekilde kaleme alındığına sevinir.

Hikayenin sadece öğretmene adanması dikkate şayandır. Yatılı bir okulda öğretmen olan Elabbas Kasımov gençlik yıllarında çok sıkıntı çekmiştir. Burada bir gencin mahbus talihi ve o devrin siyasi atmosferi küçük bir detayla kendini hissettirir. “Aşağı yukarı yirmisekiz veya otuz yaşlarında olan Elabbas öğretmen askerliğini yaptıktan sonra Bakü şehrinde bir konuşma sonrası iki büyük adamın çekişmesinin kurbanı olmuş ve Destefur köyüne sürgün edilmiştir.”

Kendi öğrencisine aşık olan öğretmen çok ağır bir hastalığa yakalanmış ve son nefesinde sevimli öğrencisi, Sednik Paşayev’den sevdiği kızı ziyaretine getirmesini ister.” O sırt üstü yatağa uzanmıştı. Daha önceki boylu poslu, gözlelerinden ateş saçan adamdan eser kalmamıştı. Güçlkle nefes alıp veriyordu, gözleri yaşlı adamlarınki gibi çukurlaşmış ve benizi solmuştu. Bizi gördüğü vakit kısık sesle:

- El ele tutuşup yanıma gelin.

Biz onun dediğinden birşey anlamasak da öğretmenimizin emrine itaat edip el ele tutuşarak ona doğru yaklaştık. Çok miskin bir şekilde Tamara'ya bakıyordu. Tamara da onun bakışlarına dayanamıyor ve gözlerinden damlalar birer birer dūřuyordu.

Elabbas öğretmen ayağa kalkmak istedi ama gücü buna yetmedi, elleriyle destek alarak biraz da olsa toparlandı ve;

*Tavus kuşu gibi kabardım, yüceldim,
İskender gibi deryalardan haraç aldım,
Delikanlıydım, bir ah çektim yaşlandım,
Gemisi deryada batmış olan canım.*

- diyerek yatağa yıkıldı ve bu onun son sözleriydi...

Yazar bu küçük hikayeyi akıcı bir şekilde kaleme alır. Aslında bir çok yazar böyle hikayelere daha çok yer vermeye, yazdığı eserin daha tesirli olması açısından büyük önem verirler. Sednik Paşayev ise az ama hafızalarımızda daha kalıcı ve tesirli bir uslupla bunu becermiştir.

Yukarda bahsettiğim gibi “Dayını da Bul Getir” hikayesi de bir hatıra hikayedir. Burada da yazar yaşadıklarını bedii bir dille kaleme al-

mıştır. Lakin burada ablanın kardeşe, yavrunun anneye olan sevgisi öne çıkar. Savaştan geri dönmeyen kardeşinin yolunu uzun yıllar bekleyen ablanın oğluna dediği sözler ve yalvarışlar insanın içine ateş gibi düşer. “Evladım Almanya’ya gidersen Hasanali dayını bul. O vakitten beri çatısı yarım kaldı, evinin taşları yemyeşil yosun tuttu. Çeyizliğindeki eşyaların arasında makas pas tuttu. Evlenmiş olsa ailesini, evlatlarını bul getir ama inşallah evlenmemiştir. Burda ona köyün suna kızlarından birini alırız. Bak! Onun düğününde böyle kıvıra kıvıra oynayacağım”- diyerek annem kollarını havada oynattı.

– Dayın biraz utansın ki, nişanlısı Ababail onu beklemeden evlendi hatta onun kızlarının da düğünü oldu.”

Hikayeyi okuyanlar her satırında ellerini açarak annenin kardeşinin bulunması için Tanrıya dua eder. Elbette bu acıları yazar yaşamış olacak ki okuyucuya da denli gerçekçi bir tarzda aktarır.

Eser acı bir sonlukla tamamlansa bile, yazarın mahareti bir teselli ışığı verir okuyucuya. “Sednik! Hasanali dayını getirmedin mi?”

- Anne. Dayım Almanya’da esir düştükten sonra bir türk kıızıyla evlenmiş ve bir oğlu olmuş

ona Samed ismini takmışlar. Bak bu resimde gördüklerin dayımın oğlu Samed, gelini ve torunu Gülbeniz. Dayımın oğlu Samed dediği; “Babam yaşlandı ve Fransa ya dinlenmeye tatil yapmaya gitti”

Annem göz yaşları içerisinde.

- Zalim adam! Kız kardeşin burda Azerbaycan’da sen Fransa’ya tatile gidiyorsun!

Sonra fotoğrafta benim boynuma sarılmış Gülbeniz’i tekrar tekrar öpüp resmi kalbine yaklaştırdı ve;

- Oğlum senden bir isteğim var. Bunu bana ver ki, bu benim kardeşimin torunu Gülbeniz diye köyde herkeze göstereyim” - dedi.

“Dilimi Kübre’nin Aşkı Açtı”, “Sen Benim Vatanımın Yağmuruna bile Tahammül Etmedin” hikayeleri de Büyük Vatan Savaşı yıllarından ve o yıllarda çekilmiş sıkıntı ve eziyetlerden bahseder. Vatan aşkı ve sevgi eser boyunca kendinden sözettirir.

Sednik Paşa Pirsultanlı’nın her bir eserinde kullanılan sözler adeta oluşur ki, bunlar da günden güne dillere düşerek ata sözü niteliği kazanır. Buna örnek olarak “Tedirgin kaçaktansa, rahat çoban iyidir” hikayesini göstere biliriz. Burda hikayenin adı bile bir çok arzu ve isteklerden haber verir. Bu hikaye Sovetler

Birliği döneminden bahsetse de aslında günüz de dalillerimiz her dönem için geçerlidir. Burada kaçak hayat süren Kafar'ın eşi Dursun bir eli yağda, bir eli balda olsa bile daha sonradan anlaşılacağı üzere asıl hayatın rahat yaşamak olduğunu söyler. “Her elinde altı parmağı olan, kar beyazı Dursun ellerini göğe kaldırdı;

Allahım, o gün verdiklerine de şükürler olsun bu gün verdiklerinede. Tedirgin kaçaktansa, huzurlu çoban daha iyidir.”

Kitabın ikinci bölümünde Sednik Paşayev'in kaleme aldığı şiirler yer almaktadır. Bilindiği üzere, poema, edebiyatın iki kolunun (epik ve lirik) birleşiminden yaranan bir janırdır. Burada anlatılan ve söylenen olaylar, yazarın bir anlık his ve duyđu yoğunluğu içinde yazdıklarıdır. Kitapta yer alan “Gelin Kaya” şiiri de epik-lirik janrda kaleme alınmış bir eserdir. Bilindiği gibi sade formada ele alınan “Gelin Kaya” Sednik Pirsultanlı'nın kaleminde gayet dolgun bir şekilde cilalanarak yazılmıştır ki, hikaye ilk okunuşta okuyucunun hafızasına kazınır.

Şiirde lirik kahramanın yarattığı epik kahraman, yasemen saçlı ve beyaz tenli bi gelindir.

*Buraya bir güzel geldi,
Saçları yasemen geldi.
Girdi beyaz suya beyaz gelin,
Beyaz sular beyaz zambak açtı.
Geniş açtı beyaz kollarını,
Beyaz sularla kucaklaştı.
Beyaz tene, ağ deleme,
Güneş görüp hased çekti...*

Şiirde epik kahramaninkiyile yazarın duygu ve hisleri çok fazla karıştığından bunları birbirinden ayırmak oldukça güçtür.

Bu şiir, folklörcü Sednik Paşa Pirsultanlı'nın yaşam kaynağı olan halk yaratıcılığından ve efsanelerden yararlanması sonucu yazılmıştır. Fakat buradaki olayları şair daha da cilalayarak öz değerlerimizin güzelliği doğrultusunda dilimizin akıcılığıyla parlatmıştır.

Beyaz sularda yüzen beyaz gelinin taşların arkasından ona bakan aç gözlü adamdan haberi yoktur.

*“...Güneş kadar hasret çekti.
Taş ardından bakan adam.
O bu diyarın temiz kızıdır.
Utan, utan, utan adam,
Oğlunun bahtı, yıldızıdır.*

*Yüzdü gelin, çıktı gelin,
Etrafına baktı gelin.
Gördü ki hiçkimse yoktur gelin.
Nazlandı nadide güzel,
Beyaz suların aynasında.
Cilvelendi suna gibi,
Beyaz teni mermer heykel,
Kendi hayal dünyasında,
Baktı, baktı suna gibi.”*

Bu sözlerden de anlaşıldığı gibi bu hırslı bakışların sahibi gelinin kendi kayınbabasıdır. Burada biz lirik kahramanın “Utan! Utan! adam” demekle içindeki haykırışa şahid oluruz. Kendi gelinine namahrem gözüyle bakmak Azeri türkününe utanç getirecek devinimdir. Lakin yazar ne kadar hissi davransa da ateşli söz ve ifadeler kullanmadan yarattığı kahramanın olumsuz yönlerini aşık bir şekilde gösterir. En ilginç olanı da, yazarın adamın hırslı bakışlarına olan nefretiyle yanısıra gelinin güzelliğine de yer vermesidir. Beyaz ile siyahın, sevgi ile nefretin çift olduğunu birkez daha anlatır;

*“...Zülüflerine dokundurdu,
Yaba gibi ellerini.*

*Zülüflerini yana attı,
Geri çekti tellerini.”*

Ve iffetli gelin kayınbabasının kendisine bakıldığını hissettiği vakit Tanrı'dan bir dilek diler;

“...Felek, bir taş olayım,
Ya kuş yap, gök yüzüne kaçayım.”

Yazar bu eseri kaleme almakla, onu bir daha hayatımıza sokmaktaki amacı, Azerbaycan annesine ve kadınına verdiği değerden ileri gelmektedir.

“Kesilmiş Örgülerin Bağrışı” şiiri bir çeşit “Gelin Kaya”nın devamı niteliğindedir. Bu şiirde de namus ve iffet ön plandadır. Aynı zamanda, anneye, kadına olan saygı şairin kaleminin kudretiyle okuyucu tarafından merakla takip edilir. Lakin bu şiirin bi farklı tarafı vardır ki, burada epik kahramanlar gerçek hayattan alınmış ve efsaneleşmiş kahramanlardır. Yazar farklı renk tonlarıyla her bir efsanenin, her bir rivayetin bir bakıma da gerçeğe dayandığını ve gerçekten pervazlanarak dillere düştüğünü de belirtir.

Şairin, sevginin methi ile başladığı şiirde Misgince dağlarının iki yavrusu olan Hürü ile Aslan'ın birbirlerine olan temiz aşkından söz eder. Hürü'nün uzun örgüleri, Aslan'ın ise

çalmaya başladığı zaman yürekleri dağlayan kemanı vardır. Savaş vakti gelip çatığında Aslan kemanı ile beraber savaşa yola koyulur.

Bildiğimiz gibi keman, Azerbaycan'ın eski musiki aletlerinden biridir. Bu aletin tellesinde bizim öz adetimiz, öz değerlerimiz ve halkımızın geçmişi saklıdır. O simlerden ses çıktığı anda dünyanın neresinde olursan ol Azerbaycan'ı görür ve duyarsın.

Hürü eğitim görmüş ve akıllı bir kızdır. O, dünyalar kadar sevdiği Aslan'ın ne kadar zor bir durumda olduğunu biliyordu ve Aslan'ın bir daha geri dönmeme ihtimali de onun aklını hep kurcalıyordu. Lakin keman, Azerbaycan'ın tarihinin bir parçasıdır ve geri dönmelidir, Aslan' a yazar;

*Aslan götürdüğün ümidi getir,
Aşık olduğum keman'ı getir.*

Burada yazar vatan sevgisinin daha yükseklerde olduğunu belirterek, vatan yolunda canını ver ama onun bir parçasını dahi düşman ellerinde bırakma der.

Aslan kemanı bağlamaya koyarak vatana gönderir ve Hürü'ye mesaj iletir; “milleti ağlatıyorsun Hürü, ağlama!” Burada da yine millet sevgisi ve tessübü öne çıkar. O, Hürü'ye çektiğin

ızdrabı ögle çek ki bundan kimsenin haberi olmasın der. Tabiki bu fikrin bir başka yönü de vardır. Gerçek sevgiye, gerçek aşka milletin verdiği değer çok önemlidir. Yani millet Aslan-Hürü sevgisine hayrandır ve bunu kendi dertlerinden daha çok önemser.

Günler geçtikten sonra Hürü de savaşa gitme kararı alır. Bu haberi duyan Aslan Hürü'ye beste yazar;

*“Kurtar bu canımı, azabdan kurtar,
Getir bukleleri vatana getir.”*

Burada şair kadının onurunu ön planda tutar. Bukleler kadının onurudur ve Aslan'ın tek arzusu, kendisi helak olsa bile sevgilisinin onurunu kaybetmemesidir.

*“Hürü aynanın önünde durdu,
Uzun Buklelere üç düğüm vurdu.
Sonra saçını çözüp okşadı,
Gözünden kanlı yaşlar boşaltdı,
Makası alırken elleri esti,
O büyük bukleleri doğradı, kesti.”*

Burada benim dikkatimi çeken bir bölüm de Hürü'nün saçına üç düğüm atmasıdır. Bu

düğümlelerinden biri Aslan, biri Hürü, biri de vatan-
dır. Bu davranışıyla belki de sevdiği şeyler
uğruna yemin eden Hürü, iffetini kaybetmeyecek,
Aslan`ına ve vatanına sadık kalacaktır.

Sednik Paşayev kalemını drama eserlerinde de test eder. Bildiğimiz gibi drama eserleri, hayatın içinden doğar ve bu olaylar yazarın dilinde karakterleşerek esere dönüşür.

Drama eserlerinde yer alan karakterler negatif ve pozitif kahramanlar olmak üzere ikiye kısma ayrılır. Fakat burada suretler kendi iç alemlerini hareketleriyle izleyenlere aktarırlar.

Sednik Paşayev`in bir çok eserinde olduğu gibi dram eserlerinde de olayların oluşumu okuyucuyu yada izleyiciyi duygu yoğunluğuna sokarak onda esere karşı büyük bir sempati uyandırır.

Kitapta yer alan ”Altun Kadeh” dramı muhteva yönünden gayet zengindir. Eserin baş kahramanı olan Ferhat ve onun arkadaşı Çetinkaya arasındaki diyaloga bir göz atalım;

“**Ferhat:** Bu yer isimleri de hep beni düşündürmüştür. Bir ülkede bu kadar mı “kanlı kaya”, “kanlı nehir”, “kanlı göl”, “kanlı taş”, “kanlı yol” olur!

Çetinkaya: Dediklerine göre; Allah ümmetler toprak dağıttığı vakit bizim ümmetimiz

biraz gec kalmış. Allah'da kendine ayırdığı topraktan biraz bize vermek zorunda kalmış. İşte o günden beri herkezin gözü Allah'ın bize verdiği topraklarda. Bu topraklar nice düşmanların hamlesine uğradı! O savaşların sonucunda saydığın kanlı mekanlar ortaya çıkmıştır. Halk kendi toprağını korumak için kanını ve canını ortaya koymuş ve Allah yadigarı olan bu toprakları kanı ve canı pahasına korumuştur.”

Eser'in başlarından beri yurdumuza ve yurdumuzun gelenek ve göreneklerine sevgi ve saygı büyüktür. Bu özellik Sednik Paşayev'in tüm eserlerinde açıkça görülmektedir. Bu sebeptendir ki onun eserlerini okuyan her bir okuyucu yurdumuzu karış karış gezme fırsatını yakalar ve içindeki vatan sevgisi git gide yükselerek hak ettiği yere ulaşır.

Sednik Paşayev dram eserlerinde uzun uzadı remarkalara yer vermez. O her bir olayın vuku bulduğu yeri sade bir şekilde okuyucuya aktarır. “İlham Perisinin güzelliği Gazne hükümdarı Mahmut Paşanın kulağına gider. Mahmut Paşa İlham Perisi ni sarayına davet eder. İlham Perisi bu ağır şarttan kaçmak ister ama tam o sırada Mahmut Paşa içeri girer.”

“Altın Kadeh” iki gencin bir birlerine olan sevgilerinden bahseder. Burada Ferhad ve Şirin

sonu gelmez imtahanlardan ve ayrılıklardan yüzlerinin akı ile çıkarlar. Şirin'in üzerine altın serpiştiren, altın kadehte şerbet ikram eden Şah gerçek aşk karşısında aciz kalır. “Şah ayağa kalkarak, İlham Perisi nin yüzüne altın saçtı. Tam bu anda Ferhad'ın sesi duyuldu. İlham Perisi sesin geldiği tarafa dönerek “işte o” diye seslendi. Şah ve adamları İlham Perisi ni daha fazla tutamadı. Büyük saltanat ve güç sahibi olan Şah, İlham Perisi karşısında güçsüz, çaresiz, cılız ve miskin kaldı.

Yaşlı Piran karakteri altında gençlere edilen nasihatler eser boyunca devam eder. Eserin sonunda yine de gerçek sevgiye başarı dileyen Yaşlı Piran, bu sevgiyi, Ferhad gibi delikanlıyı ve Şirin gibi kızı yetiren toprağı, vatanı alkışlar. “Oğlum hükümdar olsa da ben bu yurdun yaşlısıyım. Ferhad bizim vatanın evladıdır. İlham Perisi ise gören gözüdür. Her iki aşık büyük imtahanlardan geçti. İlham Perisi nin bi yıllık yaşı bugün bitti. Ben onu kipriğin gözün koruduğu gibi korurum. Bırakın da bugün herkez yasadan çıktıktan sonra tam bu meydanda Ferhad ile İlham Perisi nin düğünü başlasın. Ben aşıklar için dua ediyorum. Gazneli Mahmut Şah da onları tebrik etsin, halkı ile barışsın, eşinin ve

çocuklarının yanına dönsün. Ne mutlu Ferhad gibi oğlu, İlham perisi gibi kızı olan vatana.”

“Daha Tilkilik Sökmüyor” çocuk oyunu da, içeriği bakımından çok interesal ve belleniş bir oyundur. Buradaki kahramanlar çocukların sevdiği, Tilki, Leylek, Horoz ve Köpektir. Özellikle de Tilki'nin şarkısı çocukları neşelen-dirir ve güldürür.

*Tilki, tilki, tünbeki,
Kuyruğu üstte dünbeki,
Ayı ahmak, (budala)
Domuz tokmak,
Kurt ulavaş,
Sesi baykuş,
Kendinden emin tilki tokat atar,
Tilki, tilki, tünbeki
Kendi avı var ley gibi.*

Bukadar sade, çocuk dilli, çocuk piskolo-jisine yakın olan bir eserin kaynağına indiğimiz zaman derin bir hayat felsefesinin var olduğuna şahit oluruz. Çocuklar için yazılmış olan bu eser, felsefi açıdan de büyük insanlara bir mesaj ulaştırır.

Leylek her yıl yavrusunun birini tilkiye verir. Tabi ki bu olay tilkinin sinsiliği sayesinde

gerçekleşir. Lakin, Leyleğe acıyan Angu, Leyleğin bir daha Tilkinin tuzağına düşmemesi için tavsiyelerde bulunur. Leylek’de bu tavsiyelerle yavrusunu Tilki’den korusa da, saflığı yüzünden kendisine kimin akıl verdiğini Tilkiye söyler. Tilki de leyleğe akıl veren Angu’dan intikam almak ister. Angu’nun yavrusu Leyleğe dönerek; “Başkasına kötülük yapan soyunuz yeryüzünden silinsin. Annem şunu bilmeliki başkasının yavrusuna düşman olana bir başkası da düşman olmamalıdır. Neden senin yavrun yavru da, tavuğunki değil mi?” Bunlar çocukların anlayabileceği hayat olayları olduğundan yazar bütün bunları okuyucularıyla paylaşmak istemiştir.

Eserin sonu güzelin ve doğrunun zaferiyle noktalansa da güzel bir ata sözünün de ortaya çıkmasına vesile olmuştur. “Demek ki herkez artık uyanmış, tilkilik sökmüyor daha.”

Tabi ki Sednik Paşa Pirsultanlı’nın düz yazı yaratıcılığı bunlarla bitmiyor. Onun bu kitapta yer almayan hikayeleri, şiirleri ve dram eserleri okuyucuyla buluşacakları günü beklemekte. Bu nedenle yazarın fikirlerini, duygu ve düşüncelerini not almayı kendime bir borç bildim. “Üniversite yıllarında (1950-1954) “Elman ve Terlan” hikayesini, “Terbiyenin Zaferi” romanını yazdım ama el yazısı halinde iki eserimi de kaybettim.

“Korkulu Göç” ve “Bolluk Uğruna” adlı eserlerimi Göyçe şehir gazetesinde, “Sonalar Bulağı” hikayemi ise Daşkesen şehir dergilerinde yayınladılar. Ben ömür boyu şiir yaratıcılığımı devam ettirdim. Çok sayıda gazete, oçerk ve analitik yazılarım devletin bir çok gazetelerinde yayınlandı. Halk yaratıcılığına dair örnekleri toplayarak yayınlattım. Kazakistan, Orta Asya ve Dağıstan’da aynı zamanda komşu ülkelerde çok sayıda tezlerim yayınlandı. Bunların çoğunu “Qazetecilik” ve Folklor” adlı kitabımda okuyucuyla buluşturdum. On adet şiir kitabım bulunmaktadır. Bununla beraber, “Hikayeler, Epik Şiirler ve Küçük oyunlar” adlı kitabımı bastırmamdan anlaşılacağı üzere kalemimi bu sahalarda da deneme ihtiyacı duydum. Bu kitaplarım sayesinde benim yaratıcılık kabiliyetimle tanışsınlar ve kitaplarım hakkındaki düşüncelerini bana ulaştırsınlar diye. Bütün hayatım boyunca eserlerim hakkında hep güzel şeyler duydum ve bunlar beni hayatım boyunca genç ve dinamik tutan başlıca etkenlerdi.”

Kitapta yer alan “Küçükhanım ve Çoban” ve “Eriyen Kaya” hikâyelerinin her biri Azerbaycan halk efsanelerini bir kaynak gibi kullanılsın diye kaleme alınmıştır. Azerbaycan folkloru ve Azerbaycan edebiyatı yaşadığı müddetçe, bu edebi örneklerde kıymetli birer inci gibi kendi

değerini koruyacak ve okuyanların sevgi ve saygısını kazanacaktır

Ben eminimki, Sednik Paşa Pirsultanlı'nın bu düz yazısı da öteri eserleri gibi sizlere zevk verecektir.

Ben bu kitabın ilk okuyucusu olarak yazara Allah'tan esendik ve yeni yeni eserle bizleri buluşturması için kendisine iyi bakmasını diliyorum.

İ. Ramazanoğlu

HİKAYELER

AĞAÇ ADAM

İlk bahar mevsiminin bu yerlere daha yeni gelmesine rağmen tarlalar baştan başa gül çiçekleriyle kapanmıştı. Ormanda kuşlar ötmeye başlamıştı. Arılar bir çiçekten diğerine uçar sanki çiçekleri sayarlardı. Sarıköynek, ormanhorozu, karatavuk, orman güvercini daldan dala atlardı. Otlığın bir tarafında ibibikler nazlanır diğer tarafında ise elikler şirin şirin otlardı. Uzak yoldan gelen üç yolcu çimenlerin üzerine uzanmış tatlı tatlı uyuyorlardı. Ansızın bu yolculardan biri uyanıp ayağa kalktı ve düşünceli bir şekilde sağa sola bakındı. Daha sonra ne düşündüyse çantasından bir balta çıkarıp ormanın derinliklerine doğru yol aldı. Ağaçlardan pürtüksüzünü seçip kökünen ayırdı ve aynı ağacı güzelce yontup o ağaçtan adam yaptı. Yapılan adamdan yolcunun aslında bir marangoz olduğu anlaşılırmaktaydı çünkü ağaçtan yapılan adam gayet güzel olmuştu.

Aradan kısa bir süre geçmişti ki diğer ikinci yolcu da uyandı. Arkadaşının yaptığı adamı gördü ve çantasından iğne iplik ve bir kaç parça bez çıkardı. Anlaşıldığına göre o da bir terziydi ve maharetini gösterdi. Ağaçtan yapılmış adama güzel mi güzel bir elbise biçti. Ağaçtan yapılan bu

admın artık insandan hiçbir farkı yoktu fakat insanlar gibi konuşamıyor vede yiyemiyordu. Tam bu sırada üçüncü yolcu da uykusundan uyandı ve etrafına bakındı. Ağaçtan yapılmış adamı görür görmez olup biteni anladı hemen torbasına elini attı ve binbir çeşit ilaçla ağaçtan yapılmış adama can verdi. Tabipten, hayat verdiği Ağaç adam daha yeni nefes almaya başladığı gibi, yüzünü çevirip ormanın derinliklerine doğru kaçmaya başladı.

Tabip arkasından bağırdı.

- Ağaç adam! Ben sana nefes verdim, akıl verdim, şuur verdim, seni mutlu ederim, bekle.....

Ağaç adam:

- İstemem senin bana vereceğin mutluluğu. Sen beni köklerimden ayırmadan önce zaten dünyanın en mutlusuydum. Dallarına kuşlar yuva yapardı, güzel güzel şarkılar söylerlerdi, gelip serin gölgemde dinlenirlerdi. Siz ise beni rahat yerimden, yeşil yurdumdan ayırdınız. Dertsiz ve tasasız dünyamdan beni bu eziyete mahkum ettiniz. Biz ağaçlar siz insanları çok iyi biliriz.....”

Tabip:

- Ağaç adam siz insanlardan ne kötülük gördünüz ki!

Ağaç adam:

- Hayata gözümüzü açtığımızdan beri sizi köklerimizi baltalayan, hayranlarımız olan geyikleri ve kuşları katleden onları öldürenler olarak bildik.....

Tabip:

- İnsanı ne kadar hor görsen de artık çok geç. Artık sen de bir insansın. Bundan böyle akılsız ve şuursuz yaşayamazsın.

Ağaç adam:

- Ben dünyaya ağaç olarak gelmiştim ama kendi isteğim olmadan insan oldum. Akıla ve mantığa sahip olup olmamak benim sorunum. Ne senin gibi birine ihtiyacım var ne de senin verdiği akıla ve mantığa...

Tabip:

- Aklın ve mantığın neresi kötü Ağaç Adam?

Ağaç adam:

- Büyük bir ağaçtım. Başım bulutlara erişiyordu. Yakını ve uzağı seyrederdim. Senin bana metettiğin insan hangi cinayetlere bulaşmadı ki? O zamanlar ağızım dilim yoktu tüm bunları dünyaya anlatmak için. Birileri güzelim tarihi eser niteliğindeki kaleleri yıkıp altın bulmaya çalıştı, diğeride zengin kardeşinin malını almak için onu öldürüp nehre attı. Bunları saysan bitmez!

Tabip:

- O insanlarda hayata karşı duydukları sevgi ve aşkı az. Ben sana öyle bir sevgini vereceğim ki, hayata tüm varlığıyla seveceksin. Hem senin hiç düşmanın yok ki, niçin böyle kara kara düşünüyorsun?

Ağaç adam:

- Düşmanım yok mu? Onunla buluşmak, yada tanışmak çok mu zor? Her güzel şeyin arkasında bir yılan yatacaktır. Düşmanlık her yerde, hepsininde kökü kıskançlık ve cimrilik. Birinin yıldızı parladı mı, diğerinin içini sanki dert oluyor.

Tabip:

- Sevgi ve muhabbet sana mutluluk, aile ve sıcak bir yuva getiecek.

Ağaç adam:

- Ama sizin çektiğiniz azab ve eziyetleri, iç ve dış çekişmelerinizi ve didişmelerinizi gördüğüm zaman o anlattığın sevgiden de kaçmak istiyorum.

Tabip:

- Ne olursa olsun. Bir sıcak yemek için bile akıl ve şuura ihtiyacın var.

Ağaç adam:

- Kendini neden bu kadar yoruyorsun benim için? Niye hep akıldan ve şurdan bahse-

diyosun? Sizin aranızda akılsız ve şoursuz insanlar var. Sen yok desen de onlar var. Hatta bu insanlar arasında, üniversitelerde hocalık yapanlar da, hastanede cerrahlık yapanlar da, yüksek yerlerde çalışanlar da var. Sense gelmiş bana nasihat ediyorsun.

Tabip:

- Anlamıyorum ki sen bu akıldan ve şurudan niye kaçyorsun?

Ağaç adam:

- Siz insanların akıllı yada akılsız olması çok zarar vermez. Biz Ağaç adamlar akıl ve şuur sahibi olsak bu dünya yerle bir olur. Siz hazinelerin yerini bilmemenize rağmen güzelim tarihi eserleri yıkarak altında altın yada buna benzer değerli eşyalar arıyorsunuz. Unutmayın ki insanlar bütün bunları bizim gözümüzün önünde toprağa gömdüler, bütün kanlı cinayetler bizim gözümüzün önünde işlendi. Bütün bu olanlardan sonra insanlar bize gelip de şuur verse dünya yaşanmaz bir hal alır. Ağaçlar da şahitliğe başlarsa insanların yüz yıllardır devam eden cinayetleri gün yüzüne çıkar. Ağaç adama akıl veya şuur verme Tabip! Etrafınıza bakın ve onu aranızdaki ihtiyaç sahiplerine dağıtın. Yalvarırım o insan akıl ve şuurunu benden uzak tut...

BU DA BİR ÖMÜRDÜR

(Sefure hanımın aziz hatırasına)

Cabbar Karyağdıoğlu henüz çok genç olmasına rağmen toplum arasında adamakıllı bir şarkıcı gibi bilinirdi. Tatlı, uzun havaları sayesinde adı oba oba, oymak oymak gezerdi. Onu yediden yetmişe herkez tanırdı. Bir sözle düğünlerin şahı olmuştu. Hangi düğünde şarkı söylese davetlilerden ziyade davet edilmeyenler olurdu düğünde.

Günlerden bir gün Cabbar Tebriz'e gitmeye karar verir. Oralarda okunan uzun havaların ne derece iyi olduğunu öğrenmek ister. Aynı zamanda, kendi yurdunda okunan uzun havarlardan bir farkı olup olmadığını öğrenmek, eğer varsada oradaki güzellikleri kendi yurduna getirmek düşüncesindedir. Cabbar Tebriz'de halk tarafından tanınma ihtimaline karşın da tebdili kıyafette tüccar sıfatıyla bir kervana katılır.

Kervan Tebriz'e varır varmaz Cabbar'ın aslında kim olduğunu Tebriz halıkndan bir tüccar hemen anlar ama bunu Cabbar'a belli etmez. Onuna arkadaş olur ve evinde misafir eder. Tüccar, Cabbar'ı bahçesinde gül çiçeklerinin arasında ağırlar ve ona belli etmedende yanına bir kaval koyarak hanımına yardım etmek için ya-

nından ayrılır. Ağaç dallarına konarak cik cik öten kuşları seyre dalan Cabbar hülyalar alemine Karabağ'a gider. Nerde olduğunu unutan Cabbar'ın gözüne bir anda oracıkta duran kaval ilişir. Kavalı yerden alır ve alır almaz başlar güzel güzel şarkı söylemeğe. Tüccar'ın yedi sekiz yaşındaki oğlu Cabbar'ın sesini duyarak onun yanına gelir, diz çökerek dinlemeye başlar. Bundan haberdar olan ev sahibi çocuğun kolundan tutarak:

- Oğlum! Neden burda oturuyorsun? Yemin ederim ki, müsafır kavala nasıl vuruyorsa şimdi bende sana ögle vururum. Kalk git babanın kestiği odunları ocağın yanına taşı.müsafiri rahatsız etme!

Cabbar ev sahibinin bu dediklerini duyduktan sonra daha fazla çalmak istemez. Tüccar bütün işlerini bitirdikten sonra gülümseyerek Cabbar'ın yanına oturur ve der;

- Sen keyfini bozma kardeş. Akşam bir çok müsafır gelicek gülüp eğleneceğiz bol bol. Hiç üzülme sen herşey yoluna girecek.

Çok geçmeden tüccarın dediği gibi müsafırlar gelmeye başlar. Sohbetin ortasında müsafırlardan biri getirdiği kemani, tacir ise duvarda asılı olan tarı eline alarak çalmaya başlarlar. Cabbar'ın gündüz gözüyle gördüğü evin hanımı perdenin arkasından çıkarak şarkıcı kıyafetinde

uzun hava okumaya başlar. Ev hanımının şarkı söylemesi Cabbar'ın söylemesinden çok farklı, güzel ve hoştur. Kadın söyledikçe Cabbar hayretler içerisinde kalır ve ev sahibinin kulağına fısıldar;

- Bana anlatsana kardeş. Nasıl bir mucizedir bu?

Tüccar cevap verir:

- Merak etme kardeş, sana herşeyi anlaticam.

Musiki sona erer ve müsafirler yavaş yavaş evi terkeder. Tüccar Cabbar'ın yanına oturur ve elini onun omuzuna koyarak konuşmaya başlar.

- Bak kardeş dinle beni, bu da bir hayat. Sana anlatayım. Eşim şarkı söylerdi bende onun yanında tar çalardım. Ona çok aşkıttım. Bunu kendisi de anlamıştı. Sonunda duygularımı ona anlattım. Ama bir koşulum vardı. Evlendikten sonra şarkıcılık yapmayacaktı. Sonunda anlaştık ama o da bana bir şartını bildirdi ve mesleğimi değiştirmemi istedi. Ben o günden bu güne tüccar olarak çalışıyorum eşim de ev hanımı olarak günlerini geçiriyor. Her ikimizin de içindeki sanat ateşi hala yanmada. Ara sıra evimizde duyulan uzun havalar az da olsa yüreğimize su serpiyor. Şimdi anladın mı herşeyi?

Cabbar gülümseyerek başını salladı ve

- Hanımının sesi gerçekten Allah vergisi kardeş. Allah verdiği zaman Araz nehrinin o tarafında da verir bu tarafında da... Edilen yemini bozmak ne kadar günahsa, böyle güzel bir sesi dört duvar arasında sıkıştırmak da o kadar günahdır.

KURA DÜŞMANIM OLSUN

Hasankara Samuh ilinin en zengin ve bilinir ağalarından biriydi. Bu yerin doğası da Hesenkara'nın ruh alemi gibi kendine özgü güzellikleri ile ünlüydü. Yellenkuş dağı, Eldar şamı, Kanık ve Kura çayları, Ceyrançöl ve Eldar Düzleri belli başlı güzelliklerdi. Samuh parkındaki keklikler, av kuşları, orman horozları ses sese verdikçe gönülleri saz gibi akord ederdi. Yazın yeşerip kalkan nar çalıları Gülüstan ovasının lalelerini hatırlatırdı. Sonbaharda ise, dallara boncuk gibi dizilen narlar uzaktan ateş parçası gibi görünürdü. Yıllardır bostancılığın meskeni sayılan bu yerlerde bağbozumu yaklaştığında karpuz ve kavunlar tarla boyunca koyun ve kuzu gibi yatardı.

Herkez Hasankara'nın su içtiğinde nehri bulandıran sürüsünden, siyahlı beyazlı tozu dumana katan atlarından bahsederdi. Çok fazla atı ve sürüsü olmasına rağmen yine de Gence şehrinde, Şemkir ve Berde illerindeki pazarlarda hoşuna giden atları satın alırdı.

Hasankara beyaz ve kahverengi atları daha çok severdi onlar için renk renk eğerler ve bezler satın alırdı. Bütün halk Hasankara'nın atının eğerinden, atlarının güzelliğinden ve bakımından

bahsederdi. Hasankara at sürdüğü zaman beyaz atı beyaz kuşa, kahverengi atı ise atmaya dönerdi. Hasankara silah atışlarında hedefi tam on ikiden vurur ve bu yönleriyle tüm halk tarafından bilinirdi. Beline taktığı gümüş kemer ve sağ tarafında gezdirdiği gümüş kaplamalı hançer onu daha bi renkli gösterirdi.

Son zamanlarda sıkça görünen bazı olaylar Hasankara'nın keyfini kaçırmıştı. Hasankara'nın göz bebeği olan bazı atlar bir bir ortadan kayboluyordu. Hasankara kaybolan atlarının yerine pazardan daha güzellerini satın alarak sürüsüne katıyordu. Buna rağmen atların kaybolmasının önüne bi türlü geçemiyordu. Sanki Hasankara'nın atları kendiliğinden teker teker ortadan kayboluyodu ve bunları bir daha gören olmuyordu.

Bir gün Hasankara Kura nehirinin Gence tarafından Samuh tarafına geçmek istiyordu. Tam o anda atın yularından tutmuş bi genç Hasankara'ya yaklaştı. O da Kura nehirini geçmek istiyordu. Ama Kura nehri yağın yağmurlar nedeniyle iyice taşmış ve nehirin üzerindeki köprü suların altında kalmıştı. Genç adam Hasankara'ya dönerek

- Efendim sanki yine Kura nehrinin deliliği tuttu!

Gencin söylemiş olduğu bu cümleye Hasankara bir anlık dalsa da kafasını genç oğlana çevirerek konuşmaya başladı;

- Evladım! Atalarımız boşa dememişler “Katıra adam dayanmaz, Kura’ya da köprü.” Rivayete göre, Köroğlu Yellenkuş dağında delileri ile beraber yaşarmış. Kırat her defasında Kura (Kür) nehrinin üzerinden atladığında arka ayaklarından biri suya düşermiş. Bundan rahatsız olan Köroğlu bir çobandan bu nehrin adını öğrenmiş sonrada gürültülü ama tatlı tatlı masmavi akan nehre dönerek; “Ey Kura (Kür)! Sen inatçı ben inatçı bu böyle yürümez.” Köroğlu delilerini de yanına alarak başka bi yere göç eder.

Hasankara ve genç adam bi hayli sohpet ettikten sonra Hasankara, genç adamı da atını alarak Küra nehrinin üzerinden geçti. Hasankara’nın atından kendini bi anda yere atan genç adam konuşmaya başladı;

- Zahmet değilse attan inip beni sakın sakın dinler misiniz efendim?.

Hasankara, atından bir çırpıda atlayarak indi. Merak dolu bakışlarla genç adamı süzen Hasankara hiç bi şey demeden sakince duruyordu. Genç adam sanki söyleyeceği şeyi unutmuşcasına Hasankara’ya bakıyordu. Kendini toparladı ve konuşmaya başladı;

- Efendim, uzun zamandır sizi izliyorum ve insanlığınız karşısında mum gibi eridiğimden kendimi size tanıtıyorum. Şimdi size bir sır vermek istiyorum. Ahırınızdan değerli atları çalıp başka yerlerde yok pahasına satan benim. Onca atınızı çalıp satmama rağmen ben yayayım siz ise atlı.....”

Hasankara, genç adamı dinlikten sonra acı acı gülümser ve;

- Evladım, sen atlarımı çalıp yok pahasına satıyorsun ama unutmaki hiç kimse at hırızlığıyla hayata mevki sahibi olmaz. İnsanın kazanmış olduğu helâl rızık yücedir ancak. Hırsızlık erkek adamın yapacağı bir iş değildir. Gel ben sana malımdan, sürümden helâl rızık veriyim. Ama şunu aklından çıkarma ki, at çalan insanın elinde geriye sadece çaldığı atların yuları kalır der. Şu an senin elinde kaldığı gibi.

Genç adam dizleri üstüne çökerek Hasankara'ya yalvarmaya başladı.

- Özür dilerim efendim beni affedin. Yemin ederim bir daha yapmayacağım. Eğer yaparsam bu nehri (Kura, Kür) üzüp geçmek nasip olmasın. Eğer yaparsam Kura bana düşman olsun!

Hasankara, genç admın elinden tutarak onu ayağa akldırdı ve elini genç adamın omzuna koyarak;

- Kalk evladım. Erkek adam diz çökmez. Bu yemininden sonra sana yakışan bir at bağışlıyorum, hatta koyun, kuzu, inek ve başka hayvanlar da. Hadi gidelim.

KAYNANA VE GELİN PARMAĞI ÇİÇEĞİ

Son zamanlarda ellerini kocasından saklıyordu. Ağır işlerde sertleşmiş, nasır bağlamış parmakları yüzünden kocasının kendisinden soğuyacağını düşünüyordu. Ama kocası daha o parmaklara ilk görüşten vurulmuş adeta aşık olmuştu.

Elleriyle beraber göz yaşlarını da gizletmiş ve içine gömmüştü sıkıntısını. Dertlerini hep içinde çekmiş kimseye bir şey belli etmemişti. Sabahlara kadar ağlamış gözleri şişmişti. Annesini zamansız kaybetmişti: ailenin özü, toplumun yapı taşı, adı vatana ve güneşe eş tutulan, şiirler, kitaplar, şarkılar yazılan fakat vasfına söz bulunmayan anasını kaybetmişti.

Atasının ağzından düşmyen bir dörtlük onun da kalbinde yeretmişti.

*Ateş böceği kendini ateşe atar,
Güneş göl kurutur, ada yakar,
Güneşten daha sıcaktır kucağın ana,
Ama, ne karartır, ne de yakar.*

Babası ona hem annelik hem de babalık yapmıştı. Babası kızı için çıkan kısmetlere bile, binbir zahmetle büyüttüğü yavrusunu vermeye gönlü razı olmuyordu. Şimdiye kadar anne sevgisinden yoksun büyüyen kız evladının, başka bir annenin, kaynananın nasıl kabulleneceğini düşünüyor ve endişeleniyordu. Lakin kızının düzgün, temiz, terbiyeli, yakışıklı birine eş olmasına da mani olamamıştı. Aynı zamanda, kaynananın şirin diline kanmıştı. “Evladım! Anneler her zaman genç ailelere sıcaklık, hoş ehval ve ruhiye getirir, onların kötü gününde onlara yardımcı olur. Ben senin kızına kendi kızım gibi bakacağım, onu kendi yavrum gibi seveceğim” demişti kaynana.

Bundan sonrada babası “Hayırlısı olsun o zaman” demiş ve kızı gelin olarak uçup gitmişti evden. Lakin herşey onun arzuladığının tersine olmuştu. İlk günden sanki başka bi kaynana vardı evde. Gelinin dedi kodusunu her köşe başında yapıyor ve oğluyla gelini arasına nifak tohumları ekiyordu. Rıybet konusunda sadece komşularından dört çocuk annesi, güzel ahlak sahibi Tükezban hanımla anlaşmıyordu. Tükezban hanım her defasında onun dedi kodusunu yarıda kesiyor, güzel şeyler anlatarak kaynanayı yola getirmeğe çalışıyordu.

Kaynana:

- Komşu! Komşu! Bu gelin benim sözümü dinlemiyor, beni idare etmiyor.

- Sen ne konuşuyorsun be kadın? Kim kimi idare etmeli? Tecrübesiz, aile hayatına henüz yeni girmiş kızmı, yoksa önce kız, sonra gelin, sonra anne, en sonunda da kaynana olmuş hanım ağa mı? Bu meselede anneler daha geniş yürekli ve sabırlı olmalıdır. Bırakma ki yuvalar yıkılsın, dağılsın. Fırsat verme buna.

- Sen neler dersin böyle. Ben çekilmeyecek bir kadınımıyım. Ben her kezle iyi geçine bilirim yılanla bile ama bu anne terbiyesi görmemişle asla. Oğlum bu kadın mahvfetti, beni de mahv edecek.

- Be kadın! Bütün günahı gençlerde aramak hiç de düzgün birşey değil, kendi kızınla karşılaştırmalısın gelinini. Eğer kızına davrandığın gibi davranırsan bir sorun çıkmaz gelininle aranda. Bazıları kızını gelininden daha yüksekte tutar. Kızına üstünlük verir ve bundan mutlu olur. Böyle olmaz! Ben kızını at demiyorum ama gelinin için de kaygılan. Kaynana çok iyi bilmelidir ki, kız başka ailenin, gelin ise kendi ailesinin bir ferdidir. Aile içi sevgi ve saygıyı arttırmak için karşılıklı ihtiram her zaman var olmalıdır. Aile meseleleri hakkında senin de

bildiğin gibi eskilerden beri bir çok söz söylenip yazılmıştır. “Dede Korkut destanı” yazılı ve sözlü edebiyatımızın ölmöz abidelerindedir. Bu eser baştan sona kahramanlıklarla dolu olsa da, her bir kahramalığın kaynağında ailenin önemi yatmaktadır. Susuz nehre köprü kuran ve buradan geçen ya da geçmeyenden hak idda eden, Azrayil ile savaşan Deli Dumrul eserin başlarında çok laubali görünür ama eserin sonunda kendisinin çok sağlam bir ailesi ve onu çok seven bir sevgilisinin olduğunu öğrenir. Sevgilisi cesaretli bir şekilde Deli Dumrula “bir can dediğin ne ki, annen ve baban onu sana kıymamışlar” der. İnsanın eşi, anne-babasından daha çok canını ortaya koyar. Bu eserde de gelin sadakati ve samimiyyeti ile ölüm üzerinde zafer kazanır.

- Sen neden bahsediyorsun, ben ne söylüyorum!

- Yanlışımı konuşuyorum! İyi dinle beni. Kendi sevgilisinin intikamını alan gelinlere kızlara çok sık rastlarız hikayelerimizde. Kaynalar gelinleri için kaygılanmalı, onların yumuşak kalplerini kırmamalı. Anneler çınar ağacı gibi olmalı, çocuk ve gelinleri ise o çınarın taze yeşil dalları. Çınar da nekadardır azimet varsa da onu güzelleştiren yeşil dallarıdır.

Bu sohbetten sonra kaynana sumuş ama aradan fazla bir zaman geçmeden yolda konuştuğu başka bir kadınla olan konuşmalarını yakından geçen gelini duymuştu.

Kaynana:

- Kızın nasıl bir aileye gitti? Hayatından memnun mu? Kaynanası iyi biri mi?

Kadın:

- Allahıma binlerce şükür. Oğluma devlet üçüncü kattan üç odalı bir ev verdi. Dayalı döşeli Oğlanın da haysiyetine söz yok. Evi kendi temizler, her işte kızıma yardım eder.

Kaynana:

- Oğlun nasıl?

- Oğlumu hiç sorma. Bütün vaktini hanımına ayırıyor. Sabahtan akşama kadar hanımıyla beraber.

- Ben de aynı dertten muzdaribim. Benim oğlum da gelinin yardımcısı adeta. Sabah çalışıp para kazanır, akşamda gelip karısının dizinin dibinden ayrılmaz.

Gelin konuşulanları duymamazlıktan gelmişti. Ninesinin anlattığı halk hikayesi aklına gelmiş ve kaynanasının bütün bu hareketlerini yavrusuna duyduğusuz muhabbeti olarak kabul etmişti. “Kargayı güzel bir kuş yavrusu getir-

mesi için kuşların yuvasına gönderirler. Kargada kendi yavrusunu getirir. Kuşların lideri der:

- Ben de sandım ki, atmaca yavrusu getireceksin.

Karga der:

- Herkezin yavrusu kendine göre atmaktadır.

...Kaynanasının sesi onu güzel uykusundan uyandırdı ” öğlen oldu bu hala yatıyor” Hızlı bir şekilde yatağından kalkmak isterken yaralı parmağını yatağın başına çarpan güzel kadın, gayri ihtiyari “uff” dedi. Bu sesi duyan koası hemen uyandı.

- Ne oldu gülüm?

- Hiç

- Peki ne diye ufladın?

- Merak etme. Yok bişey.

Kocasının gözü kadının yaralı parmağına ilişti.

- Parmağına ne oldu?

Gelin elini kocasından saklayarak;

- Hiçbir şey olmadı.

- Göster bi bakıyorum.

- Güzel gelin yaralı elini çekine çekine kocasına doğru uzattı. Daha önceki yumuşak elden, zarif parmaklardan eser kalmamıştı. Şişmiş ve zarif parmaklarından eser kalmamıştı. Üstelik şe-

hadet parmağı şişmiş ve morarmıştı. Kocasını heycanlı bir şekilde onun ellerini öptü.

- Parmağına ne oldu gülüm?

- “Gelin güçlükle“ Hiç ezildi-diye bildi:

- Niye kendini bu kadar yoruyorsun gülüm?

Ben sana demedim mi zor işlerde bana haber ver diye?

- Zaten bütün gün çalışıyorsun. Olmaz böyle.

Kadının ağlamaklı bir şekilde söylediği sözler adamı iyice üzmüştü. Aslında adam, annesinin yapmış olduğu tüm zalimliklerden haberdardı ama ne kendisini büyüten annesinden ne de dünyalar kadar çok sevdiği eşinden vazgeçemiyor ve iki ateş arasında kalmaktan kurtulamıyordu. Annesinin gelini ağır işlerde çalıştırdığından da haberdardı. Annesinin söylemiş olduğu “Oğlum bütün gün senin için yemek parası, giysi parası kazanıyor bi de gelip evde mi çalışsın”? bu gibi sözler işitmişti.

- Gel sana ninemden duymuş olduğum bir efsaneyi anlatayım gülüm; Genç bir delikanlı delice sevdiği bir kızla evlenir. Delikanlı işten ne kadar yorgun gelirse gelsin sevgilisinin yumuşak ellerini zarif parmaklarını okşadıkça kendine güç toplar ve yorgunluğunu unuttur. Delikanlı bu beyaz ellere, ince parmaklara sahip olmanın

mutluluga, huzura sahip olmakla aynı anlama geldiğini düşünür. Delikanlı için bu zarif parmaklardan daha aziz başka birşey yoktur.

Lakin bu manzara anneyi rahatsız eder ve oğlunun bu kız için yaptıklarına dayanamaz. Oğlunun gelinin parmaklarından iğrenmesi ve gelinle çok fazla vakit geçirmesini önlemek için gece uyurken kızın parmaklarından birini keser ve bahçeye atar.

Delikanlı sabah evden çıkınca bahçede güzelliği ile sevgilisinin parmağına benzeyen bir çiçek olduğunu keşfeder. Hayretler içinde bu çiçeğe bakabilir ve adeta âşık olur.

Oğlunun bahçede adeta hareketsiz bir şekilde durduğunu gören anne sorar:

- Ey oğul! Niye öylece duruyosun?

Oğlan der:

- Anne, bahçemizde bir çiçek yeşermiş ve güzelliğiyle de gelinin parmağına benziyor, ben ona hayran kaldım burda.

Anne kendi kendine;

- Derdim bir taneydi ama şimi iki oldu.

Genç adam eve döner ve sevgilisi, genç adamdan geç gelmesinin sebebini sorar.

Oğlan:

- Bahçede bir çiçek açmış ama çiçeğin güzelliği senin parmaklarının güzelliği ile aynı.

Gelin, elini yorganın altından çıkararak:

-Evet benim parmağım. Annen kesip bahçeye atmıştı.

Sen de benim gelin parmağı gl gibi zarif, ince parmaklı glmsn. Birdaha ellerini benden saklama. Günler geçtikçe senin ellerin benim gözümde güzelleşiyor ve çiçek gibi açıyor.

ALTIN BEŞİK VE ANNE GEĞİK

BuĐaç oĐlu Hasan'ın evlatlarından en kűcűĐü Sarı Yakup ellerini kaldırıp selavat getire getire Sarı Abdal tepesine vardı. Tepenin zirvesinde bir kabir, etrafında ise taşlar ve kayalar, ve bu kayalain yanında koyunlar yatarđı. Kabiri üzerinde bir anne geĐik kabire baka baka aĐlıyordu. Yakınlarda ise cadırlar gűzűkűyodu. Atasının vasiyeti aklına geldi ama aklı bir anda Őiddetli yaĐan kar yaĐıŐına gitti...”

...Ömür boyu helal kazançla geĐinen BuĐaç oĐlu Hasan, yataĐında gűçlűkle nefes ala biliyordu. Filfil daĐını, Sarı Abdal yaylalarını her gün gezen. Ayda bir defa da oĐulları OkĐu, Kűrpes, AĐaoĐlan, Tomrel ve Sarıyakub ile hemŐerilerinin yanına giden ve hizmeti altında olan insanların sorunlarıyla daima ilgilenen yiĐit adam can verdikĐe eŐi Yazgűl ile kızı Kızgűl gizlice gűz yaŐı dűkűyor, oĐulları ise derin derin nefes alıyorlardı. Herkezin bildiĐi gibi bu seferki yolun dűnűŐü olmayacaktı.

Hasan bir anlık gűlűmsedi ve;

-Yazgűl! (kesik kesik konuŐtu)

Yazgöl çocuklarının önünde eşi ile konuşmazdı ama hemen eşarbını takınıp ayağa kalktı ve eşinin gözlerine baktı.

- Yazgöl hatırladın mı? Bir kaç yıl önce çok ağır hastalanmışım. Beni iyileştiren şey geğik yoğuruydu.

Hasan başından geçen bu olayı daha öncede evlatlarına bir kaç defa anlatmıştı. Olay şöyle vuku bulmuştu; Yatağa düşen Boğaç oğlu Hasan hanı-mını yanına çağırır ve der.

- Hanım! Rüyamda gördüm ki, benim hastalığımın dermanı geğik yoğurduymuş.

- Geğik yoğurdunu ben nereden bulayım Hasan?

- Anne geğik şu an seni Geğik Kayasının dibinde bekliyor. Yanına bir kap al ve git.

Yazgöl yanına bir kap alarak kar yağışının çıkardığı zorluklara rağmen Geğik Kayasına vardı. Gerçekten de anne geğik onu beklemekteydi. Geğiğ'i sağarak kabını doldurur. Yazgöl bir hayli vakit geçtikten sonra ağlayarak ve der;

- Be Allah'ın hayvanı, Hasan benden süt istemedi ki yoğurt istedi. Ne yapacağım ben şimdi?

Geğik, kadına doğru gelerek, sağ gözünden ve sol gözünden birer damla kabın içine göz yaşı damlatır ve kabın içindeki süt bir anda yoğurt

olur. Buğaç oğlu Hasan da yoğurttan doya doya yiyerek şifa bulur.

Buğaç oğlu Hasan'ın da doğumu efsaneye benziyordu. O Sarı Abdal soyundan gelmekteydi. Sarı Abdal Gabele şehrinin Kaçmaz ilçesinde doğmuştu. Köyün etrafında koyunlar, keçiler, at ve büyük baş hayvanlar görülürdü. Bütün bunların hepsi köy sakinlerinden olan Sarı Abdal'ın torunu Buğaç'ın idi. Buğaç'ın evlattan başka herşeyi vardı. Eşi Çiçek Hatun'un tavsiyesi üzere hayvanlarını üç kısma ayırır ve bunun bir kısmını fakire fukaraya dağıtır, bir kısmını kendilerine bırakır, diğer bir kısmıyla da altın bir beşik yaptırır. Allah da yaptığı iyiliklere karşılık on bir evlat nasip eder. Buğaç, oğluna Hasan adını takar.

Buğaç ve Çiçek Hatun gece yarısına kadar altın beşikteki bu yavruya bakarlardı. Bu mutlulukları uzun yıllar devm etti. Ama günlerden bir gün, bir gece dağlardan gelen sel Kaçmaz ilçesinde Sarı Abdal'ın akraba ve ailesinin yaşadığı yeri alıp götürür.

Sel etkisini kaybettikten sonra ortada ne ev kalmıştı, ne de hayvan sadece altın beşik ağacın dalından asılı kalmıştı.

Kaçmazlıların gözleri önünde bir mucize gerçekleşir. Anne geğiklerden bir tanesi boy-nuzuyla altın beşiği ağacın dalından aldığı gibi ormanın derinliklerinde kaybolur. Bütün halk yıllar boyu altın beşiği ve Hasan'ı arar ama kimse bulamaz. On-on beş yıl sonra ormana giden halk bi anne geğikle karşılaşır. Onu takip ederek altın beşiğe ve Hasan'a ulaşırlar. Halk çocuğa yaklaşır yaklaşmaz anne geğik saldırıya geçer. Halkın birliği geğikin saldırılarını boşa çıkarır. Halk altın beşik ve Buğaç oğlu Hasan ile köye döner. Anne geğik de onları takip eder.

Bir soyun kutsal olması gibi, Buğaç oğlu Hasan da herkez için kutsal kabul edilirdi. Hasan kısa bir süre zarfında insanlara alışır ve konuşmaya başlar. Buna rağmen anne geğik Hasan'ın yanından ayrılmaz geceleri Hasan anne geğiği yastık olarak kullanırdı. Anne geğik ise Hasan'dan dolayı insanlardan kaçmaz onların arasında gezerdi.

Hasan delikanlı olduktan sonra;

- Kim bana saygı göstermek istiyorsa babamın yaşadığı yerlede bir ev yapmak için bana yardım etsin. Evimin bahçesini duvarla çevreleyeyim ki anne geğik sürüsünü getirsin.

Artık Sarı Abdal'ın, Buğaç'ın yurdunda bir ev vardı ve bu evin bacası tütüyor ve bu duman Filfilli dağı boyunca yükselip kayboluyordu. Evin etrafındaki ovalarda ise geğikler otliyordu. Şimdi de köyün etrafında iki tane yapıt göze çarpar. Biri Hasan'ın evi diyeri ise Filfilli kalesi.

Buğaç oğlu Hasan'ın aklına, zekasına, görünüşüne, terbiye ve ahlakına hayran kalan halk onu, kendilerine lider seçtiler. O bütün ahaliyi adaletli bir şekilde yönetti. Günlerden bi gün onu Yazgül adında bir kız ile evlendirdiler.

Köyün büyükleri ona;

- Bey! Bu düğün gününde bizden ne diler-sin? – diye sorarlar.

- İsteğim budur ki, adamlarınız ovanın taşını, dikenini temizlesin, geğiklerin ayakları zarar görmesin. Adamlarınıza söyleyin bu gün geğikleri kimse kovalamasın.

Yedi gün sonra dağların yamaçlarında ovalardan toplanan küçük taşlardan tepecikler oluşur.

Buğaç oğlu Hasan nerde yaralı bir geğik görse onu tedavi eder ve yaralarını sarardı. Hasan'ın evi yine köyün ileri gelenleri ile dolmuştu. Ev sahibi sohpete başladı;

- Efendiler! Yaralı bir geğik yada geğik yavrusu gördüğüm zaman içim daralıyor. Kısa

süre önce Kura ırmağının yakınlarındaki Kırak Bayramlı bölgesinde bir yere müşafir oldum. Ordaki insanlar bana bir geğik alanı gösterdiler. Dediler ki biz aynı tayfanın üyeleriyiz, bu alanın adı “Buğaç oğlu Hasan’ın alanı” dır. Bu adı bize sen doğduğun zaman sarı Abdal verdi. Hatta onların çadırları, yere serdiklei halıları, giydikleri elbiseler hepsi geğik derisindedir. Onlar bana her zamana yanlarında olmamı teklif ettiler ve dediler ki, yurdumuzun her tarafında, Maymak dağında, Ağbabada, Başkeçitte, Borçalıda, Kepe-nekçide, Sarıyakubda, Beşikli bağda ve bir çok yerde bizim kollarımız yaşar. Sen çocuklarınla o yerleri gez ve buraları onlara tanıt. O yerlerden kız al ve ver. Onları şenliklerinize, düğünlerinize davet et. Bu saydığım yerlere geğikler kendi rızalarıyla gelerek sütlerini sağdırırlar. Bir gün Maymak dağında Miskin babanın oğlu geğik hırsızını öldürür. Sütler bie anda kan şekline döner. Miskin baba o anda;

- Hanım! Oğlun dışarda adam öldürdü.- der.

Çocuk geldiği zaman anne hemen oğlunun ağzından adam öldürdüğünü öğrenir.

- Evladım! Ben geğiklere para verip almadım ki. Onlar bizim kapımıza kendi rızalarıyla gelir. Yanlış yapıp kan akıtmışsın. Bizim evimizde kan lekesi olmaz. Geğikler süt vermek

için gelecekleli ama artık onlar bizim kapımıza gelmezler.

Öğrendiğim kadarıyla bizim tayfamız neredeyse, geğikler de orada yaşıyorlar. Tam bu esnada Ağbabalı yaşlı bir adam elindeki tesbihi çevirerek söze başlar;

- Yine bir avcı, geğik avlama üzerine halk arasında tanınır ve günlerden bir gün yine ava çıkar ama oğlu da onu takip eder, yorulur ve bir samanlıkta uyuya kalır. Buarada avını takip eden avcı yavru bi geğiki avlar. Tam o sırada anne geğiğin de kendisine doğru geldiğini farkedene avcı oracıkta bir ok ta anne geğiğe atar ama ok samanlıkta uyuyan kendi oğlua saplanır. Geğik kendi yavrusuna ağıt yakarken, avcı da kendi oğlu için ağıt yakar. Avcı o gün bir daha geğik avlamamak için yemin eder. Bu gösterir ki geğiklere dokunan hiçbir vakit cezasız kalamaz

Buğaç oğlu Hasan'ın müsafirleri sadece bi bölgeden olmazdı, yurdun her bir köşesinden insanlar onu ziyarete gelirdi. Bugünkü müsafirler arasında Şeki bölgesinden insanlar da vardı ve bir tanesi sohpete başladı;

- Şehirde herkez geğik sütü ile geçimini sağlıyormuş. Her gün bir kadın geğikleri sağarak boş tencerelere dökermiş. Adamlar da istedikleri kadar süt alark yoğurt mayalar, cacık yapar ve

yemek için kullanırlarmış. Bir gün şehire kötü niyetli bi kadın gelin olarak gelir ve geğik sağma sırası ona geldiğinde geğikler bu kadının kendilerinden süt sağmasına izin vermez. Geğikler kendi sütlerini sağarak göl oluştururlar ve kadın o gölde boğularak ölür. Geğikler helalliği severler. Bir defa daha buna benzer bir olay vuku bulur. Avcı geğiği ateşe verir ama geğik kaçmaz. Avcı, yaklaştığında geğğin bir kaç yerinden yaralanmasına rağmen yavrusunu okşadığını görür. Bu onun avcı ateşine karşı dayandığını fakat yavrusundan ayrı kalmaya dayanmadığını gösterir.

... Hanımı Yazgül'ün hıçkırıkları iyice artmıştı. Hasan gözünün ucu ile hanımına baktı. Uzun yıllar beraber yaşayan karı koca bir-birlerini göz işaretleri ile anlıyordu. Yazgül gözlerini sildi ve sustu.

- Evlatlarım! Babalarımız derki! Seksen, doksan ve artık yoksun. Sizlere bir vasiyetim var, bi birbirinizle güzel ilişkiler kurun, aranızda hiç bir şekilde dargınlıklar ve küskünlükler girmesin, vatanınızı ve ümmetinizi sevin. Sevdiği insanı kaybden bir yıl ağlar ama vatanını kaybeden ömür boyu. Gerçek evlat doğduğu toprağı vatan bilendir, diğeri ise karnını doyurduğu yeri.

Öyle de oldu. Yıllar geçti. Sarı Abdal tepesinde bir kabir yanında ise geğikler otlar ama anne geğik kabire bakarak ağlardı. Yakınlarda ise geğik derisinden yapılmış çadırlarda insanlar yaşıyordu.

Hasan oğlu Sarı Yakub bi daha Sarı Abdal tepesine dönerek selavat getirdi...

HASRETLİLER KAVUŞTU

Başı karlı Kafkasya, Oğuz toprağı, Kaçmaz köyü. Yanı başında Filfil dağı ve kalesi. Biraz uzakta Pirpalıd dağı. Bu yerler acık hava müzesi gibi bilinir. Pirpalıd dağının kendi efsanesi, Sarıbaba'nın kendi efsanesi vardır. Kaşka Serdar'ın soyu ve bu soyun bir kolu Şemkir'in Kırıkbayramlı köyüne kadar uzanır. Oğuz Kaçmaz'ında büyümüş Kaşka Serdar, oğlu Boğça Çiçekbanu adlı kızı Kırıkbayramlı'dan alıp Kaçmaz'a getirir. Mehemed de bu harika doğaya sahip Kaçmaz da doğmuştur, büyüyünce'de Şeker hanımla evlenmiştir.

Mehemed büyüdükçe toplum içindeki sorumluluğu artar. O toplumun dertlerini kendine dert edinen bir insan olur. Bir gün düşünceli bir şekilde can yoldaşı Şeker'e oğlu Mecnun'a ve Aziz'e içini döker. Bizim köyün yaşlı kadınları ve dedeleinin uzaktaki değirmene buğday taşıması benim içime sinmiyor. Bu yüzden buraya yakın bir yere değirmen inşa etmek istiyorum. Biliyorum bu inşaat bizim için zor olacak ama bu insanlar için çok hayırlı bir iş yapmış olacağız.

Çok büyük zahmete girmesine rağmen Mehemed verdiği sözü tuttu ve güzel bir değirmen inşa etti. Artık uzak yerlere hiçbir akra-

bası ve arkadaşı buğday öğütmek için gitmeyecekti. Herkez Mehemed için hayır duada bulunuyordu. Konsey hükümeti geldi ve yerini sağlama aldı. 30' lu yıllarından sonra büyük sürgünler ve savaşlar çıkı verdi. İki ineği ve dört danası olanları “kulak” diye çağırıyordı. Hele değirmen sahibi olan Mehemed'i bazı insanlar şikayet etti ve halk arasında söylentiler çıktı;

- Koyun, kuzu, inek, at ne demek efendim. Mehemed'in değirmeni var bu nereden bakarsanız küçük bir fabrika demek.

Sonunda, Mehemed 1933'te yavrularından ayrılarak Kazakistan'a sürgüne gider. Ama Mehemed tek başına sürgün edilmemiştir. Mehemed ile beraber Kaçmaz'dan 11 kişi daha vardı. Kazakistan'ın soğuk çöllerinde hayata tutunamayan bu insanlar birer birer yaşamaya veda ettiler.

Bir gün Mehemed Aşgabat'ta büyümüş İsmail adında nurani bir insana rastlar. Bu nurani insan küçük bi yaşamaya pazarda tüccarlık yapıyordu. O Mehemed'i yanında çalıştırdı. İsmail, bu adamın ticaretten iyi anladığını, helal ve haramın ne demek olduğunu bildiğini anladı. Günlerden bir gün İsmail:

- Senin hayatın böyle devam edemez evladım gel seni burda evlendiriyim.

Mehemmed'in gözleri doldu ve ağlamaklı bir şekilde;

- Beni öz yurdumddaki insanlar kınar. Eşimi ve yavrularımı orda bıraktım ben.

İsmail:

- Evladım! Onlara artık yardım edemezsin. Sen kendi hayatını kurtarmaya bak artık.

Her ikisi de Züleyha adlı Azeri genç bir kızını istemek üzere fikir birliği yaptılar. Sonunda Züleyha ve Mehemmed evlendiler. Bu evlilikleinden Kudret adında bir oğlan doğdu. Bu oğlan Mehemmed'in köyde kalmış oğlu Mecnun ile bir elmanın iki yarısı gibiydi. Mehemmed ulaşamadığı evlatlarının hasretini az da olsa Kudret'ten avuturdu.

Hayat normale döndükten sonra Mehemed vatani olan Azerbaycan'a döndü. Onun geliş bayram havasında düğün dernekle kutlandı. Herkezden çok bu işe eski eşi Şeker nine sevindi. Bir kaç gün sonra Mehemmed eski değirmenine gelerek evlatlarına sordu;

- Nezamandan beri bu değirmen çalışmıyor?
- Sen gittiğin günden beri baba. Seni halk düşmanı ilan ettikten sonra kimse burda buğday ezmeye gelmedi.
- Sabahtan itibaren ben kendi değirmenimi kullanacağım ve herkezi buna davet edeceğim.

- Baba! Bu değirmen senin başına bir sürü bela ve musibet getirmedi mi? Ömrün Kazakistan çöllerinde, Aşgabat'ta geçti.

- Hayır evladım, hayır. Değirmensiz köy olmaz. Hangi şair demiş ise çok güzel demiş.

Benden sana güzel bir öğüt,
Kendi buğdayını kendin öğüt.

Bizim köyümüz kendi buğdayını kendisi öğütmelidir. Mehemed değirmen taşını değiştirir, su çukurunu temizler ve onu görenlerin;

- Baksanıza değirmen yüzünden başına gelmedik iş kalmadı ama gene de bildiğinden vaz geçmiyor”.-demelerine

Bu köyde bir çok tayfa var. Hacıpirler, Nesibbeyler, Kurtlar, Çolaklar, Seyyidler. Mehemed ise kurtlar soyundandır. Bu nedenle köydeki yaşlılar güle güle;

- Canım onlara Kurt derler. Kurt kalbi yemişler. Ayağından assan, kanını da döksen dediklerinden dönmezler. Mehemed değirmeni çalıştırdı. Eski değirmenin çukurundan tekrar su geldi, değirmen taşı tekrar dönmeye başladı, çarkın sesi tekrardan duyuldu, buğdaylar değirmenle buluştu ve sonra un oldu. Bu undan ekmek yapıldı, harika kokan, tadına doyum olmayan bir

ekmek yapıldı. Bu nefis ekmeğin oluşuna şahit olanların hafızalarında “Su gelen çukura bir daha gelir” sözü kaldı.

Mehemmed’in en büyük arzusu evlatlarını görmektir gördüde. İkinci büyük arzusu değirmeni çalıştırmaktı, onu da başardı. Lakin Mehmed’in canını sıkan birşey daha vardı. Evlatları onun boynuna sarılıp gözünden öptüler ve sordular.

- Başka ne gibi bir dileğiniz var baba? Bizleri sapa sağlam dünya gözüyle buldun ve gördün. Değirmeni tekrardan halkın hizmetine sundun. Seninle beraber sürgüne giden 11 kişiden sadece sen vatanına döne bildin Allah’ın yardımıyla. Daha ne gibi bir sıkıntı var? Yaşlı adamın yanaklarından yaşlar akmaya başladı.

- Evladım Mecnun, içimde buruk bir hasret var. Beni affet ama Aşkabat’ta aynı sana benzeyen Kudret adında bir kardeşiniz var. Annesi büyüdükten sonra onu Kaçmaz’a benim yanıma göndereceğine yemin etmişti ama o hâlâ gelmedi. Ya onun başına bir iş geldi yada annesi Züleyha’nın.

- Baba sabret sen. Canını sıkma. Gelir elbet ama eğer gelmez ise biz gider kardeşimizi sana getiririz.

Yağmurdan sonra, güneş doğar doğmaz Mehemed iyileşti. Gözlerinde ümit ışıkları gözükte.

Mehemed'in torunu, Mecnun'un oğlu Adil, Kaçmaz orta okula gidiyordu. Okul müdürü sınıfa girerek Adil'e;

- Ayağa kalk! Neden burada duruyorsun? Dedenin evi musafirlerle dolu. Orta Asya'dan Kudret adında birisi gelmiş.

Kudret eve geldiğinde Mehemed merdivenlerin başında oturmuş ve hayal alemine dalmıştı. Kudret'i görür görmez heyecandan kalbi çarpmaya başladı. Sevincinden yuvarlanarak birinci basamağa geldi. Kudret onu kucaklayıp ayağa kalırdı. Baba oğul bir-birlerine öylesine sıkı sarılıyorlardı ki, sanki keserek bile ayıramazlardı. Yaşlı adamın gözü birden bire Kudret'in kız kardeşine ilişti. Mehemed'in saçından ve gözlerinden öptü. Çocukların sağ salim ulaşmalarından dolayı yedi kurban kestiler ve bolca sohbet ettiler. Kudret ve kız kardeşinin gitme vakti geldiği zaman Mehemed konuşmaya başladı;

- Evlatlarım, sadece tek bir isteğim kaldı. Onu da görürsem bu dünyadan huzur içinde ayrılırım. O arzum Kudret'in düğünüdür. Köyün bütün güzel kız-

larını gösterin Kudret`e hangisini beğenirse düğün yapalım hemen.

- Affet beni baba. Üniversiteyi bitirdim, meslek sahibi biriyim, belki evlenme vaktim de geldi. Senin arzunu yerine getirmek için evlenirim ama Aşgabat buraya çok uzak bir yer evleneceğim insanın akrabası ile yakın ilişkiler kurmak istiyorum. Her zaman buralara onları ziyarete gelemem. Hiç olmazsa kızı Bakü şehrinden bulalım uçakla gidip gelmesi kolay olsun. Arzunuz gereği düğünümüzü burda – Kaçmaz`da yapalım yine.

Her kez bu öneriyi kabullendi. Kardeşlerin hepsi Bakü`ye gittiler. Bir hayli aradıktan sonra uzak akrabalarından olan gazeteci kız Latife hanım beğenildi. Latife hanım da Kudret`i çok beyendi. Hep beraber güzel bir düğün yaptılar.

Düğünden sonra Mehemed, oğulları, gelinleri, kızları ve torunları ile fotoğraf çekti. Mehemed oğlu ve gelini ile Züleyhaya düğün hediyesi gönderdi. Mecnun, babası Mehemed`e sordu;

- Başka bir dileğiniz kaldımı baba?

- Kaldı evladım kaldı, torunum Adil`in düğününü görmek.

TALİH

(Öğrtmenim Elabbas Kasımov'un hatırasına)

Taşkesen ilinin Destefur köyünde kimse-sizler okulunda 8. sınıf öğrencisiydim. Aşçı Sara teyzeyi anne, okulun işçisi İsmayıl Kocaliyev'i baba, edebiyat öğretmenim Elabbas Kasımov'u ise kendime ağabey seçmiştim. Elabbas öğret-men de beni öğrencisinden ziyade kardeşi gibi bilir, dertlerime ortak olurdu. Ben onun yanına gitmediğim vakitlerde yanıma birini göndererek beni çağırırdı.

Aşağı yukarı yirmi sekiz veya otuz yaş-larında olan Elabbas öğretmen askerliğini yap-tıktan sonra Bakü şehrinde bi konuşma sonrası iki büyük adamın çekişmesinin kurbanı olmuş ve Destefur köyüne sürgün edilmişti. O, iki katlı bir evin alt katında tek odalı bir odada yaşıyordu. Sıradan bir odası vardı; Kapıdan girildiğinde solda bir tane masa, masanın etrafında iki tane sandalye, masa ile karşı karşıya duran demirden bir karyola, yatağın ayak tarafında giysilerin asıldığı ayaklı bir askılık, odanın diğer tarafında küçük bir pencere, pencerenin karşısında ise dizilmiş kitaplar durmaktaydı. Yatağın ayak tara-

finda duvara monte dilmiş bir tane de radyo anteni bulunmaktaydı.

Elabbas öğretmenle benim sohbetim genelde edebiyat üzerine oluyordu. O, bana farklı gazete ve dergilerde yayınlanan yazılarını gösterir, her bir şiirin, hikayenin, tezinin, üzerinde saatlerce konuşur, fikir paylaşımında bulunurdu. Bu edebiyat üzerine yapılan sohbetler biz bir-birimize daha da yakınlaştırıyordu. İlk sohbetimiz şöyle olmuştu;

- Sednik, senin için hergün ikinci kattaki odadan eski kitapları alıp okuduğun konuşuluyor okulda doğru mu bu?

- Evet öğretmenim.

- En son okuduğun eser hangisi?

- Balzac'ın "Goriot Baba" eserini okudum.

- En çok sevdiğin kısım hangisi peki?

- Ön söz de yazılan bir olay.

Meraklı bakışlarla bana baktı. Ben onu bu meraktan kurtarmak için söze başladım. Öğle arası olur. Balzac'ın eşi porselen bir tabakta kocasına yemek için ekmek getirir. Ama içeri girildiğinde kocasının ölü olduğunu görür. Fenalaşır ve tabak yere düşer, param-parça olur. Balzac ayılır ve "sen ne yaptın"? der. Hanımı "ama sen ölmüştün" der. O da "ölen ben değilim Goriot baba" der. Demek ki, Balzac eserlerini o kadar

gerçekçi yazıyormuş ki eserin kahramın öldüğü zaman kendi de “ölüyormuş”.

- Sednik, bunları okumak senin için henüz çok erken. Sen git Nizami'nin “Hamse” eserini oku.

Ben Nizami'nin eserlerini teker teker sayarak hepsini okuduğumu söyledim. Öğretmenim de bana;

- Öyleyse git matematik, fizik, kimya çalış.
- diye öneride bulundu.

- Öğretmenim, hocam Meşedi Müseyyib matematik sorularını tahtada hep bana çözdürüyor.

İşte o günden sonra Elabbas öğretmenle arkadaşlığımız başlamış oldu. Benden bir sınıf yukarıda Tamara adında şişman, yuvarlak gözlü, uzun boylu, beyaz tenli bir kız okuyordu. Tamara'nın babası Mustafa, Bakü şehrinden sürgün edilmiş ve tek çocukları olan Tamara bizim okulumuza yerleştirilmişti. Elabbas öğretmen ile Tamara arasında yaş farkı olmasına rağmen gizli bir sevgi, aşk oluşmuştu. Bu aşkı ben, Elabbas öğretmenin şiirlerinde ve Tamara isminin her okunduğunda onun yüzünde beliren gülümsemesinden anlıyordum.

...Günlerden bir gün yine Elabbas öğretmenin evindeydim. Radyoda hazin şarkılar çal-

yodu. “Karagözler” adlı şarkı çalmaya başladığı gibi, Elabbas öğretmen radyoyu yere attı, ayağının altında ezmeye başladı. Aniden vuku bulan bu olay şaşkınlığa ve kendimi kaybetmeme neden oldu. Bana dönerek;

- Sednik, eline bir kalem alarak yazmaya başla.

Ben hızlı bir şekilde masanın üzerindeki boş defterlerden birini aldım, cebimdeki kalemi çıkardım ve yazmaya başladım.

*Söylerler adı var kara gözlerin,
Ateşine yanmışım ala gözlerin.
Bir anda gördüm vuruldum ona,
Söyledim adına ey yıldız sona.*

O gün belki de 12 yapraklı öğrenci defteri Elabbas öğretmenin söylediği şiirlerle doldu. O okuyor ben de hızlı bir şekilde yazıyordum. Lakin, yazıklar olsun ki hafızamda sadece bu dörtlük kaldı.

Çok iyi hatırlıyorum; okulumuzda törenler olurdu. Okulumuzun öğrencileri ve öğretmenleri büyük salonda toplanıyordu. Hocalar ve yukarı sınıf öğrencileri ardı ardına söz alır, alkışlarla konuşmalar yapıyorlardı. Okulumuzun dersleri

iyi olan bir öğrencisi olarak bana da söz hakkı verdiler. Ben konuşmamın sonunda dedim.

- Ben babamın hâlâ cepheye savaşmasından dolayı onur duyuyorum.

Okulumuzun müdürü oturduğu yerden söze karışarak;

- Evet senin baban Keş'te, Kara Denizde dağlarla savaşıyor.

Bu sözden ben hiç bir şey anlamamıştım o anda sonra babamın 1943 yılında Kara deniz'in sahilinde olan Keş şehrinde kahramancasına savaşıp şehit düştüğünü öğrendim. Kara haberi geldikten sonra bunu herkez bilmesine rağmen bana söylememişlerdi. Aynı zamanda benim ane ve babam, ben henüz üç yaşındayken ayrılmışlardı. Babamın yüzü aklımda kalmamasına rağmen onun adı ile kıvanç duyar, hayaliyle ısınmaya çalışırdım.

...Zil çalmıştı. Tamara beni yanına çağırdı ve dedi:

- Sednik, benimle berber aynı sınıfta olan uzunduraz (kimin lakabı olduğunu biliyordum) bana laf ediyor, beni sevdiğini söylüyor. Senin öğretmenin bunu duyarsa kıyametler kopacak.

Tamara'nın bu şikayetinden sonra onun da Elabbas öğretmene karşı boş olmadığını anladım

ve “Uzunduraz” ın benden boyca ve yaşca büyük olmasına aldırmadan ona haddini bildirdim.

Elabbas öğretmen son zamanlarda kendini iyi hissetmiyor, sık sık öksürüyordu. Bunun nedenini kendisi, algınlığından bilmesede ben çok iyi biliyordum. O, “Karabulak” adlı tarihi bi hikaye yazmaya başlamıştı. Geceyarısı karlı bir günde, üzerinde ince bir gömlekle Destefur`dan Karabulağ’a 30 km’lik yolu giderek hikayesindeki detayları canlı vermek istemişti. İşte o gün ciğerleri soğuk etkilenmişti. O günden beri yataktan kalkamıyor, öksürdüğü zaman ağzından kan geliyordu. Onu şehirdeki hastaneye yatırdılar ve bir kaç gün sonra bana gönderdiği bir haberde onu Tamara ile beraber ziyaret etmemi istemişti.

Biz hastaneye doğru yol aldık ve Elabbas öğretmenin yattığı odaya girik. O sırt üstü yatağa uzanmıştı. Daha önceki boylu poslu, gözlerinden ateş saçan adamdan eser kalmamıştı. Güçlkle nefes alıyordu, gözleri, yaşlı adamlarınki gibi çukurlaşmış ve solmuştu. Bizi gördüğü vakit zayıf sesle

- El ele tutuşup yanıma öyle gelin. - dedi

Biz onun dediğinden birşey anlamasak da öğretmenimizin emrine itaat ederek el ele tutuşup ona doğru yaklaştık. Çok miskin bir şekilde Tamara’ya bakıyordu. Tamara’da onun bakışlarına

dayanamıyor ve gözlerinden damlalar birer birer düşüyordu.

Elabbas öğretmen ayağa kalkmak istedi, ama gücü buna yetmedi, elleriyle destek alarak biraz da olsa toparlandı ve;

*Tavus kuşu gibi kabardım, yüceldim,
İskender gibi deryalardan haraç aldım,
Delikanlıyım, bir ah çektim yaşlandım,
Gemisi deryada batmış olan canım.*

- diyerek yatağa yıkıldı ve bu onun son sözleriydi...

Yıllar geçti. Biz okulu bitirdik ve Üniversiteyi kazandık. Tamara matematik fakültesini, ben ise edebiyat fakültesini kazandım. Ara-sıra buluşur hal hatır sorardık. O zamanlar ben ince, zayıf bir delikanlıyım. Her buluşmamızda tamara;

- Sednik, bu ne hal böyle! Neden bu kadar zayıfsın? Bize gel istediğini pişireyim, doya doya ye, şişmanlarsın.

Orta okuldayken “Uzunduraz” dediğimiz arkadaşımız da Üniversiteyi kazanmıştı, hayvan doktörlüyü fakültesinde eğitim görüyordu. Bu haberi bana Tamara vermişti hem de güle güle;

- Sednik, “Uzunduraz” bana yine aşkını ilan etti. Ben ise sen hayvan doktorusun git ineklerinle uğraş - dedim.

Üniversitede Kifayet adında uzun boylu, şişman bir sınıf arkadaşım vardı. Benim yanımdan her geçişine elini ağzına götürerek öksürmeye başladı. İşin doğrusu önceden onun hasta olduğunu düşünürüm. Sonra arkadaşım Fatma bana onun aslında hasta olmadığını, birilerinin senin onu sevdiğini, onun da seni her gördüğünde seninle dalga geçmek bunu mahsus yaptığını söyledi. Ben de “Göyösürek” alı bir hikaye yazarak Üniversitenin gazetesinde yayınlattım. Bir sabah Üniverstenin profesörü Hidayet Abdullayev beni yanına çağırdı, masa-nın yanında ayakta duran Kifayet’i göstererek dedi:

- Sednik, bu kız, onun hakkında hikaye yazdığın için senden şikayetçi.
- Prof. bu kızın adı ne?
- Kifayet
- Ama benim yazdığım hikayede kızın adı Nihayet.

Hidayet Abdullayev kıza şart ederek odadan çıkmasını söyledi ve sert bir ifade ile bana bakmaya başladı.

- Sednik, benim güzel öğrencilerimden biri olan Tamara, seninle alakadar bana çok güzel

şeyler söyledi. Seni büro üyesi seçtiğim için bana teşekkür etti ve buna layık bir öğrenci olduğunu dedi. Peki şimdi sen niye senin dertlerinle derlenen birinden yüz çeviriyorsun?

Öğretmenin bu sözlerinden sonra ben Tamara'nın bana karşı boş olmadığını anlamış ve benim iyiliğimi isteyen bir can yoldaşı olarak onu kabul etmişim.

Üniversteden mezun olduktan sonra devlet, beni Taşkesen gazetesine hazırlayıcı olarak gönderdi. Tamara benim görüşerek dedi:

- Sednik, seni işinden dolayı tebrik ediyorum. Duyunca çok sevindim. Benim'de atanmam Kazak ilinin Taşsalahlı köyüne çıktı. Ama henüz atanma belgelerime imza etmedim. Bu konuda ne düşünüyorsun, gidiyim mi?

- Sen bilirsin Tamara

Bu sözden sonra Tamara arkasını dönüp gitti ve uzun zaman sonra bana mektup yazdı. "Sednik, duydum ki uzun saçlı, çoçuksu bir kıza aşık olmuşsun" bu onun ilk ve son mektubuydu.

Daha sonraları duydum ki, Tamara, Taşsalahlı'da boylu poslu bir öğretmen arkadaşı ile güzel bir yuva kurmuş. Kalbimde onu tebrik ettim, ona uzun yıllar ve esenlikler diledim ve düşündüm; Tamara, bu ne seninle ne de benimle bağlı bir şey. Bu bizim talihimiz!

DİLİMİ KÜBRA'NIN AŞKI AÇTI

Gamber şehirde araba onarımı ile uğraşırđı. Hanımı vefat etmişti. İki evladı, Demir ve Eyyup annesiz kalmışlardı. Gamber, uzak bir şehirde yaşayan Güleser adlı bir kadın ile evlendi. Bu kadın Demir ve Eyyüp'ü kendi yavrusuymuş gibi büyüttü. Kimse onun cici anne olduğuna inanamıyordu. Çocuklar büyüdü ve aynı ay içinde askere gittiler. Gamber dert ve sıkıntı içinde onarımını yaptığı arabaların içine yatardı, Güleser ise öğle vakitlerinde yemek hazırlayıp kocasına götürür ve kendi kendine söylenirdi.

Ah Gamber ah! Bu savaşa giden sadece senin oğulların değil'ki. Üzme kendini, çocukların savaştan sağ salim dönecekler, merak etme sen.

...Bir tarafında köyün postacısı bağıra bağıra geldi.

- Müjdemo isterim! Müjdemo isterim!
Küçük oğlunuz askerden döndü.

Gember arabadan hızlıca inerek küçük oğlunu bağrına basarak kucakladı. Sevinçten gözleri yaşardı.

- Oğlum, seni neden bıraktılar, nasıl oldu? Eyyup hiç konuşmuyordu, ne dili vardı ne de ağzı. Bomba patlamış ve toprağı altını üstüne çevirmişti. Eyyup'te üç gün toprağın altında kalmış ve bu onun sağır olmasına neden olmuş ve aynı zamanda konuşamaz hale gelmişti. Doktorların teşhisine göre onu ancak ve ancak doğduğu yerin temiz havası iyileştire bilirmiş.

Eyyüp her sabah erkenden kalkar ve hayvanları otlatmaya çıkarırdı. Eyyup'te garib bir alışkanlık yaranmıştı. Köyde zurnacı Cabbar adında biri vardı. Cabbar komşu köylerdeki düğünlerde zurna çalarken Eyyub, nerde olursa olsun düğünde yer alırdı. Cabbar ilk önce uzun havalar çalar, Eyyup'un oynamaya başladığını görünce de hızlanırdı. Cabbar farklı farklı havalarda zurna çalsa'da Eyyub'un oyun sitili değişir ve ritme ayak uyurdu. Cabbar akşam eve geliğinde hanımı Sara'ya ve kızı Kübra'ya konuşuyordu;

“Bu nasıl bir sağırdır ki müziğe ayak uydurur” Burada bir bit yeleği var, ama ne? Elleri ile göğüslerini göstererek benden kadın havası çalmamı istiyor. Bu havayı ağır bir şekilde oynuyor. Arada bir göz gezdirerek kızları oyuna davet ediyor. Kim onu anlarsa çıkıp onunla oynuyor ama bazıları da onu reddediyor.

Eyyub tek başına da oynasa, çiftde oynasa kadın havasını öyle güzel bi şekilde oynuyor ki izleyenleri hayran koyuyor.”

Eyyub her defasında kızlar pınarının olduğu yerden geçirdi. Yine bir kaç kız suya doğru gelyordu. Eyyup’un gelmesini beklediler. Eyyup el işareti ile kızlardan su istedi. Hangisi bardağını doldurup Eyyup’e uzattıysa da, o el işareti yaparak istemem dedi. Sonra parmağı ile işaret ederek Kübra’nın kendisine su vermesini istedi.

Suyu içtikten sonra ellerini sinesinde çapraz bir şekilde tutarak Kübra’ya teşekkür etti. Kızlar Kübraya dediler:

- Kübra, bu oğlan sana çok yakışıyor.

Eyyub gülümseyip, “hı hı” diyerek ne kadar razı olduğunu bildirdi.

Kızlar:

- Artık erkekler savaştan sakat dönüyorlar Kübra. İdris bir ayağı yok geldi, kardeşi Gamber’in ise bir kolu yok. Hamid’in ise iki ayağı yok. Bunların hepsi aile kurdu. Bunların hiçbiri dana hırsızlığında bu hale gelmedi, vatan uğruna verdiler sağlıklarını. Hamd olsun vatani için savaşıp hâlâ geri dönebilen insanlarımız var. Kübra onların dediklerine ortak oldu.

Kübra’ya soru sordular.

- Eğer Eyyup seni istese ona varırmısın?

Kübra cevabında

- Neden varmıyayım ki. Boylu poslu aynı zamanda yakışıklı. Tabi ki varırım.

Eyyup başı ile ona minnettarlığını bildirdi.

...Savaşın bitmesine az kalmıştı. Belki de Eyyub'un kulağı ve dili açılmıştı. Fakat yine de savaşın dehşetli anlarını hatırlayarak onları tekrardan yaşıyordu.

Bir gün köyün gençleri Eyyub'u test etmek için, yeşil otların üzerine yattığı vakit hayvanları onun üzerine salmışlardı. Eyyub "oha" diyerek hayvanların üzerine gelmesine engel olmuştu.

Bir gün Eyyup uyanık çocuklardan birini yanına çağırđı ve;

- Benim konuşa bildiğimi hiçkimseye söyleme. Sana bir şey soracağım ama doğruyu söyle.- der.

- Sor Eyyup amca.

- Söyle bakalım köyde kimin köpeğı güzel havlar, kimin köpeğinin havlaması insana hoş gelir?.

- Bunu bilmeyen yok ki Eyyüb amca. Zurnacı Cabbar'ın köpeğinden daha iyi havlayan yok bu köyde.

- Peki sen bunu nerden biliyorsun güzel oğlan?.

- Sen Cabbar'ın kızı Kübray'ı seviyorsun'da ondan. Sana şu an Cabbar'ın köpeğinden başka bir köpeğin sesi hoş gelemez.

Eyyüb "aferin" diyerek çocuğun sırtına elini vurdu ve ekledi:

- Bu sohpetimizden kimsenin haberi olmasın.

Eyyub Kübra'ya haber göndererek kulağının ve dilinin açıldığını bilirdi. Kübra su testisini çeşme başında bırakarak Eyyüb'e koştu.

Köyün girişinde Kübra'nın annesi sinesine döve döve "Sağır Eyyüp dilsiz Eyyüp gül gibi kızımı kaçırp gitti" - diye bağıyordu. Cabbar onu teselli ediyordu.

- Hanım! Onun dili de var, ağzı da. Savaşın korkusu onun konuşmasına mani oluyor.

Babası Gamber, Eyyüb'e dönerek

- Evladım, gel senin düğününü yapalım.

Eyyüb ise cevabında

- Baba askerlerimiz Berlin'e girmişler. Merak etme sen. Ben zafer kazandığımız gün kendime düğün yapacağım.

Halkımız zafer kazandı. 9 Mayıs zafer günü oldu ve ayrıca Cabbar'ın zurnasının sesi bütün köyde işitildi, Eyyüb ile Kübra ortada oynadı, bütün köy onların etrafında izliyordu. Tam bu vakitte Eyyüb'un büyük kardeşi Demir sağ salim askerden dönüyordu. Eyyup ise bağıra-bağıra:

- Zurnacı Cabbar'ın zurnasının sesi kulağımı, Kübra'nın aşkı dilimi açtı-diyordu.

DAYINI DA BUL GETİR

Nereden duyduysa annem, benim Almanya'ya gideceğimi? Boynuma sarılıp dedi:

- Evladım Almanya'ya gidersen Hasanali dayını bul. O vakitten beri çatısı yarım kaldı, evinin taşları yem yeşil yosun tuttu. Çeyizliğindeki eşyaların arasında makas pas tuttu. Evlenmiş olsa ailesini, evlatlarını bul getir ama inşallah evlenmemiştir. Burada ona köyün suna kızlarından birini buluruz. Bak! Onun düğününde böyle kıvıra-kıvıra oynyacağım. – Annem sevki tabii kollarını havada oynattı – Dayın biraz utansın ki, nişanlısı Ababail onu beklemeden evlendi hatta onun kızlarının da düğünü oldu.

Bir yandan dayımı bulacağıma dair annemi teselli etmek amacıyla söz veriyor, bir yandan da dayımın öldüğüne dair aldığım hevadisler içimi karaltıyordu. Aldığım haberler Hesenali`nin Stalino şehrinde mayına basarak şehit düştüğü yönündeyi. Bütün bunları bilmeme rağmen annemin romantik hayallerine kapılıp dayımın sağ olduğuna inanmaya başlamıştım. Kendi kendime, uzaktan gelen haberlerin çoğu doğru çıkmıyor. Belki de dayım sağdır diyor ve kendi

kendime teselli ediyordum. Bu hususta atalarımız ne güzel demiş “Evde biri ölünce, dışarda bin tane ölür”

Keçen asrın doksanıncı yıllarında Türk-Avrupa İslam birliği beni Almanya’ya davet etti. Ben de Moskova’nın Şermatova hava alanından Almanya’nın Köln şehrine uçtum. Beni orada bekleme yerinde sarı bir araba ile karşıladılar. Arabanın üzerinde Almanya, Türkiye ve Azerbaycan’ın olmak üzere üç tane bayrak vardı. Arabanın beni beklediğini hava alanında yapılan anons sayesinde öğrenmiştim: “ Professor Sednik Paşayev, sarı araba sizi bekliyor.”

Beni karşılamak için güzel sanatlar ustası Yusuf Poladoğlu gelmişti. Arabaya oturdum. Bir yandan araba hızla yol alırken bir yandan da dudaklarımı kıpırdatarak şiir okuyordum.

*Almanya, yaralarım yeşerdi,
Söyle bana, aziz dayım sende mi?
Annem sizler, Semedoğlu diyende,
Kesilmemiş kurban payım sende mi?*

*Çatısı durduğu yerde yıkıldı kaldı,
İğnesi, ipliği söküldü kaldı,
Eşyaları sandıkta бүküldü kaldı,
Yasa dönmüş nice toyum sende mi?*

*Gezdim Frankfurt 'u, dolandım Köln 'ü,
Seyrettim Dortmund 'u, Fulda ilini,
Gel, kurtar Sednik'in dertli gönlünü,
Yaralanmış köküm-soyum sende mi?*

Poladoğlu dedi:

- Efendim! Mırıldandığımız şiir mi aceba?
Ben çok sevdim.

Arabayı durdurup şiiri bir kağızda not etti. Sonra yolumuza kaldığımız yerden devam ettik. Her 50 km bir Poladoğlu arabayı durdurarak, yol boyunca uzanan yemekhanelerde yemek yiyor, çay içiyor ve tekrardan yola koyuluyorduk. Beni hayrette bırakan şey ise Poladoğlu'nun ya elindeki kartı kutuya sokarak farklı-farklı içecekler çıkarması yada cebinden telefonu çıkararak patlamış lastiklerin onarılması için yardım istemesiydi. Çok geçmeden lastik onarılıyor, arabanın çeşitli yerleri değiştiriliyordu. Kendikendime burda olan hayatın bizim oralardakinden çok farklı olduğunu düşünüyordun. Bizde imza atmadan para almanın imkanız olduğu, araba onarım servislerinde eğer sıraya girmezsen arabanın hiç bir vakit onarılmayacağı tamir olamayacağı aklıma geliyordu. Bir de buna Poladoğlunun kibarlığı her 50 km bir bana "biraz

dinlenin efendim” demesi de eklenince çok şaşırıyordum doğrusu.

Köln ile Kesinger şehirleri arasında olan aşağı-yukarı 200 km’lik mesafeyi kat ederek Poladoğlu’nun evine vardık. Yusuf Poladoğlu’nun bir oğlu ve bir kızı vardı.

Ben ailesi ile tanıştıktan sonra Yusuf, duş almamı teklif ederek temiz bir havlu ve giysi hazırladı. Ben banyodan çıkıncaya kadar Yusuf, yakınlarda oturan bir kaç insanı eve davet etti. Bakü şehrinden olan Musa, bunun yanında Tebriz’den ve Türkiye’nin bir çok yerinden gelmiş sanat aşığı insanlar vardı. Yemek yedikten sonra Yusuf, benden şiir söylememi istiyor ve ben de sevdiğim şiirleri ardı arkası okuyorum. “ Gidelim ey yıldızlar dağlara gidelim” şiirimi hemen oracıkta bellemişlerdi bazıları.

Polad sazı eline alıp “Almanya, yaralarım yeşerdi” şiirimi okuduğu vakit, yediden-yetmişe kadar herkezin gözleri yaşardı. Üç gün boyunca biz (Reşit, Musa ve ben) Almanya’nın bir çok yerini gezdik. Anıtlardaki mezar taşlarına yazılmış isimleri gözden geçiriyor ama dayımın adına hiç rastlamıyorduk.

Dördüncü gün Kasinger’den Frank-Maynd’a doğru yol aldık. Burada bizi Türk Avrupa İslam Birliğinin başkanı Musa Serdar Çelebi karşıladı

ve beni ordaki insanlarla tanıştırdı. Mainz nehrinin sahilindeki bir dönercide akşam yemeği yedik. Dönerle beraber masamıza yedi, sekiz çeşit salata servis edilmişti. Avrupa şehri olmasına rağmen yemekler Türk yemekleri, ekmekler Türk ekmekleriydi. Hatta dışarı çıktığımda oynayan Türk çocuklarını görünce çok sevinmiştim. Almanlarla Türklerin beraber huzurlu bir şekilde yaşamaları beni çok mutlu etmişti.

“Yunus Emre’ye sevgi yılı” konferansında konuşma yaptım ve buradaki Türk aşıklardan Reyhani, Şeref Daşlıoba, Murad Çobanoğlu ile tanıştım. Reyhani benim iki tane şiirimi benden önce bellemişti; “Eylen turnam eylen” ve “Ay ana bülbül” şiirlerimi güzel bir şekilde okudu.

Dostum Musa beni Kasinger şehrine davet etti. Orada Türkler ile Azerbaycan Türkleri’nin düğününe katıldık. Bu düğün genellikle Türk musiki aletleri ile düzenlenen bir düğündü. Beni de oyuna davet ettiler. “Ruhani” havasında bir oyun oynadım. Sonra, Yusuf’un sazından çıkan musikiye karışarak şiirler okudum. Bu düğünde Dağıstan’da, Kazakistan’da, Alma ata’da rastladığım “Kız-Oğlan” oyununu gördüm. Genç bir kız oynayarak ortaya doğru geldi, çantasından mendilini çıkararak salladı ve yere attı. Delikanlı bi gençte oynayark mendilin etrafında dönmeye

başladı, eğilerek dişleri ile mendili yerden aldı. Tabii bütün bunlar müzik eşliğinde oluyordu. Delikanlı kızın kendisi ile oynaması için mendili kıza doğru götürdü. Kız ise mendili alıp bir daha yere attı. Başka bir delikanlı kollarını açarak mendili yerden dişleri ile aldı ve kendisi ile oynaması için kız'ı götürdü. Mendili uzattığı gibi kız, mendilin ucundan tutarak delikanlı ile oynamaya başladı. Buna bir hayli kızan birinci genç, ikinci genci güreş yapmak için duellaya çağırırdı. Kabul edilmeyen delikanlı herkezi gözü önünde ikinci genci yenmek ve onu utandırmak istiyordu. Ama düğünün ileri gelenleri buna izin vermediler. Delikanlılar barışarak ayrıldı ve ikinci delikanlı ile genç kız doyusuya eğlendiler. Bu olay benim Alma ata'da ve Özbekistan'ın Zerefşan etrafındaki köylerde duyduğumgarip bir olayı hatırlattı. Geğiklerin çiftleşme vakti, dişi geğik sürüsünden ayrılarak kenara çekilir, bunu gören iki erkek geğik, dişi geğiğ'in yanına gelerek savaşmaya başlar. Boynuz darbeleri ile yaralanan her iki geğikten yenilene kenara çekilir, dişi geğik zafer kazanan geğiğ'in yanına gider. Kanı durmayan geğik, taş kınayı ve liken bitkisini yalar yalamaz kanaması durur.

Bir avcı geğiğ'i arka ayağından yaralar ama geğik avcının elinden kaçmayı başarır. Üç

gün sonra avcı geğig'in yarasının iyileştiğini görür, onu izlemeye başlar. Geğig'in taşların arasından çıkan bir sıvıyı yaldığını görür. Geğik, avcuyu gördüğü gibi kaçar. Avcı, taşların arasından çıkan siyah sıvıdan bir az alarak İbni Sina'nın yanına gider. İbni Sina der: "Evladım, bu 99 derdin dermanı olan ilaçtır. Sen tabipler için, yeni bir dönem başlattın."

...Artık eve dönme vakti gelmişti. Dayımı, ve anneme verdiğim sözü düşünüyordum, hayallere dalmıştım. Musa beni ailesi ile beraber fotoğraf çektirmeye davet etmişti. Ben, Musa, onun 13-14 yaşlarındaki kızı Gülbeniz ve hanımı ile beraber fotoğraf çekirdik. Çektirdiğim bu fotoğrafla annemi avutmayı akıl ettim.

Gence'ye döndüğümde annemin benden önce eve geldiğini gördüm. Evin bahçesinde bir de boynuzlarına kırmızı kurdale bağlanmış bir koçu vardı. Annem beni görür-görmez boynuma sarılarak ağlamaya başladı.

- Sednik! Hasanali dayını getirmedi mi?"

- Anne. Dayım Almanya'da esir düştükten sonra bir türk kızıyla evlenmiş ve bir oğlu olmuş. İsmi de Samet. Bak bu fotoğrafta gördüklerin dayımın oğlu Semet, gelini ve torunu Gülbeniz. Dayımın oğlu Semet dedi ki; "Babası yaşlandı ve Fransa'ya dinlenmeye tatil yapmaya gitti"

Annem göz yaşları içerisinde.

- Zalim adam! Kız kardeşin burda Azerbaycan'da hasretinleyken sen Fransa'ya tatile gidiyorsun!

Sonra fotoğrafta benim boynuma sarılmış Gülbeniz'i tekrar-tekrar öpüp kalbine yaklaştırdı ve:

- Oğlum senden bir isteğim var. Bu resmi bana ver ki bu benim kardeşimin torunu Gülbeniz diye köyde her keze gösteriyim"- dedi.

SEN BENİM VATANIMIN YAĞMURUNA BİLE TAHAMMÜL EDEMEDİN

İbrahim çok genç yaşlarında savaşa götürülmüştü. Mükemmel bir talim görmeyen bu köy çocuğunu direk savaş hattına gönderdiler. İbrahim, değil savaşmak hayatı boyunca kavga bile yapmamıştı. Hatta uzaktan gelen top gürlemelelerinden bile korkardı.

Bir gün ormana düşen bir mermi onu öyle korkutmuştu ki, kendine isabet ettiğini düşünerek bayılmıştı. Ayrılığında hiç tanımadığı insanların arasında bulmuştu kendini. Rehin düştüğünü hemen anlamıştı oracıkta.

Almanlar götürdükleri rehinleri farklı ailelerin yanına verir, o aileler'de onlara verdikleri yiyecek ve giyecek karşılığında yanlarında çalıştırırlardı.

İbrahimi Frankfurt-Mayns şehrinde Teodor'un ailesine verdiler. Gün geçtikçe İbrahim buraya alışır ve Almancayı öğrenir. Teodor, hanımı Maria ve kızları Elya, İbrahim'e hassasiyetli davranır ve ona iyi bakarlardı. Savaş bitmişti. Tüm esirler için gitme vakti gelmişti. Teo-

dor, İbrahimle yüz yüze oturarak konuşmaya başladı.

- Evladım, yıllardır bizle beraber yaşı-yorsun, bizlere alıştın, dilimizi de öğrendin. Vatana dönersen Stalin seni öldürür yada Sibiryaya odun kesmeye gönderir. Maria ile benim gözümüzün nuru bir tane kızımız var ve onun sana olan duygularından da haberdarsın. Hanımım Maria çok sevinir, itiraz etmez. Burda kal. Evlen kızımınla, benim oğlum ol.

- O zaman izin verin başka bir yerde çalışıp para kazanayım. Elya'ya yüzüğü ben alayım .

İbrahimin Elya'nın parmağına yüzüğü taktığı gün ailenin en mutlu günü oldu.

Elya ve İbrahim Mayns nehrinin sahilinde saatlerce oturarak doğayı seyr ettiler. Güzel bir sesi olan İbrahim, rehin vatanlarına dönmesi olayına bir şiir okuyordu;

*Bizim oralarda bülbül güzel okur,
Bizim oralarda menekşeler güzel kokar.
Rengarenk güllere bakıp,
Kızlar halı dokur.*

Elya şiirin içeriğinin ne manaya geldiğini sorar ve İbrahim de her bir satırı teker teker izah eder. O günden Elya'nın fikirleri değişmeye baş-

lar. “Ehh İbrahim’i cezalar, sürgünler okadar da korkutmuyor, onun akli fikri kendi vatanındadır.”

Elya, çoğu zaman ailesi ile berber tekathı arabalarına binerek nehrin kıyısına geziye çıkardı. Ama bu defa Elya ve İbrahim yalnızdılar. Havadaki kara bulutlardan ani bir yağmurun geleceğini hisseden İbrahim dedi:

- Yağmur yağacak Elya. Hadi eve gidelim.

Elya cevabında

- Ben gitmeyeceğim. Nehrin kenarında yağmurlarla sıırımsıklak istiyorum. Gökteki bulutlar benim samimiyetime inanacaktır.

İbrahim ”fesübhanallah” diyerek eve doğru koştu. Çok zaman geçmeden Elya sıırımsıklam bir şekilde eve girer, anne ve babasının gözleri önünde yüzüğü parmağından çıkararak masaya koyar ve der:

- Yüzüğünü al İbrahim. Biz bir ömür için beraber olamayız. Benim vatanımın yağmurlarına dayanamayan, benim gibi şımarık bir kızın nazına nasıl dayanacak? Sana uğurlar olsun. Herkezin kendi vatanı, her kuşun kendi yuvası var. İnsan vatanında ne kadar eziyet ve sıkıntı çekerse bile, bir kere etrafına bakıp cocukluk arkadaşlarını gördüğü zaman herşeyi unuttur. Git İbrahim, git. Yıllar boyu hasretini çektiğin vatanın, onun taşı, toprağı, suyu, halı dokuyan kızları seni bekliyor...

TEDİRGİN KAÇAKTANSA, RAHAT ÇOBAN İYİDİR

Kafar, Taşkesen'in Çınakcı köyündendir. O yiğeni Sona'yı köylerindeki bir delikanlı ile nişanladı. Günlerden bir gün Kafar atına binmiş Zilven köyünden dönerken tarlada çalışan yiğenini görür. Henüz düğünü yapılmamasına rağmen kızın gebe olduğunu farkeder. Kızın nişanlısını çağırıp der:

- Delikanlı, sen istedin, ben de verdim. Madem bekliyemiyordun, kaçırıydın. Bu nasıl bir rezillik böyle? Cümle alem bize ne der?

Delikanlı yemin ederek, kendinin birşeyden haberi olmadığını söyler. Tam o sırada Sona lafa karışır:

- O doğru söylüyor dayı. Bu pisliği benim başıma Elikara oğulları sardı. Yalvardım ona beni kaçır buralardan rezil etme diye. O da bana "Ben seni karım olarak almam git kime dersende" söyledi - der.

Gafar bir at bularak Sona'yı ata bindirir ve der;

- Yiğenim , Aran-Çobanabdallıda bizim ev var. Seni orada kimse tanımaz. Çalışmayı bırak. Bakalım bu işin sonu nereye varacak.

Aran'a oğru yola ıktılar. Naltöken ismi verilen yere geldiklerinde Gafar, Sonan'nın atına bilerek arkadan çarptı. Sona at ile beraber yuvarlanarak derenin kenarına düştü. Gafar, dereye yuvarlanan atın da, Sona'nın da ölmediğini görünce hançerini çıkararak ikisini de doğradı. Sonra uzaklaşarak Naltöken'den anakıya geri döndü. Yiğenini gebe bırakın adamı bulup öldürdü.

O günden sona Sarı Gafar, bir soyun değil, bütün devletin düşmanı oldu ve kaçak durumuna düştü. Kaçak Gafarın dayısı Hacı Kurban, oğlu Aslan ve halasının oğlu Rüstem, Gafarı öldürmek için devlette ajan olarak çalışmaya başladılar. Bunu duyan Kaçak Gafar, Goride eğitim gören Rüstem'in ikiz çocuklarını Hoşbulak yaylasında katletti. Daha sonra, eli kanlı Gafar, dayısı Aslan'ın yanına giderek dedi;

- Ben namus yüzünden kaçak durumuna düştüm. Sen ise beni öldürmek için devlette ajan olarak çalışıyorsun. Hacı Kurban oğlu Aslan, seni öldüreceğim. Kelimeyi şehadet getir!

Aslan'ı her at taşıyamıyordu. Ağırlığı 200 kg-ı aşıyordu. dan fazlaydı. Kaçak Gafar silahını çekerek atın üstünde olan Aslan'ı öldürdü. Tüfek sesi ile kaçmaya başlayan at Aslan'ı sürüklemeye başladı. Dahasiniri geçmeyen Gafar, hançerini çıkararak Aslan'ın karnına sokdu,

bağırsakları ve yağları bir kaç metre boyunca etrafa dağıldı.

Devlet Gafar'ın üzerine ne kadar adam saldırsa, Gafar hepsini öldürdü. Çınakçı köyünden olan Abbasali emiyyette müdür yardımcısıydı. Onun kayınbabası ile Gafar arkadaştı. Abbasali, Alatlı Salahı kayınbabasını yanına çağırıp Gafarı hile ile öldürmesi tavsiyesinde bulundu. Bunun üzerine Salah, Gafarı evine davet ederek, yattığı yerde ağır yaraladı. Gafar yaralı haldeyken bu acı haberi hanımı Altıparmak Dursun'a ulaştırdı. Dursun Gafar'ın yanına gitti.

Gafar:

- Alatlı Salah sırtımdan vurdu. Bu yaralarım artık iyileşemez. Seni de yalnız bıraktım, dışarlarda hep kaçak yaşadım, evladımız'da olmadı.- dedi. Sonra mendile sarılmış bir miktar parayı Dursun'a verdi ve devam etti.

Comataş'ta taşın altında bir küp altınım var. Onu al ve buralardan Aran ellerine kaç. Ben öldükten sonra seni yakalayıp sürgüne gönderirler.

Dursun, kimseye bir şey söylemeden, Comadaş'a vardı. Küpü yerinden çıkararak hiç bir akrabasına haber vermeden Gence otogarına geldi. O geceyi bekleme bölümünde geçirdi. Sabah olduğunda otogarın etrafında koyunlarını otlatan bir çobanı gördü ve sordu;

- Bu koyunlar senin mi?
- Hayır, benim değil. Ben İrevan'ın Zengibasasem semtindenim. Annem ve babam öldükten sonra, kardeşimi ve yiğenimi orada bırakarak buralara geldim. Burada ise farklı insanların koyunlarını otlatarak para kazanıyorum.
- Sen sır saklaya bilir misin?
- Erkeğim. Saklarım tabi.
- Dinle beni! Benim istemediğın kadar param var. Gel evlenelim ama paradan kimseye bahsetmiyeceksin.

Biraz sohbet ettikten sonra, çoban'ın külibemsi evine gittiler. Dursun orada Kaçak Gafar'ın hanımı olduğunu, kocasının öldürüldüğünü, paranın ve altınların kocasından kaldığını çobana söyledi. Aynı zamanda çobandan, koyunları sahiplerine iyade etmesini ve onlara İrevan'a döneceğini söylemesini istedi.

Her ikisi Ziyadlı köyüne giderek çokta lüks olmayan tek odalı ev ve ahır satın aldılar. Çobanı tanıyanlar hala onun hayvan otlattığını sanıyordu onlar da tek odalı evlerinde istedikleri gibi yiyip içiyorlardı.

Herşey yoluna girip, ortalık sakinleştikten sonra Altıparmak Dursun, kocası Gelender'e dedi:

- Git Gence’de demir yolunun altında bahçeli güzel bir ev bulda oraya taşınalım.

Güzel manzaralı bir ev bulup taşındılar. Bir kızları ve bir oğlanları dünyaya geldi. Kızına Gumru, oğlanınkine ise Sbi ismini verdiler. Her elinde altı parmağı olan, beyaz tenli Dursun ellerini göğse kaldırdı;

Allahım, o gün verdiklerine de şükürler olsun bu gün verdiklerinede. “Tedirgin kaçaktansa, huzurlu çoban daha iyidir.”- diye dua etti.

KÜÇÜKHANIM VE ÇOBAN

Geniş sarayı ve değerli kumaşlarla süslenmiş tahtı şaha dar geldi. Vezirin getirdiği haberler hiç de iç açıcı değildi. “Haremden her gece birileri en sondaki bağa gidiyor, sabah güneş doğmadan tekrar saraya dönüyormuş.” Şah’ın sinirli bakışları biraz da keskinleşti, çukurlaşmış gözleri avını kestirmiş aç kaplan gibi parlamaya başladı ve dudaklarını ısıra ısıra vezire bağır-maya başladı;

- Sen ne söylüyorsun vezir? Benim hare-mimin üzerinden kuş bile uçmaz. Kim benim sarayıma gelmeye cüret edebilir? Hem ben ha-remimdekilerin hiç birine eziyyet etmedim, incit-medim hepsine eşit davrandım, hiç birinden sev-gimi esirgemedim. - Daha yüksek sesle bağırdı

- Kim o kadın?

- Şah’ın karşısında iki kat olan vezir biraz daha eğildi. Sesinde heyecan, korku ve titreme vardı.

- Efendimiz! O kadının kimliği belli değil, çünkü o her gün başka bir kıyafet giyiyor - dedi. Şah yeniden bağırdı.

- Vezir, bu rezaletten kimsenin haberi var mı?

- Hayır efendim. İlk olarak size haber vermeyi uygun gördüm.

- Vezir, sende sus! Bu işle ben uğraşacağım ve o soysuzun derisini boğazından çıkaracağım.

Padişahın hareme en son getirdiği haremi Küçükhanımdır. Bu ceylan bakışlı, ürkek dağlar kızı haremın bütün güzellerinden farklıydı. On altı yaşına daha yeni basan Küçükhanım yemyeşil çöllerde azad kuşlar gibi büyümüştü. Babası Şahın çobanıydı. On beş yaşına girdiğinde Küçükhanım'ın güzelliği, aklı, letafeti dillere destan olmuştu. Bu haber saraya ulaşınca şahın emri ile Küçükhanım'ı saraya getirmişlerdi. Bu iş öyle bir zamanda olmuştu ki, Küçükhanım babasının yanındaki genç çobanla gönül bağı kurmuş ve bu durumun büyüklere söylemeyin zamanı gelmişti. Fakat...

Saraya geldiği günden sonra Küçükhanım zarif bir çiçek gibi solmaya başladı. Başka kadınlar Şah'ın etrafında tavus kuşu gibi dolanmaya ve kendilerini Şah'a sevdirmeye çaba harcarken Küçükhanım tam tersi şahtan kaçmaya çalışırdı. Şahın her gün ona türlü-türlü hediyeler

vermesi ve ona sevgi dolu sözler söylemesi hiçbir işe yaramıyordu. Şah her defasında Küçükhanım'ın hareketlerine tahammül ediyor, bir gün onun kalbine hâkim olma arzusu ile yaşıyordu.

Küçükhanım'ın hareme götürüldüğünü duyan çoban deli divane olup çöllerde dolaşmaya başladı. Çoban kaderine lanetler yağdırıyor, şaha olan öfkesini bastıramıyordu. Onun bu halini gören anne babası, oğullarını yola getirmek için çalışırlar: “Evladım, şahla şahlık yapmak olmaz. Biz fakir insanlarız. Şaha karşı gelemeyiz. Kaderine boyun ey. Etrafına bak ondan daha güzel kızlar da var.”- deseler de, çoban bunu hazm edemez.

Küçükhanım haremdeki güzel kızlarla beraber bağda geziye çıkmışlardı. Aslında o çobanı görmek arzusu ile her gün haremden çıkar ve tek başına dolaşmayı tercih ederdi. Bağda kuşlar ötüşüyor havuzun dört bir yanını çevreleyen çiçeklerin görünüşü ise göz kamaştırıyordu. Küçükhanım'ın her gün bağda gezdiğini duyan çoban ise her gün bağa geliyor ve onu görme arzusuyla yanıp tutuşuyordu.

Küçükhanım'ı üzerinde siyah bir giysi ile kendine doğru geldiğini gören çoban gözlerine inanamadı. Her defasında rengârenk giysiler gi-

yen, yüzünden sevinç ve mutluluk hiç eksik olmayan Küçükhanım'ı böyle siyah giysiler içinde mutsuz görmek onu üzse de, onu göre bildiğine sevinmişti. Sevgilisinin onu unutmamasına, aşkına sadık kalması ve bundan şaha bahsetmesinensevindi.

Göz göze geldiklerinde sanki güneş yeniden doğmuştu. Bağın dört bir yanı adeta parlıyordu. Her ikisinin gözlerinden yaş aksa da bunlar sevinç tanecikleriydi.

- Sen mi geldin? (Küçükhanım ın efkarlı ve titrek ses tonu çobanın kalbini paramparça etti)

- Geldim sevgilim ben geldim. Gelemezlik edemezdim.

- Beni zorla getirdiler buraya.

- Biliyorum sevgilim. Bizler şah karşısında çaresiz insanlarız. (Çoban titreyen parmakları ile Küçükhanım`ın gözyaşlarını sildi).

- O günden sonra Küçükhanım ile çoban sonuncu bağda buluşur, sevgilerinin ışığı geceyi aydınlatırdı. Her ikisi de kendilerini dünyanın en mutlu insanı sansa da kalplerindeki korkuyu bir türlü yenemezlerdi.

- Son günler Küçükhanımın yüzünde güller açmıştı. Şaha karşı bir şeyler hissetmemesine rağmen sevinci yüzünden ve gözünden okunuyordu. Şah, Küçükhanımdaki değişikliği, sevinci

onun saraya yavaş yavaş alışmasına yorsa da, haremının onu hiç önemsememesinden kuşkulanyordu. Vezirin getirdiği haberdan sonra ilk olarak Küçükhanım'dan kuşkulandı. Aslında hepsinden daha çok sevdiği Küçükhanım'dan kuşkulandı ona çok ağır gelmişti, ama içindeki sıkıntılara son vermek için gece yarısı giysilerini değiştirerek haremın etrafında dolaşmaya başladı.

Gecenin karanlığında haremnden çıkıp bağa doğru giden kadını gördüğünde kendi kendine acı acı sayıkladı “İnşallah bu Küçükhanım değildir yoksa dayanmam bu rezalete”. Arkasından koşarak onu boğmak istedi ama kendini tuttu. Adım adım onu takip etdi. Sonunda kadın sonuncu bağa vardı. Oradaki erkek kiyafetinde olan biri ile buluştu ve g llerin arasında kayboldular. Kendini kaybetmeyen şah, arkadan dolaşarak erkeğin yüzünü görmek istedi.

- Alçak! Kimsin sen?

Şahı sesinden tanıyan oban sevgilisine dönerek:

Sesini ıkarma seni tanımasın kaç!- dedi.

Küçükhanım saraya doğru koşarak gözden kayboldu. Artık oban şahı, şah ise çobanı tanımtı. Hem de şahın güçlü, demir gibi kolarından

kaçmak Küçükhanım'ı ele vermek demektir. Bundan dolayı çoban teslim oldu.

Şah, çobanı zindana attırdı ve ona akla, hayale gelmeyecek işkenceler yaptırdı ama çoban Küçükhanım'ı ele vermedi o gece yanında olan kadının ismini söylemedi.

Küçükhanım'ın günden güne solan yüzünü gören şah ona bir şey söylemiyor çobanın itirafını bekliyordu. Günlerce eziyet dayanmasına, şahın vad ettiği zenginliğe rağmen çoban, Küçükhanım'ı ele vermiyordu.

Bu vakadan sonra gece gündüz uyumayan şah, vezirini yanına çağırdı. Şahın gözlerindeki kını ve ateşi gören vezir titremeye başladı. Her iki elini göğsünde çaprazlayarak şahın önünde eğildi.

- Vezir, bir çare... Ben bağımda haremimle görüşen adamı yakaladım ama o sevgilisinin kim olduğunu söylemiyor, derisini de yüzsem söylemeyecek.

Dünya görmüş, sinsi ve kurnaz vezir şaha cevap verdi:

- Şahımız çok yaşasın. Burada o kadarda zor bir sorun yoktur. Göz kalbin aynasıdır. Biz bu aynada size ihanet edenin kim olduğunu görürüz. Seven bakışlar karşılaştığı zaman yüzler renkten

renge girmelidir. Siz kadınları bir sıraya dizin, o adama da emredin sıra ile her birine baksın. Onların bakışlarından o kadının kim olduğunu anlayacağız.

Şah bu fikri beğendi. Vezire emir vererek çobanı sabah erkenden zindandan getirtti. Haremelerini ve saray ehlini bir yerde cemetti.

Şahın planını sezen çoban sevgilisini ele vermemek için bu durumdan bir çıkış yolu aramaya başladı. Aklına gelenler onu şaşırtsa da, bir yandan da sevgilisini ele vermeyeceği için sevindi. Hatta el altından Küçükhanım'a telaşlanmaması için haber gönderdi.

Küçükhanım'a, çobana ve şaha sanki hiç doğmayacakmış gibi gelen güneş nihayet doğdu. Bütün saray ehli bir yerde toplandı. Haremdeki kadınların içi korku ile doldu. Şah, vezir ve bayanlar çobanın ve ihanet eden kadının yüzündeki en ufak bir değişikliği yakalaya bilmek için uygun bir yere yerleştiler.

Çoban gözleri bağlı bir şekilde getirildi. Gözleri açıldı ve sıra ile her bir kadına bakması emredildi. Çoban kendinden emin bir şekilde bakmaya başladı. Onun yüzünde hiçbir değişiklik sezilmiyor, kalbinin aynasında bir şey gözük-müyordu. Sevgililerin bakışlarının buluşmaması

ve o bakışların konuşmaması herkezde hayret uyandırmıştı.

Hatta Küçükhanım'a baktığı anda çobanın bakışlarının değişmemesi, renginin değişmemesi, sesinin titrememesi şahı bir anlık sevindirdi. Demek ki boşu boşuna kuşkulandırmıştı güzel kadından, ama vezirin “dur” demesi bir anlık uykusundan uyandırdı şahı.

- Şah sağ olsun, burda sanki derin bir gizem var. (Vezir, çobanın gece gözlerine mil çek-tirerek kendini kör ettirdiğini fark eder) Çobana doğru dönerek seslenir.

- Aferin sana çoban. Sınavı başarıyla geçtin. Durma artık yoluna devam et. Yolun açık olsun.

Gözleri kör olan çoban uçuruma doğru gittiğini bilmiyordu. Çoban yoluna devam ederken her kez telaş ve heyecan içinde ona bakıyordu. Çoban uçurumdan yuvarlandığında bu sessizliği Küçükhanım'ın feryadı bozdu. Küçükhanım sevgilisinin olmadığı bir dünyada yaşamının gereksiz olduğunu anlayarak, gecedен hazırladığı hançeri kalbine saplayarak intihar etti.

O günden sonra kendine gelemeyen, saçları beyazlayan şah bir daha haremine kimseyi getirmedi.

ERİYEN KAYA

Dağların ardındaki dik kayanın sesi, inlemesi, bölge halkını etrafına toplamıştı. Hatta yıllar boyunca kayalar arasında insan sesine, insan inlemesine alışan, kalplerinde bekçiliğini yaptığı zindanlar gibi taşlaşan, zindanın kara parmaklıkları, paslı kilitleri gibi sertleşen gardiyanların dahi kalbini yumuşatmış, yola getirmişti. Gardiyanlar sık sık kapıları açar, sultanın emri ile zindana atılan aşıklara yaklaşır, bu seslerden dolayı artık bunaldıklarını, kalplerinin parça parça olduğunu, artık dayanamadıklarını, çocukları için ekmek parası çıkardıkları bu yerde rahatça çalışmak istediklerini bildirmek istiyorlar ama aşıkların bu sakin, mahzun, hasret dolu bakışlarını, belkide zindana atıldıkları günden beri susuzluktan kupkuru olan dudaklarını görerek “Allah aşkına, bu ne haldir, biz buraya kendi rızamızla gelmedik, biz de sizin gibi ışıklı günlere hasretiz, bu karanlık zindanlarda çürüdü ömrümüz, bize acımiyor musunuz?”- diye yalvararak oradan uzaklaştılar.

Gülнар, yetişkinliğe ulaştığı günden beri çok ağır şartlarda yaşayan ailesinin, çalışmaktan beli bükülmüş babasının, onun bunun kapısında çamaşır yıkayan, geceleri ise oda dolusu çocuğun etrafında pervane olan annesinin, ve kardeşlerinin hatırına sultanın sarayında hizmetçilik yapıyordu. Boylu poslu, kara gözlü, gençlik ateşi ile yanan,

davranışlarından bin eda ve naz dökülen, hizmetçi kıyafeti içinde bile sarayın hanımlarına meydan okuyan bu güzel kıızı, sultanın hanımları ve diğer hizmetçiler çekemiyor ona karşı içlerinde bir kıskançlık besliyorlardı. Saraydaki gençlerin gözü Gülnar'da olsada, Gülnar gönlünü sultanın uşağına – Tural'a kaptırmıştı. Tural da Gülnar'a yakışan, boylu, poslu, cesur bir gençti. Onlar ilk görüşte bir birine aşık olmuştu.

Çok geçmeden her kez Gülnar ile Tural'ın aşkını konuşmaya başladı. Bu haber sultana da ulaşmıştı. Sevginin nelere kadir olduğundan habersiz olan sultan yanındakin'e bağırdı:

Neden bahsediyorsun sin! Ne aşkı? Ne sevgisi!? Ne saçmalıyorsunuz?

Vezir iki kat oldu:

Sultanımız sağ olsun, onlar hak aşıklarıdır. Tural ile Gülnar yan yana geldikleri zaman etrafa nur saçılır ve onlara bakan insanların gözü sevginin ışığı ile kamaşır. Eğer onlar birbirlerini görmezlerse dünya başlarına yıkılır, gündüzleri geceye döner. Hak aşıkalarını Allah (cc) kendi himayesine alır.

Sultanın kahkahası saray duvarlarında çınladı:

Ha-ha-ha..... Öyle şey olamaz salak! Ben böyle saçma sözlere inanmam! (sultan ciddileşerek) onlar kim ki benim sarayımda dolap

çeviriyorlar. Bir karın ekmek için geliyorlar bu sara bu işler için değil.

Vezir:

Sultanımız sağ olsun, hak aşıklarının birini güneşin doğduğu yere diğerinide güneşin battığı yere zincirlenseler de, bu tılsımı kıracak dağları tepeleri aşarak yine de birleşecekler.

Sultan tekrardan kinayeli bir şekilde güldü:

- Onların her birini bir zindana atın, bakalım nasıl görüşecekler. Deryaları geçmeyi, tılsımları kırmayı bırakın aralarındaki o tek duvarı geçebilseler başka bir şey demeyeceğim.

Sultanın emri ile oğlanı zindanın bir köşesine kızı da diğer köşesine koydular onların arasındaki duvar sert bir kaya idi. Gardiyanlar onları bir saniye bile yalnız bırakmıyordu. Gülnar bir yanda Tural bir yanda oturarak ağlıyorlardı. Kalplerindeki hasret nefeslerine karışarak kayaya çarpıyordu. Duvar da bunu anlar gibi feryat figan ederek ah çekerdi. Gardiyanlar anlamıştı ki bu seslerin kayanın kalbinden koptuğunu, bu sert kaya hak aşıklarının azabına, ızdırabına dayanamıyor, dertli dertli okuyor ve okudukça da eriyerek ufalanıyordu.

Gözlerine inanamayan gardiyanlar sultana haber vermek için koşuşturmaya başladılar. Sultan zindana geldiğinde aşıkların arasındaki sert kayanın tamamen erimiş en ufak bir kırıntısı bile

kalmadığını, oğlanın bir tarafta kızın oturduğunu gördü. Bir birlerine gülümserlerdi. Yüzlerindeki nur bütün bir zindanı aydınlatmıştı. Adeta gece ile gündüz burada görüşmüştü, bir tarafta Güneş, öbür tarafta ise Ay.

Sultanın kalbi yumuşadı ve hak aşığının ne demek olduğunu anladı. Bu arzu ve isteği kendinde bulamadığı için üzüldü ve bu aşka hayran kalarak ve her iki gencide azad etti.

EPİK ŞİİRLER

GELİN KAYA

Bir gelin düşün taşa dönmüş,
Keklik gibi kınalı kaya.
Güzelsin, ismetlisin,
Dumandan bantlı kaya.
Kör olaydı haris gözler,
Dönüp sana baktığı yerde,
Kurusaydı Zümrüt bulak,
Ayna göle aktığı yerde.
Keşke hiç olmayaydı,
Beyaz köpüklü, beyaz sahil.
Bir gülün de solmayaydı,
Beyaz çiçekli, beyaz çimenlik.
Buraya güzel geldi,
Saçları yasemen geldi.
Girdi beyaz suya beyaz gelin,
Beyaz sular beyaz zambak açtı.
Geniş açtı beyaz kollarını,
Beyaz sularla kucaklaştı.
Beyaz teni, ağ deleme,
Güneş görüp hased çekti.
Yad gözler bakar, gel eyleme,
Güneş kadar hasret çekti.
Taş arkasından bakan adam:
O bu diyarın temiz kızıdır.
Utan, utan, utan adam,
Oğlunun bahtı, yıldızıdır.
Yüzdü gelin, çıktı gelin,
Etrafına baktı gelin.
Gördüki hiçkimse yoktur gelin.

Nazlandı turfanda güzel,
Beyaz suların aynasında.
Cilvelendi ördek gibi,
Beyaz beden, bir mermer heykel,
Kendi hayal dünyasında,
Baktı, sulara baktı güzel
Zülüflerine dokundurdu,
Yaba gibi ellerini.
Zülüflerini yana attı,
Geri çekti tellerini.
Peki neden meyas oldu,
Bu göllerin beyaz ördeği?
Taş mı değdi, parçalandı,
Ayna gölün yüz aynası?
Bu gerçekse, ya yalansa?
Varlığını sardı sual,
Gözler göle ilişip kıldı,
Ümitleri kırdı sual.
Göz yanılmış, belki taşıtı?
Berrak sular fısıldaştı:
“Kaynbaban sana bakan,
Kır(renk) başının tıpkısıydı,
Manda gibi suda akan
Biçare gelin bir ah çekti,
Gözlerinde sel oynadı,
Kızmış idi hain göze,
Göl sallandı, göl oynadı.
Paralandı arzuları,
Ayna gölün aynası tek,
Biçre gelin,

Beyaz yüzünün ismet teri,
İnci gibi düğümlendi.
Yağmur gibi damlalandı.
Kan yaş döktü dolu dolu.
Dedi: “felek taş olayım,
Ya kuş yap göğe uçayım.”
Hayır, gelin kuş olmadı,
Kanadı gümüş olmadı.
Gelin dönüp bir taş oldu,
Dağlara sırdaş oldu,
Dünya ile yaşdaş oldu.
Gel, kendi bahtına,
Darılmasın, küsmesin,
Ulu ecdadımız,
Ninemiz gelin.
Yurdumun süsü,
Altın işlemesidi,
Senin o taşlaşmış,
Heykelin, gelin.
Ardan ismetden,
Kısmetli gelin.
Yaşatmıştır, yaşatacaktır,
Hey zaman-zaman,
Seni halkın.
Hasretinle çağlar,
Hazince ağlar,
Arzular seni,
Ak sular seni.

KESİLMİŞ ÖRGÜLERİN ÖYKÜSÜ

Bi çift güvercini uçurdum burda
Biri geldi, biri gelmedi yurda.
Sevgi kök salarsa, bağ bostan olur,
Yarım kalan aşklar ise destan olur.
Burda ağıt der, Allah, taşa bak,
Kayanın gözünden akan yaşa bak.
Kayanın sinesi nasıl da yanmış?
O çift resmin altında bak, ne yazılmış?
Size söylemezsem bu hikayeyi,
Kabir evinde uyuyamam asla,
Sineme dağ çektiniz, dağlar, a dağlar,
Bu yerde bir nağme bir keman ağlar.
O resmi kayaya işlemiş Aslan,
Bu dertli parçadan oldu kalbim kan.
Miskince dağları hayli zamandır,
Bu derde ortakı, çok perişandır.
Miskince dğları bir el kalesi,
Hürü'de, Aslan'da kendi yavrusu,
Kaya dilsizdi, konuşamaz,
Öyle deme vallahi senle barışamaz.
Bu elemli destanı kaya söyledi,
Çeşmeye söyledi, suya söyledi.
Konuşmadan bekledim çeşme başında,
İnsanlarla sohpeti varmış, taşın da.
Kaya da, çeşme de doğru söylemiş,

Bu elemli destanı unutturmamış.
Hiç bilmedim, güneş neydi, gök neydi,
Kalbim burda yaralandı, ağrıdı.
Burda imdadıma geldi bir çoban,
Çıkmaz aklımdan o güzel insan.
Söyledi gerçeği efsane gibi,
Dolandık dağları pervane gibi.

... O savaştan önce bir oğlan bir kız,
O dağlar gezgini, o güzel yıldız.
Oğlanın kemani, kızınsa sesi,
Olmuştu dağların çiçekli yazı.
Hürü'de, Aslan da şimdi Derbent'te,
Tibbiden kemandan ders alır günde.
Hürünki şarkıydı, Aslanki keman.
Nağmekar bülbüller olmuştu bir can.
Kayaların başında öttüğü zaman onlar,
Bu sevinçten pay alırdı insanlar.
Böyle geçerd, ömür de, gün de,
Düğün, bayram olurdu her gün bu köyde.
İnsan sevinçten tam alamaz payı,
Bir yanda düğünü var, bir yanda eyvahi.
Radyo bildirdi, başladı savaş,
Bulandı çeşmeler, karştı hava.
Dolu göller yavaş yavaş boşaldı,
Gençler gitti, yaşlısı kaldı.
Bir günde sıra geldi Aslan'a,
İçin için ağlıyordu bir sona.
Bir elinde silah, bir elinde keman,

Uzak cephelere yollandı Aslan.
Mektuplar arada beyaz güvercin,
Gönül gizli ağlar ah için için,
Her gelen mektupta bir esrar vardı,
Hürü her kelimededen mana arardı.

Aslan yazdı:

Hürüm ne isteğin var?
Yaz isteğini, olayım haberdar,
Gözünde dağların kışı gezdi,
Hürü son mektubunu şöyle yazdı:
“Aslan götürdüğün ümidimi getir,
Aşık olduğum kemanı getir.”
Aslan baktıki, hayır, gökten ateş yağıyor
İstesen Allah’ı bin defa çağır.
Canından ağırlı bir sızı geçti,
Dedi: Dünya boştu, Dünya bir hiçti.
İlerde ölüm var, kan var, bela var,
Burada ben varsam, orada o var.
Son defa doyonca çaldı kemanı,
Bohçasını hazırladı, aldı kemanı,
Derbent dağlarına ulaştı bohça,
Eli ağlatırsın, Hürü, ağlama.
Hürü bağlamayı kinle süzdü,
Sanki bohça değil, yanar bir (kör dü).
Bohçayı açtı, dalağı sanatı (ağrıdı),
Dünyanın uykusu bu evden kaçtı.
Mektubu okudu, kemana baktı,
Gözünün yaşı, durmadan aktı.

Dünyanın talısından çoktur acısı,
Gitti cephelere şefkat bacısı.
Bu haber Aslan'ı fena sarstı,
Yüreği yandı, hayata küstü.
Aslan yazdı: Canım Hürü, ey Hürü,
Bu garip gönlümün sırrı, sihiri.
Ey Hürü, bunu senden nasıl gizleyim,
Çift buklene bağlıdır canım.
“Kurtar bu canımı, azabdan kurtar,
Getir bukleleri vatana getir.”
Hürü aynanın önünde durdu,
Uzun buklelere üç düğüm vurdu.
Sonra saçını çözüp okşadı,
Gözlerinden yaşlar boşattı ,
Makası alırken elleri esti,
Güzelim bukleleri doğradı, kesti.
İpek bukleleri oldu bir şahmar,
Koca dünya sana itibarmi var?
Ağladı, gözünde seller oynadı,
Gözler çağladı, göller oynadı.
Bir mektup yazdı ki:” Ana, ah Ana,
Sen bu emaneti götür Aslan'a.”
Mektup, Hürü'nün son mektubu oldu,
Öldü, Groznu da mezarı kaldı.
Yaralı döndü cepheden Aslan,
Yurdunda haber alamadı ondan.
Her gün o gelirdi kaya başına,
Göz koyardı toprağına taşına.

Ruhunda Hürü'nün hayali gezer,
Onun türküleri her yanı süsler,
Aslan birden bire sanatkar oldu,
Ferhad gibi taşlara işlemler yaptı.
Aslan youlmadı, Aslan ter döktü,
Kendi ile Hürü'yü kayaya çizdi.
Elinde kemani dayanıp Aslan,
O biri yanında bir ürkek ceylan.
Dökülmüş bukleleri kaya boyunca,
Aslan buklelere baktı doyunca.
Hayatı nehir bilsen eğer bi anlık,
Bazen duru akar bazen bulanık.
İnsan hayali deaynen böyledi,
Orada gah gök gürler, gah yağmur yağar.
Aslan nasıl geldin bu eve nasıl?
Bir ateş içine düştüm bu gece.
Kara haşiyede Hürü'nün resmi,
Off! Nasıl sarsıttı değil mi sizi.
Bu gece ağlattın Nergiz halanı,
Yeniden ömrüne saldın talanı.
Konuşma ey Aslan! Seni kim dinler,
Bu evde yaralı bir ana inler.
Mezarın başında yüz defa dolan,
Öyle uyumuşki, uyanmaz Aslan.
Bu dünyada sensin yalnız kalan,
Sevgine sadıksın, Aslan ilk andan.
Mezarın üstüne koydu çiçeği,
Aslan gitti, burda kaldı yüreği.
Böylece geçti, haftalar, aylar,

Yüz defa bulandı, duruldu ırmaklar.
Niye gözüküyorsun, neredesin Aslan?
Nerede gezersin, kalbi perişan?
Dağlarda bir oban, yuvan kalmıştı,
Groznu çölünde gülün kalmıştı.
Söyle! Neredesin ey تنها insan,
Sen misin her yaz mezara gül koyan.
Malesef bu sevinçte uzun sürmedi,
Tenha mezar daha gül de görmedi.
Birin yer-yurdu, mekanı kaldı,
Birin kabrinden ziyade, vicdanı kaldı.
Groznu çölünde تنها bir mezar,
Evladın tek kalmış, neredesin dağlar?
Taşları yeşermiş, ot bağlamış,
Bu mezar başında Aslan ağlamış.

KÜÇÜK OYUNLAR

ALTIN KADEH

KARAKTERLER

1. Ferhat
2. İlham Perisi
3. Gazneli Mahmut
4. Yaşlı Piran
5. Çetinkaya (Ferhat'ın arkadaşı oluyor ve yaşlılar)

1. Perde

1. Sahne

Çetinkaya: Ferhat, senin ellerin marifetlidir. Herkez senin inşa ettiğin binalardan, köprülerden, musluğu mermerden olan çeşmelerden bahsediyor. Herkezin dilindesin.

Ferhat: Bana ilham veren de budur Halkımın kıymet bilen insanlar olması.

Çetinkaya: Ferhad, bizim oralarda İlham Perisi adında bir kız yaşar. Allah nazardan sakınsın. Gel gelelim hiç bi kimseyi beğenmiyor. O ancak sana layık bir kız.

Ferhat: Hiçkimseyi beğenmeyen kız, benim gibi eli topraklı, çamurlu birini’ mi sevecek?

Çetinkaya: Sen sıradan bir inşaat utası değilsin. Mimarsın, yurdumuzun taşlarına can veren, ölümsüz kılan, anıta çeviren bir insansın. Sen tarihte iz bırakan birisin. İlham Perisi her pazar Kanlı Tepen’in yanından gelip geçer. Herkez onu görmeye gelir. Ne olur bir defa da sen gel-sen?.

Ferhat: Neyapalım, hayatta bir kez de ben şansımı deniyeyim. Ne istediğimi bilmiyorum ama içimde bişeyler kıpırdamaya başladı.

Çetinkaya: Şimdi İlham Perisi’nin pazardan geri dönme vaktidir. Gel tepeye doğru gidelim.

Ferhat: Bu yer isimleri de hep beni düşündürmüştür. Bir ülkede bu kadar’ mı “kanlı kaya”, “kanlı nehir”, “kanlı göl”, “kanlı taş”, “kanlı yol” olur?

Çetinkaya: Dediklerine göre; Allah ümetlere toprak dağıttığı vakit bizim milletimiz biraz geç kalmış Allah da kendine ayırdığı topraktan biraz bize vermek zorunda kalmış. İşte o günden beri herkezin gözü Allah’ın bize verdiği topraklarda. Bu topraklar nice düşmanların taruzuna uğradı! O savaşların sonucu saydığın kanlı mekanlar ortaya çıkmıştır. Halk kendi toprağını korumak için kanını ve canını ortaya koymuş ve

Allah yadigarı olan bu toprakları hayatları pahasına korumuştur.

Ferhat: Çetinkaya, çok mu bekliyeceğiz?

Çetinkaya: İşte, bak! İlham Perisi geliyor.

İlham Perisi yaklaşınca, Ferhat titremeye başlamıştı. İlham Perisi de mıknaş gibi Ferhat ile yüz yüze geldi. İlham Perisi'nin gözlerinde şimşekler oynuyor sanki. Ferhat bir anda bayılarak yüz üstü toprağa yıkılıyor. İlham Perisi etrafında toplanmış adamların arasından Ferhat'a doğru bakıyor. Çok geçmeden Ferhat ayılıyor, ağzından köpük geliyor. Birden bire hazin bir sesle şarkı söylemeğe başla. Bu ses bir anda kalpleri fethediyor, dalga dalga yurda yayıldı. Bu sesteki güzelliği herkezden çok İlham Perisi hissetti. O, yanındaki kıza bu sesin sahibini soruyor.

Kız: O herkezin bildiği, taş ustası Ferhattır.

İlham Perisi: Adını çok duydum. Rüyamda da görmüştüm ama kendisini hiç görmemiştim. Allah'ın müciresi bu, rüyamda da böyle boylu poslu, azametliydi. Kaderin cilvesine bak, görüştüğümüz yer de "Kanlı Tepe"

Kız: Ey İlham Perisi! Sanırım Ferhat'ı bu hale sen soktun.

İlham perisi: Bu ne benim ne de onun yapabileceği bir iştir. Bu bizim kaderimiz olabilir ancak.

İlham Perisi arkasını dönerek uzaklaşıyor ama Ferhat'ın sesi hala kulaklarında çınlıyordu.

2. Sahne

Bu olay, İlham Perisi'nin güzelliği Gazneli Mahmud'un kulağına gider. O sevgiye ve aşka aldırmadan İlham Perisi'ni sarayına getirtti. İlham Perisi bu ağır durumdan kurulmanın yollarını arıyordu. Tam bu sırada Gazneli Mahmud içeri giriyor.

Gazneli Mahmud: Nasılsın, hanım kız?

İlham perisi: Çok kötü.

Gazneli Mahmud: Yoksa sıradan bir inşaatçıyı Şaha yeğliyor'musun?

İlham Perisi: Asla, yok öyle bir şey.

Gazneli Mahmud: Peki bu utangaçlığa sebep nedir?

İlham Perisi: Genç kardeşimi toprağa verdim. Yastayım hükümdarım.

Gazneli Mahmud: Acınızı paylaşıyorum. Yastan çıkmanızı bekliyeceğim.

İlham Perisi: Teşekkürler. Allah yardımcınız olsun.

Tam o sırada Ferhad'ın uzaktan sesi gelir. Sevki tebiî İlham Perisi ses gelen yere doğru yürür. Şah İlham Perisi'ni tutarak gitmesini engeller.

İlham Perisi: Şahım, bende günah yok. O ses beni mıknatıs gibi kendine çekiyor. Ben istemeyerek o sese doğru gitmek için can atıyorum. Benim varlığım o sese bağlıdır.

Şahın emri ile İlham Perisi'ne sadece haftada bir defa çarşı ve pazar izni verildi. İlham Perisi her defasında aynı hareketleri tekrar etti. Şah onu zindana attı. Zindana kadar ulşan Ferhat'ın sesi, İlham Perisi'ni rahat bırakmadı. Bu nedenle şah, Ferhat'ı başka bir ülkeye sürgüne gönderdi.

Ülke sessizliğe bürünüyor. Şahın babası, Yaşlı Piran şehire gelir ve gözlerine inanamaz. Herkez siyah yas elbisesini giymişti. Evlerin üstünde, pazar ve dükkanlarda siyah bayraklar dalgalanıyor. Herkezin yüzünde acı ve keder vardır. Yaşlı Piran insanların yüzlerindeki bu acı ve kederin sebebini sorar. Adamlar, Şah'ın sanatkar Ferhat'ı başka bir ükeye sürgüne gönderdiğini söylerler. Ferhat'ın sesini ekmekten, sudan üstün tutan halk onun sürgün edilmesini yas ilan etmiştir. Ama yapılan eylem işe yaramıyor ve halk devrim için hazırlanıyor. Yaşlı Piran eve

gelerek oğunu ülkenin bu halinden haberdar eder:

Evladım, sen milletin takdirininin, nefretinin nelere kadir olduğunu bilmiyorsun. Sevgi insanı yedi kat yukarı kaldırıp güneşe, ışığa kavuşturur.

Gazneli Mahmut: Baba, İlham Perisinin yastan çıkmasına az kaldı. Düğünümüz olduktan sonra Ferhat'ı vatana geri getireceğim.

Yaşlı Piran: Aşksız, isteksiz düğün kime gerektir. Gel bu gençlerin hayatlarını zehirletme. Ferhat'ı çağır şarkı söylesin. İlham Perisi bu uzun ayrılıktan sonra bile onun sesine karşılık verirse onların kavuşmasına mani olma. Sevgilere zulmetmek günahdır. Sen kos koca bir Şahsın oğul.

Babasının tavsiyeleri üzerine bir haberci göndererek Ferhat'ı vatana geri getirtir. Ferhat'ı Şah'ın huzuruna getirir. Ferhat'ın yüzü tüylenmiş, elleri nasır bağlamış, yorgun bir hali vardı.

Gazneli Mahmut: Sen orda ne yapıyordun?

Ferhat: İnşaat ustasıydım.

Gazneli Mahmut: Neden ustalık yapıyordun, şarkı söylemiyordun?

Ferhat: Çok uzaktaydım. Seher rüzgarları İlham Perisi'nin nefesini bana ulaştıramıyordu. Benim sesim ona bağlıdır. Eğer onun nefesi bana ulaşmazsa şarkı söyleyemem.

Gazneli Mahmut: Hazırlan, git tıraş ol, elbiselerini değiştir, bir müddet çalışmaki ellerindeki nasır geçsin. Bu hafta içinde senin şehir meydanında okumana izin vereceğim.

Ferhat: Bu sizin mi yoksa, halkın mı arzusu?

Gazneli Mahmut: Babam, Yaşlı Piran'ın arzusudur.

Ferhat: O da halkın bir evladıdır.

Gazneli Mahmut: Şimdi git hazırlan.

Şah perişan ve meyus bi şekilde saraya döner. İlham Perisi'nin aşkı ile yapılmış altın işlemlerli verandayı temaşaya başlar. Sonra ortaya süslü masanın üzerine bir çift altın kadeh koyar. Bir adam göndererek Ferhat'ın şehir meydanında şarkı soylemeğe başlamasını emreder. Kendisi masanın yanında oturur ve İlham Perisi'ne der:
Altın kadelere şerbet dök!

Sonra şah ayağa kalkarak, İlham Perisi'nin yüzüne altın saçar. Tam bu sırada Ferhad'ın sesi duyulur. İlham Perisi sesin geldiği tarafa dönerek "işte o" diye seslenir. Şah ve adamları İlham Perisini daha fazla tutamaz. Büyük saltanat ve güç sahibi olan Şah, İlham Perisi karşısında güçsüz, çaresiz, cılız ve miskin kalır.

Gazneli Mahmut: Ya Rabbim, bu aşk neymiş? Altın veranda, altın kadeh, ve sonzuz mal mülk onun karşısında bir hiç imiş. Tahta-taç'da, hüküm de, kılınç da onu önlemede bir hiç imiş.

İlham Perisi hiç durmadan yalın ayak meydanın ortasına doğru koşar. Bu manzarıyı gören yaşlı Piran öne çıkarak konuşmasına başlar.

Yaşlı Piran: Oğlum hükümdar olsa da ben bu yurdun yaşlısıyım. Ferhad bizim vatanın evladıdır. İlham Perisi'nin ise gören gözüdür. Her iki âşık büyük imtahanlardan geçti. İlham Perisinin bi yıllık yaşı bugün bitti. Ben onu kipiğin gözü koruduğu gibi koruyorum. Bırakın'da bugün herkez yasdan çıktıktan sonra tam bu meydanda Ferhad ile İlham Perisi'nin düğünü başlasın. Ben aşıklar için dua ediyoum. Gazneli Mahmut şah da onları tebrik etsin, halkı ile barışsın, eşinin ve çocuklarının yanına dönsün. Ne mutlu Ferhad gibi oğlu, İlham Perisi gibi kızı olan vatana.

DAHA TILKİLİK SÖKMÜYOR (Çocuk Tiyatrosu)

KARAKTERLER

Tilki
Leylek
Turna
Yavru Turna
Horoz
Beyaz Köpek

1. Perde

1. Sahne

Uzun kuyruklu tilki oynaya oynaya kendi şarkısını okuyor;

*Tilki, tilki, tünbeki,
Kuyruğu üstte dünbeki,
Ayı budala,
Domuz tokmak,
Kurt ulavaş,
Sesi baykuş,*

*Kendinden emin tilki tokat atar,
Tilki, tilki, tünbeki
Hep avlanır ley gibi.*

Turna, yavrusu ile beraber Sazlıkta gezer. Biraz ilerdeki ağacın başında Leylek, yavrularını beslemektedir. Uzun kuyruklu Tilki, ağacın altından Leyleğ'e işaret eder. Leylek de üç yavrusundan birini tilkiye atar.

Tilki: Ne de lezzetli olurmuş leylek yavrusunun eti!

- Der ve ağzını suda yıkayarak gözden kaybolur.

Turna: Neden kendi elinle yavrunu tilkiye yem olarak veriyorsun?

Leylek: Bu bizim atalarımızdan gelen bir gelenektir. Dünyaya üç tane yavru getiririz ve bunlardan birini tilkiye yada çakala kurban veririz.

Turna: Hayır. Bence çift olsunlar diye iki erketen birini yada iki dişiden birini seçip atı-yorsunuz. Ama güzel bir şey değil bu. Kalbinizin taş olması gerek yavrunuzu diri diri ölüme atmak için. Hem siz tavukların yavrularını yumurtayken yiyerek onları gözü yaşlı bırakıyorsunuz. Allah da sizden bu yolla intikam alıyor.

Leylek: Hiç kendini temize çıkarma. Gün boyu yuttuğun minicik balıkları neden hiç düşünmüyorsun?

Turna sazlığa girer, Leylek de uçup gider.

2. Sahne

Leylek ağacın başındadır. Tilki ise ağacın altından ona bişeyler der.

Leylek: Üç yavrumdan birini verdim. Daha ne istiyorsun benden?

Tilki: O verdiğin yavru kurbandı. Bir tane daha vermelisin.

Leylek: Ya vermezsem?

Tilki: Balta getirip bu ağacı keserim. Yuvan yıkılır. Yavrularını'da yerim hiçbirini sağ bırakmam. Leylek hıçkırarak ağlar.

Tilki: Sana bir gün zaman tanıyorum eğer dediğimi yapmazsan, bu ağacı keseceğim

Sözünü söyledikten sonra tilki gider.

3. Sahne

Turna sazlıkların ardından bakar. O sırada leylek hüngür hüngür ağlamaktadır.

Turna: Ne oldu komşu? Ne yapıyorsun?

Leylek: Buralardan göç ediyorum.

Turna: Özür dilerim az önce dediklerimden dolayı gidiyorsan eğer.

Leylek: Hayır ondan değildir. Bir söz sen söylemiştin, bir söz de ben söyledim. Benim dedim başkadır hem de daha büyüktür.

Turna: Komşular bugünler içindir. Yıllardır komşu komşuya yaşıyoruz. Bu nasıl bir dert ki bana söylemiyorsun?

Leylek: Derdin söylendiği yerde ona deva ararlar ama sen de benim gibi çaresizsin tekisin. Elinden ne gelir ki?

Turna: Uzatma ama bu kadar, hadi söyle derdini.

Leylek: Allah'ın bildiğini kuldan niye saklıyayım turna. Her yıl yavrularımdan birini tilkiye kendi ellerimle kurban veriyorum. Birini de zorla alıyor, bende bir tane yavru ile yetiniyorum. Geçen yıl sadece benim verdiğim kurban ile yetineceğine söz vermişti ama bu yıl da ikinci yavrumu yemek istiyor, beni tehdit ediyor.

Turna: Tilki sana ne yapabilirki, o yerde sen ise ağacın başındasın.

Leylek: Bana bir gün süre tanıdı. Eğer kendi rızamla yavrumu vermezsem gelip ağacı balta ile kesecek ve yavrularımın ikisini de gözümün önünde yiyecek.

Turna: Ah be saf leylek! Tilki'nin balta tutacak eli mi var. Senin ağacını kesecek? Bak Leylek! Sana bir sır vericem ama bu sırrı sakın Tilki'ye söyleme.

Leylek: Tilki'den sende`mi korkuyorsun?

Turna: Bu uzun gagamla vurup iki gözünü ovarım onun, ama onun hilelerinden, sinsiliğinden

korkuyorum tabi. Şunu bil ki, tilkilerin sinsiliği nice yiğitleri devimiştir. Adı üstünde tilki bu.

Leylek: Peki ben yavrularımı nasıl kurtarırım? Bana nasıl yardım ediceksin?

Turna: Tilki geldiği zaman eli boş gelicek. Sen ona “baltan nerede?” diye sor. Sana ağacın arkasında olduğunu söyleyecek. Ona getirmesini söyle. İşte tam o an tilkinin ne kadar aciz olduğunu göreceksin. Sen bu davranışınla onun başından aşağı kaynayan su dökmüş gibi olacaksın. Cesaretli ol. Sakın korkma ama bunları sana benim öğrettiğimi de kimseye deme.

Turna sözünü söyledikten sonra sazlığa geri döner.

4. Perde

Tilki koşa koşa Leyleğ'n yuva yaptığı ağacın altına gelir.

Tilki: Süren doldu Leylek. Yavrularından birini bana ver.

Leylek: Senin baltan nerde Tilki?

Tilki: Ağacın arkasına koydum.

Leylek: Senin baltan nerde? Hem senin baltayı tutacak elin mi var. Sen yerde yaşarsın ben ağacın üzerinde. Kanadın mı var buraya nasıl uçacaksın. Uzun kuyruğunu bile yerde zor taşıyorsun. Yıllardır

sana yavrularımı kurban ediyorum. Git başımdan artık korkutamazsın beni.

Tilki, üzüntülü bi şekilde Leyleğe yalvarmaya başlar.

Tilki: Senin öğretmenin sana güzel ders vermiş. Helâl olsun. Ama ne olur onun adını söyle, bana da bir akıl versin. Aç kalmıyayım ve bir daha senin yavrularına dokunmayam.

Boğazı yırtık, sır saklamasını bilmeyen Leylek, hemen ağızındaki baklayı çıkarır.

Leylek: Kim olcak, bu yakınlardaki sazlıkta yaşayan komşum Turna.

Tilki: Helal olsun uzun boğaz Turna. Sende bu kadar akıl varmış. Ama sen yaşıyorsan, uzun kutruklu Tilki de yaşıyor elbet.

Selamete kal diyerek Tilki gider.

5. Sahne

Turnadan intikamını almak için sazlıkların arasında dolaşmaya başlayan Tilki, bir anda uzun boyunlu ve sert gagalı Turna'yı karşısında görünce sevinir. Hemen tatlı dilini kullanır.

Tilki: Ne güzel boynun ve gagan var turna kardeş. Ama geceleğin bu soğukta bu kadar uzun boynu ve sert gagayı nasıl koruyor diye merak ediyorum doğrusu.

Turna: Uzun uzun kanatlarım var, her biri bir yorgan boyunda, alıyorum üzerime rahat rahat ya-tıyorum.

Tilki: Duruşunu, yürüyüşünü çok gördüm ama uyumani hiç görmedim.

Turna: Onu da görürsün bir gün.

Tilki: Ne zaman.

Turna: Şimdi.

Tilki: Hadi o uzun beyaz boğazını kanatlarının altına al da yat, ben de göreyim.

Turna yatar ve kanadının bir tanesi ile boğazının bir tarafını kapatır.

Tilki: Ama diğer tarafı açık akldı.

Turna: Biraz sabret Tilki. 9 aylık değil misin.

Turna diğer kanadını da kullanarak kafası da dahil bütün vücudunu kapattı. Tilki de fırsat bu fırsat diyerek atıldı ve Turna'yı yakaladı.

Turna: Bu nasıl bir hile böyle?

Tilki: Leyleğe akıl verirken tilkinin senden intikam alacağını hiç mi akıl etmedin?

6. Perde

Leyleğin yuvasında, Turna'nın yavrusu ile leylek sohbet eder.

Yavru Turna: Annem sana yavrularını koru-mak için akıl verdi ama sen annemin sana verdiği

sırrı ağzından kaçırdınç şimdi anneme yardım etmemiz gerek, onu kurtarmalıyız.

Leylek: Ben nasıl yardımcı ola bilirim?

Yavru Turna: Git horoza deki, yakınlaredaki bir ağaca çıkıp ötsün. Tilki onun sesini duyar duymaz annemi bırakarak, horozun sesinin geldiği yere doğru koşacaktır. Tilki, turna etini pek sevmez. O annemi intikam almak için öldürecek.

Leylek: Ben horozun, tavuğun yanına hangi yüzle giderim. Yıllardır onların yavrularını yiyerek besleniyorum. Ellerinden gelse benim soyumu tüketirler.

Yavru Turna: Başkasına kötülük yapan o soyunuz kurusun inşallah leylek. Başkasının yavrusuna düşman olana, başkası da düşman olur. Neden düşünemiyorsun senin yavrun yavru da, tavuğun ki değil mi? Şimdi ben ölümün pençesinde olan annem için ne yapayım?

Leylek: Horozun yanına sen git. Horoz zaten tilkiye düşman.

Yavru Turna Horoz'a doğru yola koyulur.

7. Perde

Yavru Turna köyün girişinde Horoz'u bulur ve annesinin başına gelenleri ona anlatır.

Horoz: Sen merak etme. Ben anneni tilkinin elinden kurtaracağım.

Yavru Turna Horoz için dua eder ve oradan uzaklaşır. Horoz, Beyaz Köpeğ'i bularak ona der: hayatta senden tek isteğim var. Gel bu yakınlardaki tarlaya geziye çıkalım. Bir saat için, beni dinle. Beyaz Köpek itiraz etmez. Horoz beyaz köpeği bir ağacın altında bırakır, kendi de o ağacın üzerine çıkarak yüksek sesle ötmeye başladı. Horozun sesini duyan tilki, kendinden geçti ve sesin geldiği yere doğru koşmaya başladı. Bu arada anne turna tilkinin elinden kurtulmuş oldu.

Tilki: Horoz kardeş. Ne kadar iyi etmişsin de gelmişsin, uzun zamandır o beyaz köpek yüzünden görüşemiyorduk. Aşağı gel de iki çift sohpet edelim.

Horoz: Sohpet etmeye gelmedim.

Tilki: Peki ne diye geldin buraya?

Horoz: Bu tarlada büyük bir inşaat yapılacaktır. Artık buralara evler dikilecek.

Tilki: Kurbanın olayım! Gel yerimi göster ilk evini inşa eden ben olayım, buraların ilk sakini ben olayım.

Horoz: Ben tellalım, yer bölen arkadaş ağacın arkasındadır. Tilki, yer bilen bu horozun kardeşi olur ne barkeder diye kendi kendine düşünür.

Tilki iştah ağaca arkasına doğru yürüdü. Bir anda gözleri parıl parıl parlayan beyaz köpekle karşı karşıya geldi. Köpek, tilkiye fırsat vermeden tilkinin derisini dağdı, kuyruğunun da bir parçasını kopardı. Tilki canını zor kurtararak yakınlarda bulunan bir

taşın üzerine çıktı. Güçlkle nefes alıyordu. Horoz gene ötmeye başladı.

Tilki: Derimi dağıttırdın, kuyruğumu kopartırdın, daha ne diye bağıyorsun? Sen tellal, beyaz köpekte yer bölen olduktan sonra burdan bana ne köy olur nede kasaba.

Horoz: Bu ötmek senin bildiğin ötmek değil. Ben Turnay'ı, onun yavrusunu ve Leyleğ'i tebrik etmek için ötüyorum.

Tilki: Bu ay bana iyi gelmedi. Bütün uğursuzluklar üst üste geldi. Demek ki dünya değişiyor. Herkez uyanıyor, daha tilkilik sökmüyor.

Notlar

“Ağaç adam”, “Bu da Bir Ömürdür”, “Kura (Kür) Düşmanım Olsun” hikayeleri “İnci Çiçeğim” adlı şiir kitabından (Gence-1996, sayfa 70-74), “Altın Beşik ve Anne Geçik” hikayesi ”Azerbaycan Folkloruna dair Araştırmalar” kitabından (Gence 2006, sayfa 353-355), “Kaynana ve Gelin Parmağı Çiçeği” hikayesi “Pirsultan” dergisinden (Gence 2008, 13. sayı), “Hasretliler Kavuştu” hikayesi “Halk Yaradıcılığı Örnekleri” ilmi ve bedii folklor toplusundan, (Gence 2002, sayfa 77-81), “Gelin Kaya” ve “ Kesilmiş Örgülerin Öyküsü” şiirleri “Pirsultan Bulağı” (Bakü 1994, sayfa 92-94) “Altın Kadeh” oyunu “Pirsultan” dergisinden (Gence 2009, 14. sayı) ve “Daha Tilkilik Sökmüyor” oyunuysa “Pirsultan” dergisinden (Gence 2008, 11. sayı) alınmıştır.

Sednik Paşa Pirsultanlı (Paşayev Sednik Halil oğlu)

Öz Geçmişi

1. Paşayev Sednik Halil oğlu
2. Pirsultanlı
3. Şaiir
4. Professor, doktor

5. 1988 yılında, 30 aralıkta “Emek İşçisi” 1992 yılında, 4 mayısta “Emektar Medeniyyet İşçisi”, 2007 yılının ocak ayında “Öncül Eğitim İşçisi” ve Tükiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı’nın “Teşekkür Belgesi” ni almıştır.

6. 20 Mayıs 1929 tarihinde Azerbaycan’ın Taşkesen ilinin Kazakyolcular köyünde doğmuştur.

7. 1946 yılında “Taşkesen” gazetesinde “Zafer Bayramı” adlı ilk şiiri yayınlanmıştır.

8. İlk eğitimini Kazakyolçolar köy okulunda, daha sonra ise Destefur kimsesizler okulunda almıştır. 1950 yılında H.B.Zerdabi adına Kirovabad Devlet Pedogoji Enstitüsün’ün (şimdiki Gence Devlet Üniverstesini’nin) birinci sınıfına gitmiş, 1954 yılında Azerbaycan dili ve edebiyatı fakültesinden mezun olmuştur.

9. 2004 yılından AYB (Azerbaycan Yazarlar Birliği) üyesidir.

10. 1955 yılından 1970 yılına kadar “Yeni Taşkesen” (Taşkesen), “Mübariz”(Goranboy) ve “Yenilik” (Kelbecer) gazetelerinde redaktör, “Kirovabad Komunisti” gazetesinin şef redaktörü olarak çalışmıştır. 1970 yılının Ocak ayında H.B Zerbadi adına Kirovabad Devlet Pedogoji Enstitüsü’ne öğretmen üyeliğine kabul edilmiş, baş öğretmen, doçent ünvanlarını almıştır.

Şimdi Gence Devlet Üniverstesinin profesörüdür.

11. 1993 yılında Ankara’da gerçekleşen “İpek Yolu Uluslararası Halk Edebiyatı Sempozyumu”nda ve Nevşehirde gerçekleşen “Hacı Bek-

taşı Veli” töreninde konuşma yapmıştır. 1955 yılının Haziran ayında “Bilik” cemiyetinin, 1960 yılının Temmuz ayında Gazeteciler Birliği’nin, 1989 yılının nisan ayına Ozanlar Birliği’nin, 1998 yılının Ocak ayında Azerbaycan Büyük Vatan Savaşı Gazileri Biliğinin (fahri), 2003 yılının Temmuz ayında Yeni Azerbaycan Partisi’nin, 2004 yılının nisan ayından Yazarlar Birliği’nin üyesidir.

12. Almanya Avrupa Türk-İslam Birliği’nin daveti ile “Yunus Emre’ye Sevgi Yılı” kutlamalarında konuşma yapmış, Türkiye’nin bir çok yerindeki konferanslara katılmış ve İranda yarıdıcılık seferinde bulunmuştur.

13. 2007 yılında “Azerbaycan cumhuriyyetinin – (Gelişim) Emektar Müellimi”, 2009 yılında “Terakki” madalyasına layık görülmüştür.

14. Kitaplarının listesi

1. Lale, Aşık Besti. Gençlik, Bakü, 1996, 55 sayfa, 10.0000 adet.
2. Yaşayan Efsaneler, Gençlik, Bakü, 1973, 78 sayfa, 4.000 adet.
3. Hasta Kasım, Gençlik, Bakü, 1975, 64 sayfa, 2.200 adet.

4. Yurdumuzun Efsaneleri, Bakü, 1976, 45 sayfa, 30.000 adet.
5. Nizami ve Folklör, Bilik, Bakü, 1976, 65 sayfa, 2.500 adet.
6. Yanardağ Efsaneleri, Gençlik, Bakü, 1978, 160 sayfa, 20.000 adet.
7. Azərbaycan Halk Yaradıcılığının Gelişimi, Bilik, Bakü, 1984, 40 sayfa, 1000 adet
8. Nizami ve Halk Efsaneleri, Gençlik, Bakü, 1983, 128 sayfa, 4.000 adet.
9. Manilər (toplayanlar: V.Veliyev, S.Paşayev), Yazıcı, Bakü, 1985, 200 sayfa, 40.000 adet.
10. Azerbycan Efsanelerinin Öğrenilmesi, Bilik, Bakü, 1985, 70 sayfa, 500 adet.
11. Azərbaycan Halk Efsaneleri, Yazıcı, Bakü, 1985, 285 sayfa, 50.000 adet.
12. Azərbaycan Mifoloji Metinləri, Elm, Bakü, 1988, (toplayanlar: S.Paşayev, Magbet Ahmedov, Arif Rahimov, Arif Acalov), 180 sayfa, 25.000 adet.
13. Azərbaycan Folkloru ve Aşık Yaradıcılığı (ders kitabı), Azərbaycan Devlet Üniverstesi basım evi, Bakü, 1989, 88 sayfa, 500 adet.
14. Azərbaycan Halk Destanlarının Öğretilmesi, Bakü, 1989, 48 sayfa, 500 adet.
15. XIX asır Azərbaycan Aşık Yaradıcılığı (ders kitabı), DPE Devlet Pedqoji Enistitüsü) basım evi, Bakü, 1990, 98 sayfa, 500 adet.

16. Kendi Sesim (şiiirler), İdeya basım evi, Gence, 1990, 72 sayfa, 500 adet.
17. Azərbaycan Halk Söylemleri, Yazıcı, Bakü, 1992, 211 sayfa, 10.000 adet.
18. Pirsultan Bulağı (şiiirler), Elm, Bakü, 1994, 110 sayfa, 1000 adet.
19. İnci Çiçeğim (şiiirler), Gence, 1996, 100 sayfa, 500 adet
20. Karağan Usub'un Latifeleri, Gence, 1997, 2.baskı 2000, 2001, 37 sayfa, 1000 adet.
21. Halkın Söz İncileri, Azer basım evi, 1990, 110 sayfa, 500 adet.
22. İlahi Bir Ses (şiiirler), Gence, 1990, 110 sayfa, 500 adet.
23. Unnu Ağacı'nın Latifelei, Ekologiya basım evi, Gence, 1999, 60 sayfa, 500 adet.
24. Ağdabanlı Şair Kurban, Gençlik, Bakı, 2000, 177 sayfa, 500 adet.
25. Dabroval Kasım'ın Latifeleri, Esgeroğlu, Gence, 2001, 62 sayfa, 200 adet.
26. Yahya bey Dilgemde Memleket Sevgisi, Ağah, Bakü, 2001, 105 sayfa, 600 adet.
27. Aşık Besti, "Menekşeler" "Askeroğlu", Gence, 2001, 80 sayfa, 300 adet.
28. Hece ölçülü Şiir ve Manzum Ata Sözləri, Gence, Ağah, 2001, 110 sayfa, 200 adet.
29. Hece ölçülü Bilmecelerin Gelişimi, Ağah yayın evi, Gence, 2001, 110 sayfa, 300 adet.

30. Azərbaycan Destanının Efsane Kaynakları, Azeryayın evi, Bakü, 2002, 102 sayfa, 500 adet.
31. Karahanlı Küne Demir'in Latifeleri, Gence, Pirsultan, 2002, 51 sayfa, 200 adet.
32. Kamışlı Şair Rüstəm "Laçın Kaya, Çal Yadıma Düşende", Gence, Pirsultan, 2002, 80 sayfa, 300 adet.
33. Uykular Olmasaydı, Pirsultan, 2002, 60 sayfa, 150 adet.
34. Ozan-Aşık Sanatının Teorik Problemleri, Bakü, Ozan, 2002, 208 sayfa, 250 adet.
35. Ozan Aşık Yaratıcılığı üzerine Araştırmalar, 1.cilt, Gence, Pirsultan, 2002, 203 sayfa, 150 adet.
36. Ozan Aşık yaratıcılığı üzerine Araştırmalar, 2.cilt, Gence, Pirsultan, 2002, 2330 sayfa, 100 adet.
37. Bir İçim Nağme (şiiler), Gence, Pirsultan, 2003, 70 sayfa, 100 adet.
38. Hece ölçülü Mani ve Koşma Mucizeleri, Gence, Pirsultan, 2003, 80 sayfa, 100 adet.
39. Gencebasar, (Gence yazısı) Latifeleri, Gence, 2005, 127 sayfa, 200 adet.
40. Bir Çiçek de Vatandı, Gence, 2005, 127 sayfa, 200 adet.
41. Esatirler, Efsaneler, Riayetler (S.P.Pirsultanlı ve diğer müellifler), Şark-Garb, (Doğu-Batı), Bakü 2005, 304 sayfa, 2500 adet.

42. Mir Celal Bağırov Hafızalarda, Pirsultan, Gence, 2005, 170 sayfa, 200 adet.
43. Elden Obadan Duyduklarım, Gence, Agah, 2005, 170 sayfa, 200 adet.
44. Yıldızdağ'dan Esen Rüzgar, Gence, 2006, 100 sayfa, 200 adet.
45. Azerbaycan Folkloru üzerine Araştırmalar, Gence, 2006, 402 sayfa, 200 adet.
46. Sosyal ve Siyasi Eserler ve Folklor, Gence, 330, sayfa, 200 adet.
47. Azerbaycan Efsane ve Rivayetlerinin Edebi Abidelerimizle Karşılaştırmalı Açıklaması, Elm, 2007, 310 sayfa, 500 adet.
48. Pirsultan Pınarı (şiiirler), Pirsultan, Gence, 2007, 666 sayfa, 100 adet.
49. Saz Nefesli Şiiirlerim, Pirsultan, Gence, 2008, 121 sayfa, 200 adet.
50. Aşık Şemşir'in Şiiir Alemine Seyahat, Teknur,, Bakü, 2008, 295 sayfa, 500 adet.
51. Azerbaycan Türklerinin Halk Efsaneleri, Azer yayın evi, 2009, 427 sayfa, 200 adet.
52. Nevruz-Gendab ve diğier Aşk Destanlarının Karşılaştırmalı Tetkiki, Azer yayın evi, 2009, 112 sayfa, 200 adet.
53. Aşık Tifil Esed ve Aşık Ağbulaklı Agil, Pirsultan yayın evi, 114 sayfa, 100 adet.
54. Altın Beşik ve Anne Geğik, Pirsultan yayın evi, 160 sayfa, 100 adet.

İçindekiler

Ön söz 3

HİKAYELER

Ağaç adam 41

Bu da bir ömürdür 46

Kura düşmanım olsun 50

Kaynana ve gelin parmağı çiçeği..... 54

Altın beşik ve anne geğik 63

Hasretliler kavuştu 72

Talih 79

Dilimi Kubra'nın aşkı açtı88

Dayını da bul getir93

Sen benim vatanımın yağmuruna bile
tahammül edemedin 101

Tedirgin kaçaktansa, rahat çoban iyidir 104

Küçükhanım ve çoban 109

Eriyen kaya 117

EPİK ŞİİRLER

<i>Gelin kaya</i>	122
<i>Kesilmiş örgülerin öyküsü</i>	125

KÜÇÜK OYUNLAR

<i>Altın kadeh</i>	132
<i>Daha tilkilik sökmüyor</i>	140
<i>Notlar</i>	150
<i>Sednik Paşa Pirsultanlının öz geçmişi</i>	151

Sednik Paşa Pirsultanlı

“Altın Beşik ve Anne Geğik”

Dizici:
Turane İmanova

“PİRSULTAN” - 2010

Derleme tarihi: 25.02.2010

Baskı tarihi: 10.03.2010

Fiyatı anlaşma üzerine

Tiraj: 100